

Curs de limba portugheza

Gutu Elly

PREFATĂ

LÍNGUAS ROMÂNICAS

O ladim não se pode considerar uma língua inteiramente morta, pois as línguas românicas não são mais de que outros tantos ramos do velho tronco latino.

Além disso, a Igreja Católica adopta o latim, e a ciência a êle tem recorrido constantemente, não só para efeito de nomenclatura ou classificações científicas, mas também como língua erudida compreendida pelos sábios das mais diversas raças e nacionalidades e, portanto, como meio de expressão universal por êles adoptado em muitas das suas obras.

As principais línguas românicas ou nóvi-latinas são: o português; o francês; o provençal, que serviu de instrumento a uma literatura florescente e rica até à guerra dos albigenses; o espanhol; o italiano; o romanche ou ladino, falado nas regiões montanhosas dos Alpes, no cantão dos Grisões e no Friul; e o romeno.

ORIGEM DA LÍNGUA PORTUGUESA

A língua portuguesa pertence ao número das línguas românicas, que não são mais do que a continuação ou sobrevivência da língua latina, primitivamente falada no Lácio, pequena região banhada pelo Tibre. Com o decorrer dos tempos, o latim passou a ser a língua oficial de todo o império romano, que compreendia povos de diferentes raças, civilizações e hábitos linguísticos. Mas a latinização destes povos não se operou na mesma data, pois começou do século III antes de Cristo e se terminou no princípio do século II de era cristã.

Tudo isto contribuiu para a diferenciação das línguas românicas, favorecida ainda pelo facto de não ser idêntica a língua de que os romanos foram portadores para as diversas províncias de império. Efectivamente ela correspondia a diferentes períodos cronológicos e representava diferentes dialectos locais do latim itálico; e, além disso, as primeiras colónias estabelecidas pelos romanos receberam uma língua mais oficial.

PARTEA ÎNTÂI

Noțiuni preliminare

INTRODUCERE. Dintre limbile neolatine sud-centro-occidentale, care formează un grup omogen, portugheza are sunetele cele mai puțin apropiate semnelor grafice cu care se notează. De aici necesitatea de a ghida primii pași ai autodidactului, fixând anumite noțiuni de bază. Vocala *a*, care are un sunet unic, se bifurcă în două șiruri de vocale, în două gradații: 1 – *e* deschis, *e* închis și *i*; 2 – *o* deschis, *o* închis și *u*. Între *i* și *u* în portugheză nu există un sunet intermediar. Sunetele *e* și *o* sunt puternice, *i* și *u* sunt slabe și sunt folosite și ca semivocale. Sunetele *e* și *o* sunt sunete slăbite ale vocalelor puternice *e*, respectiv *o*. Aceste vocale

puternice, *e*, *e*, *o*, *o*, slăbindu-se nu o fac numai cu o treaptă, ca în italiană sau spaniolă, ci cel mai adesea cu două trepte, pătrunzând în domeniul vocalelor *i*, respectiv *u*.

Gramaticile portugheze și braziliene au încercat unificarea pronunției în cele două mari țări vorbitoare de limbă portugheză, totuși mai există diferențe (care probabil nu vor dispărea niciodată), datorate dezvoltării sociale diferențiate, diferențe care nu reprezintă în nici un caz imposibilități de înțelegere între cele două popoare. În fond, diferențele de pronunție nu sunt decât niște variante ale aceluiași legi de bază.

1.- Alfabetul limbii portugheze cuprinde 24 de litere:

a [a]	h [ága]	o [o]	v [ve]
b [be]	i [i]	p [pe]	x [șiss]
c [se]	j [jota]	q [ke]	z [dse]
d [de]	k [ca]	r [érri]	
e [e]	l [éli]	s [éssi]	
f [éfi]	m [émi]	t [te]	
g [je]	n [éni]	u [u]	

Semnele diacritice sunt:

´ *acento agudo* [asséntu agudu] care indică variantele deschise ale vocalelor puternice *e* și *o*;

^ *acento circumflexo* [asséntu sircumfléksu] care indică pronunția sunetelor închise ale vocalelor citate *e*, *o*;

` *acento grave* [asséntu grávi], care nu are valoare tonică, dar întărește sunetul vocalei silabice non-tonice, pe care este pus, exemplu: *sòzinho* [sozínriu];

~ *o til* [utíl] = tilda, care se pune pe vocalele *a* și *o* pentru a le nazaliza: *ã* [an], *õ* [on];

, *cedilha* [sedília] = sedila, care se pune sub *c* urmat de una din vocalele *a*, *u*, dându-i sunetul de sibilantă surdă *ss*: *açúcar* [ássúcar];

ˆ *trema*, diereza care se pune pe *u* când trebuie să se pronunțe și această vocală, altfel fiind mută: *aguerrir* [agherrír], *agüentar* [ägüentár], *quilo* [kílu], *tranqüilo* [trancúilu].

2.- Vocale

a – în silabele accentuate, în silabele neaccentuate înainte de *r* și în silabele neaccentuate înainte de *l* se pronunță *a* ca în românește: *prado* [prádu], *açúcar* [asúcar], *saltar* [saltár];

a – în alte silabe neaccentuate și în silabe accentuate înainte de *nh*, *m*, *n* se pronunță închis și surd, cam ca *ă* din română: *clima* [clímă], *manhã*

[mănian], *dano* [dănu], *câmara* [cămară];

a – înainte de *m* și *n* se pronunță puternic nazalizat: *campo* {câmpu}, *dando* [dându];

ã – se pronunță nazalizat: *maçã* [măsă], *vã* [vã];

ão – diftong nazal cu accentul pe prima vocală; se pronunță a nazalizat urmat de *u* scurt: *pulmão* [pulmău], *pão* [pău];

õe – diftong nazal cu accentul pe prima vocală; se pronunță a nazalizat urmat de *i* scurt: *capitães* [capitãis];

e – în silabe tonice și în silabe neaccentuate înainte de *r*, *l* se pronunță *e* închis: *débil* [débil], *delgado* [delgádu], *caráter* [căráter];

e – în alte silabe neaccentuate se pronunță *i* scurt: *cidade* [sidádi]; conjuncția *e* (și) se pronunță *i* clar și face legătura între cuvintele pe care le desparte;

e – în silabă accentuată, în interiorul cuvintelor, înainte de *m*, *n* se pronunță închis și nazalizat: *membro* [mémbru], *gente* [jénti];

e – la sfârșitul cuvintelor înainte de *m* și *n* se pronunță nazalizat, închis, în diftong cu un *i* scurt: *viagem* [viájêi], *homens* [ómêis];

i – în silabă accentuată și neaccentuată se pronunță *i*: *cair* [cáir], *ira* [íră], *inútil* [inútil];

i – în silabe închise înainte de *m* și *n* se nazalizează: *fin* [fîn], *fingir* [fînjír];

o – în silabe neaccentuate se pronunță ca în

românește: *dócil* [dósil]; se pronunță la fel în silabe neaccentuate înainte de l și la început de cuvânt: *volver* [volvér], *obrar* [obrár];

o – în alte poziții se pronunță u scurt: *moço* [mósu], *livro* [lívru]; când este singur și articol hotărât se pronunță u scurt și se leagă de cuvântul următor: *o poço* [upócu];

o – înainte de m, n se nazalizează: *ombro* [õmbbru], *ponto* [põntu];

õe – se nazalizează pronunțându-se õ urmat de i scurt: *leções* [lisõiș], *põe* [põi];

u – se pronunță ca în românește: *duro* [dúru], *durar* [durár]; folosește și ca semn grafic după g și q, înainte de e, i, când nu se pronunță: *guerra* [ghérră]; în grupul gu, qu înainte de a se pronunță în diftong cu a: *guardar* [guardár], *quarto* [cuártu];

u – înainte de m, n se nazalizează: *umbela* [ũbélă], *assunto* [ãsũntu];

ui – se pronunță diftong nazalizat cu i scurt: *muíto* [mũitu].

3.- Consoane

b – se pronunță ca în românește: *saber* [sábér], *absurdo* [ãbsúrdu];

c – înainte de a, o, u se pronunță ca în românește: *carta* [cárta], *comer* [cumér], *cúmulo* [cúmulu]; la fel înainte de consoane: *claro* [cláru], *crânio* [crániu];

c – înainte de e, i se pronunță s: *certo* [séru], *cima* [símă];

ç – se pronunță s (pentru a se deosebi de c înainte de e, i): *força* [fórsă], *pedaço* [pedásu], *açúcar* [asúcar];

ch – se citește ș: *chama* [șámă], *chão* [șâu];

d – se pronunță ca în românește: *dar* [dár];

f – se pronunță ca în românește: *fácil* [fásil];

g – se pronunță ca în românește înainte de a, o, u și înainte de consoană: *gato* [gátu], *gordo* [górdu], *gula* [gúlă], *grito* [grítu], *digno* [dígnu];

gu – înainte de e, i se pronunță g: *guerra* [ghérră];

gu – înainte de a, o se pronunță gua, guo: *água* [água];

g – înainte de e, i se pronunță j: *gênero* [jéneru], *giro* [jíru];

h – nu se pronunță niciodată: *hora* [óră], *hábil* [ábil]; servește ca semn grafic în grupurile ch, lh, nh;

j – se pronunță ca în românește (NU CA ÎN SPANIOLĂ !): *jazer* [jazér], *hoje* [óji];

l – se pronunță ca în românește: *lata* [látă], *luta* [lútă], *palco* [pálcu];

lh – se pronunță palatalizat: *folha* [fól'a], *velho* [véliu];

m – se pronunță ca în românește: *mar* [mar]; după a, e, i, o, u nazalizează vocalele precedente;

n – se pronunță ca în românește: *plano* [plánu]; după a, e, i, o, u nazalizează vocalele precedente;

nh – se pronunță moale: *ninho* [níniu], *caminho* [cãmíniu];

p – se pronunță ca în românește : *pouco* [pócu];

q – se întâlnește numai înainte și însoțit de u; grupul qu înainte de e, i se pronunță c: *quinto* [kintu], iar înainte de a, o se pronunță cua, cuo (diftongi): *quatro* [cuatru], *quotidiano* [cuotidianu];

r – se pronunță puternic la începutul și în interiorul cuvintelor: *roxo* [rroșu], *correr* [correr]; în finalul cuvintelor se pronunță ca în românește: *mar* [már];

s – se pronunță s la începutul cuvintelor: *sair* [saír]; la fel după silabe nazalizate: *denso* [dêsu];

s – se pronunță s când grafia este cu ss: *osso* [ósu];

s se pronunță z când este intervocalic: *mesa* [méză];

s – se pronunță ș înaintea consoanelor surde: *posta* [póștă] și la finalul cuvintelor înainte de pauză: *cortes* [cortêș];

t – se pronunță ca în românește: *bonito* [bunítu];

v – se pronunță ca în românește: *lavar* [lávár];

x – se pronunță ș: *xarope* [șarópi], *luxo* [lúșu];

x – se pronunță z: *exame* [ezámi];

x – se pronunță s, ss: *texto* [téstu], *máximo* [massimu];

x – se pronunță cs: *fixo* [ficsu];

deoarece nu are reguli unitare, pronunția corectă se caută în dicționare;

z – se pronunță z înainte de vocală: *zanga* [zâga], *razão* [rrazâu] și la sfârșit de cuvânt, când acesta se pronunță legat de următorul, fără pauză: *voz humana* [vozumánă];

z – se pronunță ș la sfârșitul cuvintelor înainte de pauză: *vez* [veș] sau dacă cuvântul următor începe cu o consoană: *voz clara* [voșcláră];

z – se pronunță j la sfârșitul cuvintelor, când nu se face pauză și cuvântul următor începe cu consoană labială: *noz moscada* [nojmușcádă].

4.- Diferențe de pronunțare între Portugalia și Brazilia

În regiunile din sudul Braziliei anumite cuvinte și consoane se pronunță diferit de pronunția standard, convenită între cele două mari popoare vorbitoare de limbă portugheză. Dar aceste diferențe nu fac incomprehensibilă portugheza braziliană pentru un lusitan, și nici invers. Cele mai mari deosebiri se constată la pronunțarea consoanei s în diferite poziții:

- înaintea consoanelor f, p, t, c (în poziția înaintea vocalelor a, o, u) consoana s se pronunță ș în Portugalia și s în Brazilia: *escola* – port. ișcólă, braz. iscólă; *esforço* – port. ișforsu, braz. isforsu; *resto* – port. reștu, braz. restu.

- înaintea consoanelor b, d, g, l, m, n, r se pronunță j în Portugalia și z în Brazilia: *présbite* – port. préjbitu, braz. prézbitu; *desde* – port. dejdi, braz. dezdi; *mesmo* – port. méjmu, braz. mézmu.

Vocalele neaccentuate se pronunță mai închis în Portugalia.

În Brazilia de sud se palatalizează consoanele d, t înainte de e, i.

5.- Accentul (Acento)

Cu puține excepții, consemnate în dicționare, regulile de accentuare tonică sunt:

1 – în cuvintele care se termină cu a, e, o, am, em accentul tonic este pe silaba penultimă: *porta* [pórtã], *fonte* [fõnti], *famoso* [fãmósu]. Cuvintele la plural, din această categorie, nu schimbă accentul: *portas* [pórtaș];

2 – în cuvintele care se termină în i, u, vocale nazale, diftongi, consoane, accentul tonic cade pe ultima silabă: *peru* [perú], *javali* [javali], *contar* [cõtár], *maçã* [masã], *edição* [edisãu], *animal* [animál], *feroz* [feróș]. Pentru excepțiile de la regulă, cuvintele scrise poartă accent grafic pe vocala accentuată tonic (accent ascuțit): *fábrica*, *útil*, *maré*, *sabiá*.

Cuvintele derivate păstrează accentul de la cuvântul bază, fiind înscris grafic pe vocala accentuată (accent grav): *rápidamente*.

6.- Diviziune silabică (Divisão silábica)

Cele mai importante reguli pentru despărțirea în silabe:

1 – niciodată nu se despart diftongii ai, au, ei, eu, ia, io, iu, oi, ou, ua, ue, ui, uo, âe, ão, õe: *ja-mais*, *vá-rio*, *pães*, *en-jei-tar*, *pões*;

2 – nu se despart grupurile gu, qu: *á-gua*, *am-bí-guo*, *e-qui-va-ler*;

3 – grupurile de două consoane (exceptând l, r) și de două vocale în hiat (nu diftong) se despart: *es-tar*, *ét-ni-co*, *nas-cer*, *res-sur-gir*, *a-in-da*, *in-te-lec-ção*, *co-or-de-nar*, *tra-ir*. În grupurile de două consoane în care se găsesc l, r în poziția a doua, nu se face despărțirea: *a-bra-sar*, *a-blu-ção*, *o-blí-quo*;

4 – În grupurile de trei consoane, primele două aparțin primei silabe, a treia trecând la următoarea silabă; se ține cont de regula 3 privind grupurile cu l, r: *ist-mo*, *cir-cuns-cre-ver*, *am-plo*, *com-prar*;

5 – Consoanele singure între vocale și grupurile ch, lh, nh trec în silaba a doua: *ai-ro-so*, *ba-se*, *a-cha-gar*, *i-lha*, *ma-nhã*;

6 – În prefixele bis, cis, dis, trans, consoana s finală nu se desparte de prefix dacă cuvântul care este compus începe cu consoană: *bis-ne-to*, *cis-pla-ti-no*, *des-li-gar*, *dis-tra-ção*, *trans-por-tar*; dacă aceste prefixe compun cuvinte care încep cu vocală, consoana s trece la silaba următoare: *bi-sa-vô*, *des-ses-pe-rar*, *trân-sa-tlân-tico*. La fel se întâmplă cu x din prefixul ex-: *ex-tra-ir*;

7 – s înainte de consoană face silabă cu alte prefixe: *ins-tru-ir*, *abs-tra-ir*.

7.- Reforma ortografică din 1931

În încercarea de a unifica ortografia limbii vorbite în Portugalia și în Brazilia, în 1931 s-a adoptat un nou pachet de norme obligatorii pentru ambele state, care au devenit oficiale începând cu anul 1945.

Nu se mai scriu anumite consoane etimologice (c, p înainte de t; m, g înainte de n, ș.a.): se scrie *autor*, *fruto*, *cetno*, *aluno*, *sinal*, în loc de auctor, fructo, ceptro, alumno, signal.

De reținut că se scrie și se pronunță *abdicar*, *gnomo*, *recepção*, *caracteres*, *egípcio*, *espectador*, *espectativa*, *mnemônica* (grupurile bd, cn, gn, pc, pt, ct, mn).

Nu se mai scriu consoane duble; se scrie: *sábado*, *acusar*, *adido*, *efeito*, *sugerir*, *belo*, *chama*, *pano*, *aparecer*, *atitude* în loc de sábbado, accusar, addido, effeito, suggerir, bello, chamma, panno, apparecer, attitude.

Excepții:

- r și s pot fi dublate în interiorul cuvintelor: *barro*, *carro*, *prorrogar*, *prerrogativa*, *prorromper*, *cassa*, *russo*, *assegurar*, *pressentir*;

- se dublează consoana c dacă fiecare dintre consoanele grupului "cc" se pronunță altfel: *seccionar*, *secção*, *infecção*.

Litera h nu se mai scrie în interiorul cuvintelor; se scrie: *sair*, *compreender*, *coorte*, *cair*, *exumar*, *proibir* în loc de sahir, comprehender, cohorte, cahir, exhumar, prohibir (nu există excepții la această regulă);

- la *futuro simples de indicativo* și la *condicional*, când pronumele este la sfârșit; se scrie: *amá-lo-ei*, *dir-se-ia* în loc de amá-lo-hei, dir-se-hia;

- la sfârșitul cuvintelor: *rajá* în loc de rajah, dar *ah!*, *oh!*, *puh!* (interjecții).

Se scrie h:

a) la începutul cuvintelor care au etimologie sigură cu h inițial: *hoje*, *homen*, *hora*, *honorário*, *haver*;

b) în cuvintele compuse, când al doilea cuvânt începe cu un h etimologic: *sobre-humano*, *pré-história*;

c) în grupurile ch, lh, nh, unde semnul h diferențiază pronunțarea de c, l, n: *chave*, *ilha*, *ganhar*.

Grupul sc. Se reduce la c, cu aceeași valoare fonetică, la începutul cuvintelor: *ciência*, *cena*, *cintilar* în loc de sciencia, scena, scintilar. La fel se întâmplă în cuvintele prefixate: *precientífico*, *preciência* în loc de prescientífico, presciência. În câteva excepții se scrie sc: *nascer*, *crescer*.

Apostroful nu se mai folosește în combinațiile prepoziționale: *dêle*, *dela*, *dêles*, *delas*; *disto*, *disso*, *daquilo*; *dêste*, *dêsse*, *daquela*, *desta*, *dessa*, *daquela*, *dêstes*, *dêsses*, *daqueles*, *destas*, *dessas*, *daquelas*; *daí*, *daqui*, *dali*, *dantes*, *donde*, *daquém*, *dalém*; *dentre*; *nêle*; *nisto*, *nesto*; *estoutro*, *essoutro*.

Se mai folosește doar în combinația de+substantiv care începe cu o vocală: *d'alma*,

d'água.

Litera z:

1 – la sfârșitul cuvintelor z se schimbă în s: *ananás, detrás, inglés, cortês, português* în loc de ananaz, detraz, englez, cortez, portuguez (și apare și accentul grafic);

de reținut: în câteva cuvinte accentuate pe ultima silabă se scrie az, ez, iz, oz, uz (și în nume de persoane cu vechime): *assaz, xadrez, veloz, arcabuz*;

2 – la sfârșitul unor substantive și adjective se scrie s în loc de z în grupurile –azo, -aza,, -izo, -ozo, -uzo, -uza; se scrie: *vaso, casa, visa, camisa, animoso, doloroso, concluso, musa* în loc de vazo, caza, viza, camiza, animozo, dolorozo, concluzo, muza;

- la sfârșitul unor substantive terminate în –aze, -eze, -ize, -eza, iza, -ezo se scrie s: *crase, síntese, consulesa, poetisa, aceso* în loc de craze, sínteze, consuleza, poetiza, acezo.

Excepții: la substantive terminate în –eza: *beleza, firmeza*.

Literel k, w, y se folosesc:

- în cuvintele ce provin din alte limbi litera k se înseamnă prin: a) qu înainte de e, i: *querosene, quiosque, quilômetro, faquir* în loc de kerosene, kiosque, kilômetro, fakir; b) cu litera c în toate celelalte cazuri: *caleidoscôpio* în loc de: kaleidoscôpio;

- k se scrie în numele proprii străine: *Kepler, Kiev*;

- w se scrie v: *vagão, valsa, Osvaldo* în loc de wagão, walsa, Oswaldo;

- y se scrie i: *juri, tupi* în loc de jury, tupy.

Grupurile ch, kh, ph, rh, th:

- ch se scrie: a) qu înainte de e, i: *traquéia, quimera, química* în loc de trachéia, chimera, química; b) c în celelalte cazuri: *caos, cloro* în loc de chaos, chloro;

- ph, th, rh se scriu f, t, r: *filosofia, fósforo, retórica, reumatismo, tesouro, ortografia* în loc de philosophia, phósphoro, rhetórica, rheumatismo, thesouro, orthographia.

Grupul mp înainte de t se scrie n: *pronto, assunto, isento* în loc de prompto, assumpto, isempto.

Diftongii:

- ae și ao se scriu ai, au: *pai, cai, grau, mau* în loc de pae, cae, grao, mao;

- eo se scrie eu: *céu, chapéu* în loc de ceo, chapeo;

- io se scrie iu: *partiu, feriu* în loc de partio, ferio;

- oe se scrie oi: *doi, herói* în loc de doe, heroe.

Ortografia câtorva cuvinte după reformă

S-a hotărât mai târziu și unificarea ortografierii anumitor cuvinte: *Brasil, idade, igreja, igual, sossegar, pêssego, dossel, jovem, almoço, ânsia, ascensão, cansar, dançar, farsa, pretensão, amanhã, maçã, talismã, verão, cão, chão* în loc de *Brazil, edade, egreja, egual, socegar, pêcego, docel, joven, almasso, ância, ascenção, cançar, dansar, farça, pretenção, amanhan, maçan, talisman, veram, cam, cham*.

Urmează un mic exercițiu de lectură, considerat foarte util pentru aplicarea regulilor de mai înainte, în care se prezintă și notarea pronunției într-un mod cât mai simplu pentru cititorul român.

8.- Exercițiu de lectură

Descobrimento do Brasil

[dișcubrimētu dubrăzil]

*O Brasil foi descoberto em 22 (vinte e dois) de abril de 1500 (mil e quinhentos) por Pedro Álvares
ubrăzil foi dișcubertu envintidoiș diăbril dimilekiniētuș purpédru álvariș
Cabral. Quando o capitão-mor da Armada portuguesa o descobriu e pensou que fôsse uma grande ilha,
căbrál kuădu ucăpităumor darmádă purtughéză udișcubriu epēsó kefôsi umăgrădilia
estava longe de imaginar o maravilhoso progresso que êle alcançaria no decurso de poucos séculos.
iștava lōji dimăjinar umărăviliosu progresu keli alcăsaría nudicúrsu depocuș séculoș
Cabral havia partido de Lisboa em princípios de março daquele ano de 1500 (mil e quinhentos) comandando
căbral avía partidu dălișbóă êprinsípiuș dimársu dakéli anu dimilekiniētuș cumădădu
uma esquadra composta de 13 (treze) navios, a caminho das Índias, para ali firmar o domínio lusitano.
umaîșkuadră kôpoșta ditrēzi năviuș âcămíniu dăsíndiaș párali firmar udominiu luzitánu
Foi, então, que, depois de haver passado as Canárias e de se haver afastado do continente africano,
foi êtău ke dipoiș diaver păsadu așcanariaș edisiavér afaștadu ducôtinēti âfricánu
observou a 21 (vinte e um) de abril, vários sinais de proximidade de terra. No dia
observó a vītiún diabrīl váriuș sináiș diprosimidadi diterră. nudía
seguinte, um monte, que se chamou Pascoal, surgiu do seio das águas, diante dos olhos
sighínti unmôti kesišamó pășcuál surjiú dusséiudășăguaș diāti dușoliuș
atônitos dos tripulantes da frota portuguesa. Estava descoberto o Brasil.
ătonituș duștripulătiș dăfrôtă portugheză iștava dișcubertu ubrăzil*

À terra deu-lhe Cabral o nome de Vera Cruz, mudado depois para Santa Cruz
 aterra deulie căbral unomi diveracruss mudadu dipoiş părăssätacrü
 e substituído mais tarde pelo de Brasil por causa da abundância de madeira vermelha,
 zessubstituídu maiştardi peludibrăzil purcauză dabūdānsia dimadeirăvermeliă
 pau brasil "ibirapitanga" na língua tupi, *Cesalpina echinata em linguagem científica,*
 paubrăzil ibirapitângă nalīguatupi cesalpina echinata êlīguajêi siētíficã
 e objeto de larga exploração e comércio.
 iobjetu dilargăisplurassău ecomérsiu

Vocabularul textului de mai sus nu pune probleme mari nici pentru necunosători. Cuvintele portugheze care nu seamănă cu cele româneşti sunt prezentate mai jos. De reţinut din pronunţia figurată că uneori se unesc două sau mai multe cuvinte, dintre acestea primul (sau primele) este (sunt) aton şi se uneşte cu ultimul dintre ele, care – **numai acesta** – poartă accentul tonic distinct.

<i>à (=a+a)</i>	la, către
<i>a caminho das</i>	direct către, în drum către
<i>alcançaria</i>	ar fi ajuns
<i>chamou</i>	a numit, a chemat
<i>daquele</i>	din acel
<i>deu-lhe</i>	îi dădu
<i>então</i>	atunci
<i>exploração</i>	exploatare
<i>firmar</i>	a afirma
<i>frota</i>	flotă
<i>ilha</i>	insulă
<i>madeira, pau</i>	lemn
<i>olhos</i>	ochi (pl)
<i>se haver</i>	
<i>afastado de</i>	depărtându-se de
<i>seio</i>	sân
<i>sinais</i>	semnale
<i>tripulantes</i>	oameni din echipaj
<i>vermelha</i>	roşie (culoarea)

Conjugarea verbelor auxiliare

9.- Verbe auxiliare propriu-zise sunt *ter* (a avea) şi *ser* (a fi). *Ter* formează timpurile compuse ale verbelor formelor active, adică verbele ale căror subiecte fac acţiunea pe care verbul o indică: *eu tenho louvado* = eu am lăudat; *ser* le formează pe cele de la formele pasive, în care subiectul nu face acţiunea, ci o suportă: *eu sou louvado* = eu sunt lăudat. Enumerăm printre auxiliare şi *estar* = a fi, a sta, a se găsi, şi *haver* = a avea, dar uzul lui *haver* ca auxiliar este în diminuare, în timp ce-şi menţine rolul de verb unipersonal, cu semnificaţia a fi, a sta, a se afla, a se găsi, a exista.

Ter, ser, estar sunt şi verbe cu semnificaţie proprie: a avea, a poseda; a fi, a exista; a sta, a se găsi. Diferenţa dintre *ser* şi *estar* este substanţială: *ser* indică existenţa recentă, o stare inerentă sau permanentă: *eu sou italiano* = sunt italian, *ela é formosa* = ea este frumoasă, *a água é líquida* = apa este lichidă; *estar* indică existenţa actuală, sau o

stare accidentală, sau una contrastantă: *a faca está sobre a mesa* = cuţitul este (se află) pe masă, *estou em casa* = sunt (mă aflu) în casă, *ela estava doente* = ea a fost bolnavă, *a água já está líquida* = acum apa este lichidă (mai înainte era îngheţată).

10.- Ser = a fi

Gerundio (gerunziu)

sendo

Participio passado

sido

Indicativo

<i>presente</i>	<i>pretérito imperfeito</i>
eu soi [eu só]	era [éřă]
tu és	eras [éřăş]
êle é [éli é]	era [éřă]
nós somos [nós sómuş]	éramos [éřămuş]
vós sois [vóş sóiş]	éreis [éreiş]
êles são [élis sãu]	eram [éřă]

pretérito perfeito (perfectul simplu)

fui

fôste [fóşti]

foi

fomos [fómuş]

fôstes [fóstiş]

foram [fóră]

pretérito mais-que-perfeito simples

(mai mult ca perfectul simplu)

fôra

foras

fôra

fôramos

fôreis

foram

Persoana a III-a plural este întotdeauna aceeaşi cu cea de la pretérito imperfeito, la toate verbele. Pretérito mais-que-perfeito simples se utilizează şi ca prezent al condiţionalului şi ca imperfect al conjunctivului.

futuro simples

serei

serás

será

seremos

sereis

serão

Condicional forma I

seria
serias
seria
seríamos
serieis
seriam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)

fôra
foras
fôra
fôramos
fôreis
foram

Imperativo positivo

sê (tu)
sêde (vós) [sédi]

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent

que eu seja
que tu sejas
que êle seja
que nós sejamos
que vós sejais
que êles sejam

imperfect forma I

que eu fôsse
que tu fôsses
que êle fôsse
que nós fôssemos
que vós fôsseis
que êles fôssem

imperfect forma a II-a

que eu fôra
que tu fôras
que êle fôra
que nós fôramos
que vós fôreis
que êles fôram

viitor (dacă voi fi)

si eu fôr
si tu fores
si êle fôr
si nós formos
si vós fordes
si êles forem

Infinitiv personal

(eu) ser
(tu) seres
(êle) ser
(nós) sermos
(vós) serdes
(êles) serem

Acesta este un timp caracteristic al limbii portugheze, despre care vom mai vorbi mai departe.

11.- Estar = a fi, a sta, a se găsi, a se sfla

Gerundio (gerunziu)

estando

Participio passado

estado

Indicativo

presente

estou [ištó]
estás
está
estamos
estais
estão [ištâu]

pretérito imperfeito

estava
estavas
estava
estávamos
estáveis
estavam

pretérito perfeito (perfectul simplu)

estive
estiveste
esteve
estivemos
estivestes
estiveram

pretérito mais-que-perfeito simples

(mai mult ca perfectul simplu)

estivera
estiveras
estivera
estivéramos
estivéreis
estiveram

Persoana a III-a plural este întotdeauna aceeași cu cea de la pretérito imperfeito, la toate verbele. Pretérito mais-que-perfeito simples se utilizează și ca prezent al condiționalului și ca imperfect al conjunctivului.

futuro simples

estarei
estará
estará
estaremos
estareis
estarão

Condicional forma I

estaria
estarias
estaria
estaríamos
estaríaes
estariam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)

estivera
estiveras
estivera
estivéramos
estivéreis
estiveram

Imperativo positivo

está (tu)
estai (vós) [ištái]

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent

que eu esteja
que tu estejas
que êle esteja
que nós estejamos
que vós estejais
que êles estejam

imperfect forma I

que eu estivesse
que tu estivesse
que êle estivesse
que nós estivéssemos
que vós estivésseis
que êles estivessem

imperfect forma a II-a

que eu estivera
que tu estiveras
que êle estivera
que nós estivéramos
que vós estivéreis
que êles estiveram

viitor (dacă voi fi)

si eu estiver
si tu estiveres
si êle estiver
si nós estivermos
si vós estiverdes
si êles estiverem

Infinitiv personal

(eu) estar
(tu) estares
(êle) estar
(nós) estarmos
(vós) estardes
(êles) estarem

12.- Ter = a avea, a poseda

Gerundio (gerunziu)

tendo

Participio passado

tido

Indicativo

<i>presente</i>	<i>pretérito imperfecto</i>
tenho [têniu]	tinha
tens [tês]	tinhas
tem [tê]	tinha
temos	tínhamos
tendes	tínheis
tem, teem [tên]	tinham

pretérito perfeito (perfectul simplu)

tive

tiveste
teve
tivemos
tivestes
tiveram

pretérito mais-que-perfeito simples
(mai mult ca perfectul simplu)

tivera
tiveras
tivera
tivéramos
tivéreis
tiveram

futuro simples

terei
terás
terá
teremos
tereis
terão

Condicional forma I

teria
terias
teria
teríamos
teríeis
teriam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)

tivera
tiveras
tivera
tivéramos
tivéreis
tiveram

Imperativo positivo

tem (tu)
tende (vós)

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent

que eu tenha
que tu tenhas
que êle tenha
que nós tenhamos
que vós tenhais
que êles tenham

imperfect forma I

que eu tivesse
que tu tivesses
que êle tivesse
que nós tivéssemos
que vós tivésseis
que êles tivessem

imperfect forma a II-a

que eu tivera
que tu tiveras
que êle tivera

que nós tivéramos
 que vós tivéreis
 que êles tiveram
viitor (dacă voi fi)
 si eu tiver
 si tu tiveres
 si êle tiver
 si nós tivermos
 si vós tiverdes
 si êles tiverem
Infinitiv personal
 (eu) ter
 (tu) teres
 (êle) ter
 (nós) têrmos
 (vós) terdes
 (êles) terem

13.- Haver = a avea, a se afla

Gerundio (gerunziu)
 havendo

Participio pasado
 havido [avídu]

Indicativo

<i>presente</i>	<i>pretérito imperfecto</i>
hei [éi]	havia
has [as]	havas
há [a]	havia
h(av)emos [avémuș, émuș]	havíamos
h(av)eis [avéiș, éiș]	havíeis
hão [ãũ]	haviam

pretérito perfeito (perfectul simplu)

houve
 houveste
 houve
 houvemos
 houvestes
 houveram

pretérito mais-que-perfeito simples
 (mai mult ca perfectul simplu)

houvera
 houveras
 houvera
 houvéramos
 houvéreis
 houveram

futuro simples

haverei
 haverás
 haverá
 haveremos
 havereis
 haverão

Condicional forma I

haveria
 haverias

haveria
 haveríamos
 haveríeis
 haveriam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)

houvera
 houveras
 houvera
 houvéramos
 houvéreis
 houveram

Imperativo positivo

há (tu)
 havei (vós)

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent

que eu haja
 que tu hajas
 que êle haja
 que nós hajamos
 que vós hajais
 que êles hajam

imperfect forma I

que eu houvesse
 que tu houvesse
 que êle houvesse
 que nós houvéssemos
 que vós houvésseis
 que êles houvessem

imperfect forma a II-a

que eu houvera
 que tu houveras
 que êle houvera
 que nós houvéramos
 que vós houvéreis
 que êles houveram

viitor (dacă voi fi)

si eu houver [over]
 si tu houveres
 si êle houver
 si nós houvermos
 si vós houverdes
 si êles houverem

Infinitiv personal

(eu) haver
 (tu) haveres
 (êle) haver
 (nós) havermos
 (vós) haverdes
 (êles) haverem

14.- Timpuri compuse

Ter este auxiliarul formelor compuse ale conjugărilor celor patru verbe auxiliare: *eu tenho sido* = eu am fost; *eu tenho estado* = am fost, m-am găsit; *êle tinha tido* = el avusese; *tem havido*

tempestade = a fost furtună; *tinha havido discussões* = existau discuții.

La finalul manualului se va găsi tabloul complet al verbelor, atât cele regulate, cât și cele neregulate, precum și conjugarea completă a verbelor auxiliare.

Verbele regulate

În limba portugheză există trei conjugări regulate, cu desinențele la infinitiv **-ar**, **-er**, **-ir**, respectiv pentru conjugarea I, a II-a și a III-a;

vocalele **-a-**, **-e-**, **-i-** sunt caracteristice pentru fiecare conjugare. Infinitivul poartă întotdeauna accentul pe desinența caracteristică: *mudar* [mudár], *vender* [vêdér], *urdir* [urdír]. Infinitivul este format din tema *mud-*, *vend-*, *urd-* și desinența **-ar**, **-er**, **-ir**. Tema este invariabilă și la ea se adaugă diferitele desinențe care diferențiază persoanele și timpurile. Limba portugheză are desinențe destul de bine diferențiate pentru a nu fi nevoie ca verbele să fie însoțite de pronumele personale (la fel ca în română)

Model de conjugări regulate

15.- Conjugarea I mudar	16.- Conjugarea a II-a Vender	17.- Conjugarea a III-a urdir
mudando	<i>Gerunziu</i> vendendo	urdindo
mudado	<i>Participiu trecut</i> vendido	urdido
	<i>Indicativ prezent</i>	
mudo	Vendo	urdo
mudas	Vendes	urdes
muda	Vende	urde
mudamos	Vendemos	urdimos
mudais	Vendeis	urdis
mudam	Vendem	urdem
*Accentul tonic cade pe temă cu excepția persoanelor I și a II-a plural, unde cade pe desinență		
	<i>pretérito imperfeito</i>	
mudava	Vendia	urdia
mudavas	Vendias	urdias
mudava	Vendia	urdia
mudávamos	Vendíamos	urdiámos
mudáveis	Vendíeis	urdiéis
mudavam	Vendiam	urdiam
* Vocala tonică este comună pentru toate cele șase persoane. Remarcați identitatea desinențelor de la conj. a II-a și a III-a.		
	<i>pretérito perfeito</i> <i>(perfect simplu)</i>	
mudei	Vendi	urdi
mudaste	Vendeste	urdiste
mudou	Vendeu	urdiu
mudamos	Vendemos	urdimos
mudastes	Vendestes	urdistes
mudaram	Venderam	urdiram
* Flexiunile de la pers. I pl. sunt identice cu cele de la prezent. Accentul cade totdeauna pe desinență.		
	<i>pretérito mais-que-perfeito</i>	
mudara	Vendera	urdira
mudaras	Venderas	urdiras
mudara	Vendera	urdira
mudaramos	Venderamos	urdiramos
mudareis	Vendereis	urdireis
mudaram	Venderam	urdiram
* Accentul cade totdeauna pe prima vocală a desinenței		
	<i>futuro simples</i>	
mudarei	Venderei	urdirei
mudarás	Venderás	urdirás

mudará	venderá	urdirá
mudaramos	venderamos	urdiramos
mudareis	vendereis	urdiréis
mudarão	venderão	urdirão

* Accentul tonic este întotdeauna după -ar-, -er-, -ir- din desinență (care de fapt sunt desinențele infinitivului, căci viitorul s-a format direct de la infinitiv)

Condițional forma I

mudaria	venderia	urdiria
mudarias	venderias	urdirias
mudaria	venderia	urdiria
mudáramos	venderíamos	urdiríamos
mudáreis	venderíeis	urdiríeis
mudariam	venderiam	urdiriam

* Accentul tonic cade, ca și la viitor indicativ, după -ar-, -er-, -ir- din desinență.

Forma a II-a (v. mmcp)

mudara	vendera	urdira
mudaras	venderas	urdiras
mudara	vendera	urdira
mudáramos	venderíamos	urdiríamos
mudáreis	venderíeis	urdiríeis
mudaram	venderam	urdiram

Imperativ pozitiv

muda	vende [vëndi]	urde [úrdi]
mude	venda	urda
mudemos	vendamos	urdamos
mudai [mudái]	vendei [vëdêi]	urdi [urdí]
mudem	vendam	urdam

Conjunctiv prezent

que eu muda	que eu	que eu
que tu mudes	que tu	que tu
que êle mude	que êle	que êle
que nós mudemos	que nós	que nós
que vós mudeis	que vós	que vós
que êles mudam	que êles	que êles

pretérito imperfeito forma I

se eu mudasse	se eu vendesse	se eu urdisse
se tu mudasses	se tu vendesses	se tu urdisse
se êle mudasse	se êle vendesse	se êle urdisse
se nós mudássemos	se nós vendéssemos	se nós urdíssemos
se vós mudásseis	se vós vendésseis	se vós urdísseis
se êles mudassem	se êles vendessem	se êles urdissem

pretérito imperfeito forma a II-a (viit. mmcp)

se eu mudara	se eu vendera	se eu urdira
se tu mudaras	se tu venderas	se tu urdiras
se êle mudara	se êle vendera	se êle urdira
se nós mudáramos	se nós venderíamos	se nós urdiríamos
se vós mudáreis	se vós venderíeis	se vós urdiríeis
se êles mudaram	se êles venderam	se êles urdiram

* Accentul cade pe vocala caracteristică a conjugării

Future

se eu mudar	se eu vender	onde quer que seja que eu urdir
se tu mudares	se tu venderes	se tu urdirés
se êle mudar	se êle vender	se êle urdir
se nós mudarmos	se nós vendermos	se nós urdirmos
se vós mudardes	se vós venderdes	se vós urdirdes
se êles mudarem	se êles venderem	se êles urdirem

* Accentul cade întotdeauna pe vocala caracteristică.

Infinitiv personal

mudar	vender	urdir
mudares	venderes	urdirés

mudar	Vender	urdir
mudarmos	Vendermos	urdirmos
mudardes	Venderdes	urdirdes
mudarem	Venderem	urdirrem

* Infinitivul personal este identic cu viitorul conjunctiv

18.- Timpuri compuse

Se formează cu verbele auxiliare *ter*, *ser*, conjugate, împreună cu participiile trecute ale verbelor care se conjugă. Utilizarea verbelor auxiliare în acest context este destul de simplă: se utilizează *ter* în cazurile în care subiectul verbului face acțiunea indicată de verb, și *ser* când subiectul suferă acțiunea, iar acțiunea este făcută de complement. Vom avea astfel:

a) **forma activă:** *eu tenho vendido* = eu am vândut; *ela tem chegado* = ea a sosit; *elas tinham saído* = ele ieșiseră; *nós nos temos lavado* = noi ne-am spălat – subiectele verbale *eu*, *ela*, *elas*, *nós* sunt cele care fac acțiunea de a vinde, a sosi, a ieși, a se spăla.

La forma activă participiul trecut este

invariabil (masculin singular).

b) **forma pasivă:** *nós seremos castigados por êle* = vom fi pedepsiți de (cătrel) el; *a carta foi escrita pelo patrão* = scrisoarea a fost scrisă de (cătrel) patron – aici subiectele *nós*, *carta* nu fac nici o acțiune, dar suferă acțiunea complementului *êle*, *patrão*, iar participiul trecut concordă totdeauna cu subiectul în număr și gen: *castigados*, *escrita*.

De reținut timpul *perfect indicativ* și *infinitivul personal*, care nu există în românește.

Perfectul simplu indicativ este timpul relatării acțiunilor trecute, în românește se traduce prin perfectul compus.

Conjunctivul are mai multe timpuri decât în românește și se folosește în alte condiții.

PARTEA A DOUA

NOȚIUNI GRAMATICALE

		Articolul	
		singular	plural
19.- Articolele hotărâte sunt:	masculin	o [u]	os [uș]
	feminin	A	as
Exemple:	o pai	os filhos	
	a mae	as filhas	
20.- Articolele nehotărâte sunt:		singular	plural
	masculin	um [ũ]	uns
	feminin	Uma	umas
Exemple:	um palácio	uns palácios = niște blocuri, câteva palate	
	uma casa, uma amiga	umas amigas = niște prietene, câteva prietene	

În limba portugheză nu există articol partitiv:
eu tenho casas = eu tenho umas casas

21.- Articolul hotărât se folosește în mod obișnuit cu numele proprii de persoane: *a Marinha e o Armando são altos* = Marina și Armando sunt înalți. Se folosește și împreună cu numele de națiuni, continente, munți, lacuri, fluvii: *o Brasil, a Itália, a América, os Andes* [ușãdiș] = (munții) Anzi, *o Titicaca* = (lacul) Titicaca, *o Amazonas* = Amazonul (remarcați că articolul este masculin singular, iar substantivul pare feminin plural, dar este vorba despre fluviul Amazon, care la origine ar fi Amazoane), *o Tejo* [utēju] = (fluviul) Tago. Face excepție *Portugal*, care nu se folosește cu articol, în afară de citarea numelui limitată la o epocă dată: *a*

Itália, a Espanha e Portugal são nações amigas = Italia, Spania și Portugalia sunt națiuni prietene; *o Portugal dos grandes navegadores* = Portugalia marilor navigatori.

22.- Articolul hotărât o se folosește și pentru substantivarea verbelor, adverbilor, adjectivelor, rămânând invariabil, adică nu are nici feminin, nici plural: *o fazer isso é desonroso* = (faptul de) a face aceasta (acest lucru) este dezonorant; *o muito que amava o seu filho* = marea dragoste pe care o avea pentru fiul său (literal: multul cu care iubea pe fiul său); *o ridículo da situação* = ridicolul situației,

adică ceea ce este conținut ridicol în situație; *gosto do belo* = îmi place frumosul, ceea ce este frumos,

frumusețea.

Exercițiu practic

Variar

variado

variando

Pres.ind.: *vario* [vãriu], *varias* [vãriaș], *varia* [vãria], *variemos* [vãriãmuș], *variais* [vãriãis], *variã* [vãriã]

Pres.conj.: *que eu varie* [chieu vãrie], *varies* [vãrieș], *varie* [vãrie], *variemos* [vãriãmuș], *varieis* [vãriãis], *variã* [vãriã]

La cele două timpuri citate accentul tonic cade pe vocala –i– din temã, cu excepția primelor două persoane de la plural: *nós*, *vós*. Acest tip de accentuare tonicã se manifestã și la alte verbe terminate în –iar. Aceste verbe sunt regulate, toate desinențele lor fiind identice cu cele ale verbului exemplificat *mudar*. Accentul tonic al adjectivelor *vãrio*, *vãria*, *vãrios*, *vãrias*, derivate din *variãr*, se semnificã în scris: *vãrias côres* = diverse, multe culori; *côres variados* = culori diversificate, diferite (una de alta) (ca în multicolore).

În limba portughezã, mare parte din prepoziții se contrag (combinã) cu multe părți de vorbire, printre care și cu articolul:

a + o	= ao	a + os	= aos
a + a	= à	a + as	= às
de + o	= do	de + os	= dos
de + a	= da	de + as	= das
em + o	= no	em + os	= nos
em + a	= na	em + as	= nas
por + o	= pelo	por + os	= pelos
por + a	= pela	por + as	= pelas
de + um	= dum	de + uns	= duns
de + uma	= duma	de + umas	= dumas
em + um	= num	em + uns	= nuns
em + uma	= numa	em + umas	= numas

La a+a și a+as se folosește accentul grafic à, às.

Lexic

Alto	înalt
os avós	bunicii
baixo [bãiușu]	scund
un caderno	un caiet
Cadernos	(niște) caiete
a casa	casa (clãdirea)
comprido [cũpridu]	lung
Curto	scurt
da = de + a	al, a
de [di]	de, din, de la
Desejar	a dori
do [du] = de + o	al, a
e [e, i]	și
em [ẽ]	în
Estefana [iștefãna]	Ștefana
estreito [iștrẽitu]	strãmt
feio [fẽiu]	urãt
Formoso	frumos
Grande	mare
hoje [õji]	azi, astãzi
irmã	sorã
umas irmãs	surori
Joana [juãna]	Ioana
Jorge	Gheorghe
o livro	cartea
Bonito	grațios, drãguț
a mãe [ãmãi]	mama
as mães [ãșmãis]	mãmele

Mas	dar, însã
a menina	fetița
o menino	copilul, bãiatul
Muito	mult
na = em + a	în
Não	nu
ontem [õntẽ]	ieri
o pai	tata
os pais	pãrinții; tații
Pãtria	patrie
uma pena	un stilou
Penas	stilouri, tocuri
Pequeno	mic
a rua	strada, drumul
sim [si]	da
Irmão	frate
uns irmãos	frați

Eu tenho um irmão e quatro irmãs. O menino e a menina são altos e bonitos. A casa é baixa e feia. O rio é muito comprido. Êle vende cadernos e penas. Ela tem muitas casas e uns palácios. Nós temos casas e palácios. Ela não é pequena, mas sim muito grande. A rua é muito estreita. O pai e a mãe do Armando são os avós da Estefana. Portugal á a pátria do Camões. Na casa há muitos meninos.

De tradus

Eu sunt înalt și tu ești scund. Mama Marinei

este sora tatei lui Gheorghe. Străzile orașului sunt foarte lungi și frumoase. Eu mă găesc în casă, iar tu ești pe stradă. Tu ai un palat (o construcție, o clădire) mare și dorești o casă mică. El vinde caiete și stilouri, dar nu are cărți. Ieri eram în Italia, dar azi sunt în Portugalia.

Despre SUBSTANTIV

23.- Gen

Substantivul în limba portugheză are două genuri: masculin și feminin. Nu există genul neutru.

Genul nu corespunde totdeauna cu cel din română. Iată câteva exemple:

acul	<i>a agulha</i>	casa (de	<i>o cofre</i>
argintul	<i>a prata</i>	bani)	<i>forte</i>
căminul	<i>a chaminé</i>	vara	<i>o verão</i>
contul	<i>a conta</i>	șopârla	<i>o sardão</i>
podul	<i>a ponte</i>	pipa	<i>o cachimbo</i>
arborele	<i>a árvore</i>	țigara	<i>o cigarro</i>
untul	<i>a manteiga</i>	voiajul	<i>a viagem</i>
cuțitul	<i>a faca</i>	harta	<i>o mapa</i>
patul	<i>a cama</i>	duminica	<i>o domingo</i>
robinetul	<i>a torneira</i>	haina	<i>o casaco</i>
șarpele	<i>a serpent</i>	gâsca	<i>o ganso</i>
hârtia	<i>o papel</i>	poșta	<i>o correio</i>
broșa	<i>o alfinete, o broche</i>		

24.- Anumite substantive au variante speciale pentru fiecare gen: *o bode* = țapul, *a cabra* = capra; *o boi* = boul, *a vaca* = vaca; *o cavalo* = calul, *a égua* = iapa; *o galo* = cocoșul, *a galinha* = găina; *o homem* [uómẽ] = bărbatul, *a mulher* [ãmúlier] = femeia; *o macho* = masculul, *a fêmea* [ăfêmiã] = femela; *o pai* = tatăl, *a mãe* = mama. Altele modifică desinența: *o Rei* = regele, *a Rainha* [ãrrãinia] = regina; *o ator* = actorul, *a atriz* = actrița; *o avô* [uavó] = bunicul, *a avó* = [ãavó]; *o barão* = baronul, *a baronesa* = baroneasa; *o conde* = contele, *a condessa* = contesa; *o duque* = ducele, *a duquesa* = ducesa; *o herói* [uirói] = eroul, *a heroína* = eroina; *o rapaz* = băiatul, *a rapariga* = fata; *o réu* = vinovatul, *a ré* = vinovata.

25.- Desinențe - formarea femininului

De regulă sunt de genul **masculin** substantivele terminate la singular în *-o neaccentuat*, în *vocale accentuate* sau în *-im, -om, -um, -ão, l, r, s, u, x*: *o livro* = cartea, *o pó* = praful, *o bambú* = bambusul, *o coati* = mic mamifer din America meridională (coati), *o bem* = binele, *o fim* = scopul, *o som* = sunetul, *nenhum* = nici un(ul), *o papel* = hârtia, *o âmbar* = ambra, *o calor* = căldura, *o lapis* = creionul, *o ônix* = onixul.

Sunt de genul **feminin** cea mai mare parte a substantivelor care se termină la singular în *-a neaccentuat*, în *-a, -iã, -ã, -dã, -siã, -ssã, -rã, -zã, -ade, -gem, -ice, -ude, -dade, -icie, -agem*: *a raça* = specia, rasa; *a lã* = lâna; *a mocidade* = tinerețea; *a viagem* = voiajul, drumul; *a doidice* = nebunia; *a virtude* = virtutea; *a nação* = națiunea; *a solidão* = singurătatea; *a razão* = dreptatea. Câteva substantive terminate în *-a, -e* sunt ambigene: *o artista, a artista; o regente, a regente*.

Multe substantive masculine terminate în *-e, -o* fac femininul schimbând desinența în *-a*: *moço* = tânăr, *moça*; *primo* = văr, *prima*; *elefante, elefanta*; *hóspede* = oaspete, *hóspeda*; *gigante, gigantea*. Dacă se termină în consoană, adaugă *-a* la feminin: *autor, autora; o português, a portuguesa; o espanhol, a espanhola; o juiz [ujuíss] = judecătorul, a juíza [ãjuíza] (soția judecătorului)*.

Dintre masculinele în *-ão* câteva pierd vocala – o devenind feminine: *orfão* = orfan, *orfã*; *cidadão* = citadin, cetățean, *cidadã*; *aldeão* = țăran, *aldeã*; altele diferă: *ladrão* = hoț, *ladra*; *leão* [liãu] = leu, *leoa* [lióa]; *sultão* = sultan, *sultana*.

Genul animalelor cu nume invariabil se distinge astfel: *a pantera macho* = *o macho da pantera*, *a pantera fêmea* = *a fêmea da pantera*; *a abutre fêmea* = vulturul femelă etc.

26.- Pluralul

Se formează în mod normal adăugând un *-s* final la singularul terminat în vocală: *a casa, as casas; a pá, as pás; a lã, as lãs; a posse* = posesia, *as posses*; *o boi, os bois; o salto, os saltos*. Substantivele terminate la singular în *-r, -z* adaugă *-es*: *a flor* = floarea, *as flôres*; *juiz, juizes*. Cele terminate la singular în *-s* nu variază la plural dacă vocala precedentă este tonică: *o cais [ucáiş], os cais; o pires [upíriş] = farfuriuța, os pires*; dar dacă ultima vocală este accentuată, adaugă *-es*: *português, portugueses*.

Substantivele feminine terminate în *-ão* schimbă această desinență în *-ões*: *a nação* = națiunea, *as nações*. Pluralul lui *mão* = mână este *mãos*. Dacă substantivele terminate în *-ão* sunt masculine, atunci adaugă *-s*: *orfão, orfãos*.

Substantivele terminate în *-al, -el, -ol, -ul* accentuate, la plural îl pierd pe *-l* și primesc terminația *-is*.

Substantivele terminate în *-il* accentuat, la plural pierd pe *-l* și primesc terminația *-s*.

Substantivele terminate în *-el, -il* neaccentuate, la plural pierd pe *-el, -il* și primesc terminația *-eis*.

Continuar

continuando

continuado

ind.prez.: continuo [cõtinúu], continuas [cõtinúas], continua [cõtinúã],

continuamos [cõtinuámuș], continuais [cõtinuáiš], continuam [cõtinuã]

conj.prez.: que eu continue [chi eu cõtinúi], continues [cõtinúiš], continue [cõtinúí]

continuemos [cõtinuémuș], continueis [cõtinuéiš], continuem [cõtinué]

Remarcați accentul, complet diferit de varianta română. În schimb, *continuo*, *continua* și pluralele lor sunt adjective cu accentul tonic ca în românește.

Lexic

<i>aplaudir</i>	a aplauda
<i>aqui [akí]</i>	aici, aci
<i>Aria</i>	arie muzicală
<i>cantar</i>	a cânta (cu vocea)
<i>a capital</i>	Capital
<i>o capital</i>	capitalul
<i>dois m.</i>	Doi
<i>a fôlha</i>	foaia; frunza
<i>fresco</i>	proaspăt; rece
<i>inglês</i>	Englez
<i>o inverno</i>	Iarna
<i>metro</i>	Metro
<i>nenhum</i>	nimeni; nici un
<i>o país</i>	țara; ținutul
<i>o poeta</i>	Poetul
<i>primavera</i>	primăvară
<i>quase [kuázi]</i>	aproape, circa
<i>senhor</i>	domn; stăpân; senior
<i>turista</i>	Turist
<i>vário</i>	diferit, divers
<i>variado</i>	variat, diferit

O senhor conde e a senhora condessa estiveram aqui ontem, mas hoje estarão em Portugal. Os turistas ingleses estão visitando o país. O pai da Armida é um gigante, é alto quase dois metros. A menina tem muitas flôres frescas e belas. A cantora cantou uma ária que foi muito aplaudida. As árvores dos jardins tem fôlhas e flôres de várias côres, já estamos na primavera. O casaco do Albeto é largo e as calças são muito curtas. Os aldeãos tem bois, vacas, um galo e umas galinhas. Não tenho nenhum papel. O cachimbo está na gaveta da mesa. Lisboa é a capital do Portugal e Rio de Janeiro é a capital dos Estados Unidos do Brasil. Não há flôres no jardim, estamos no inverno.

Rețineți: *há* este echivalentul expresiilor "il y a" din franceză, "c'è" din italiană, "hay" din spaniolă și are sensul de "se află".

há = se află, se găsește (și la plural)

não há = nu se află, nu se găsește (și la plural).

De tradus

Judecătorul și poetul erau aici ieri. Cuțitul, lingura și furculița sunt din argint. Pantofii Ionicăi (Joaninha) sunt foarte strâmți. Palatul seniorului duce este înalt și frumos, dar casa doamnei baroane este scundă și urâtă. Se află multe culori pe (în)

hartă geografică a Braziliei. Aș dori o casă cu grădină, un automobil și o casă de bani cu un capital mare. Nu am țigări, nu se (mai) găsesc în casetă.

Despre SUBSTANTIV (continuare)**27.- Augmentative**

Se formează în mod obișnuit adăugând la substantiv, după ce am eliminat vocala finală, sufixul *-ão* (feminin *-ona*, plurale *-ões*, *-onas*): *gato* = pisică, *gatoão* = pisoi (mare), *gatona*, *gatões*, *gatonas*; *sapato* = pantof, *sapatoão* = pantof mare; *mulher* = femeie, *mulherona*. Dacă substantivul se termină deja în *-ão*, augmentativele se formează în mod diferit: *cão* = câine, *canzarrão*; *ladrão* = hoț, *ladroaço*; *rafião*, *rufianaz*. Substantivele feminine defectiv de masculin admit și sufixul *-ão* care le fac să devină masculine: *a casa*, *o casão*; *a porta*, *o portão* = porton; chiar și *mulher* poate face *mulherão* = femeie mare.

Desinențele augmentative pot prezenta și alte forme: *bicho* = animaluț, *bichaço*; *gatarrão* = pisoi mare; *homem*, *homenzarrão* = huidumă de om; *mestre* = maestru, *mestraço*; *moço*, *moçetão* = tinerel, *moçetona* = tinerică; *nariz* = nas, *narigão* = năsoi; *velho* = bătrân, *velhaças* = baboștină; *bobo* = prost, *bobalhão* = prost de dă-n gropi.

Sufixele *-aço*, *-ão*, *-zarrão* sunt peiorative dacă se adaugă la cuvinte derivate de la verbe: de la *pendichar* = a sâcăi, a deranja cerând, avem *pendichão* = cerșetor nedorit; de la *responder* avem *respondão* = care nu dă ascultare.

28.- Diminutive

Se formează cu sufixul *-inho* (și feminin și plural): *carta* = scrisoare, *cartinha*; *velho*, *velhinho*; *senhora*, *senhorina* și *senhorita*. Dacă substantivul se termină în diftong, sau în vocală accentuată, sau în consoană, sufixul este *-zinho*: *pai*, *paizinho*; *rio* = fluviu, *riozinho*; *sofá*, *sofăzinho* [sofaziniu]; *flor*, *florzinha*; *grão* = grăunț, bob, *grãozinho* [grüziniu] = bobuleț; *mão*, *mãozinha*. Substantivele terminate la singular în *-s*, *-z* cer sufixul *-inho*: *lâpis*, *lâpisinho* [lapiziniu], *noz* [nos] = nucă, *nozinha*.

29.- Pluralul (continuare și final)

Substantivele terminate în *-l*:

a) dacă au accentul pe penultima silabă, schimbă *-l* în *-eis*: *automóvel*, *automóveis*; *comestível*,

comestíveis; *fóssil, fósseis*;

b) dacă au accentul pe ultima silabă, schimbă -l în -is: *canal, canais; papel, papéis; lençol = pătură, lençóis; taful, tafuis*;

c) dacă se termină în -il accentuat, schimbă -l în -s: *funil, funis*.

Excepții: *cal = var (nu cal sau calciu), cales; cônsul, cônsules; mal, males; real (moneda), réis; mel = miere, méis sau meles*.

Revenim la pluralul celor în -ão: *botão, botões; melão, melões; portão, portões; sermão, sermões* (cele care în românește se termină în -on).

Altele fac pluralul în -ães: *cão = câine, câes; pão = pâine, pâes; capitão = căpitan, capitães; escrevão = birou, escrevães*.

Să reținem pluralul următoarelor cuvinte compuse:

a) *Vice-Rei = vice-rege, Vice-Reis; pára-raio = paratrâsnet, pára-raios; passatempo, passatempos*;

b) *grand-almirante = amiral șef, mare amiral, grand-almirantes; grão-mestre = mare maestru, grão-mestres; planalto = etaj superior, planaltos*;

c) *madrepérola = madrepor; scoică de perlă, madrepérolas; lugar-tenente = locțiitor, lugar-tenentes; lengalenga = pomelnic, lengalengas*;

d) *o bota-fora = concedierea, os bota-fora; o papa-jantares = escroc, os papa-jantares*.

Anumite tipuri de diminutive fac pluralul de la substantivul primitiv (la care se șterge -s final), dar și de la sufix: *corapãozinho = inimioară, coraçõezinhos; papelzinho = hârtiuță, papèizinhos; leitor = cititor, leitorezinhos*.

Exercițiu practic

Dar

dando

dado

ind.prez.: dou, dás, dá, damos, dais, dão

pret.perf.: dei, deste, deu, demos, destes, deram

pret.mqps.: dera, deras, dera, deramos, dereis, deram

conj.prez.: que eu dê, dê, dê, dêmos, deis, dêm

conj.imp.: que eu desse, desses, desse, dessemos, desseis, desses

conj.viit.: quando der, deres, der, dermos, derdes, derem

inf.pers.: dar, dares, dar, darmos, dardes, darem

Timpurile neconjugate se formează în mod regulat, adăugând la tema d- flexiunile verbului *mudar*. Imperativul la cele două persoane secunde este întotdeauna identic cu formele respectivelor persoane de la indicativ prezent private de -s final: tu dás – dá tu; vós dais – dai vós; celelalte persoane sunt cele de la conjunctiv prezent: dê êle, dêmos, dêem. Aceasta fiind o regulă generală, vom omite mai departe, în exercițiile practice, modul imperativ.

Lexic

<i>A</i>	la
<i>à (a+a)</i>	la
<i>Aí</i>	aici, aci
<i>Amarelo</i>	galben
<i>Ano</i>	an
<i>aos [áuș] (a+os)</i>	la
<i>Apagar</i>	a stinge
<i>Aquela</i>	aceea
<i>Aquê</i>	acel(a)
<i>Aqui</i>	aici
<i>às (a + as)</i>	la
<i>Branco</i>	alb
<i>colher [kuliér]</i>	a culege
<i>comer [kumér]</i>	a mânca
<i>a couve [ăcôvi]</i>	varza
<i>Delgado</i>	subțire, slab
<i>duas (fem.)</i>	două
<i>Emparelhar</i>	a împreuna
<i>Espresso</i>	gros, des
<i>a horta</i>	grădina (de zarzavat)
<i>Ilha</i>	insulă
<i>Já</i>	deja, acum
<i>o jardim</i>	grădina
<i>Linguaras</i>	palavragiu

me [mi]

meu

no (em+o)

parenta (f), parente (m)

passar

o pires

preto

primo

seu

sôbre

sua

talhada

talhar

ver

verde

vermelho

mine, mă

(al) meu

în

rudă

a trece

farfuriuara

negru

văr

(al) său, lui, (al) lor

pe, peste, deasupra

a ei, a lor (fem)

felie

a tăia

a vedea

verde

roșu

Houve turistas ontem que visitaram os sepulcros dos Sabóias em Soperga. Há no casarão um cãozinho e uma gatinha que são muito amigos. A mocetona colhem ontem florezinhas brancas e vermelhas no seu jardim e joje as dá a sua mãe. No ano passado houve bichaços na horta feiozinha. O velhaças e o velhinho são primos. Aquê homezinho bobalhão e aquela mulherona linguaras estão muito bem emparelhados. A menina deu a sua

mãe as colherezinhas e os pires. Os vulcões (= vulcões = vulcões) da ilha estão apagados. Os botões do casaco sãu pretos. Dã-me a faca, desejo talhar os melões e comer umas talhadas.

De tradus

Pisoiul și câinele (mare) sunt grațioși. Domnișoara aceea și acel tinerel sunt mereu în grãdinã și culeg florile frumoase care se gãsesc acolo (que há aí). Acel om mare și femeia aceea mare au douã fiice foarte frumoase. Acel domn este un gurmand care mãnãncã mereu acasã (în casã) la prietenii sãi și rude. El nu dorea sã mãnãnce și se duse în grãdinã sã vadã dacã erau animale care mãncau flori și frunze. Mama va da copiilor sãi cãrțuliile care se aflã pe mãsuțã.

Despre prepoziții

30.- Prepozițiile simple sunt:

a – la, în
ante – în fața; înainte
após – dupã
até – pãnã la
durante – în timpul
em – în, la; pe, peste
entre – între
para – la, cãtre; pentru (scop)
perante – în fața
com – cu
contra – împotrivã
de – de; din (proveniența)
desde – de la (referitor la timp)
por, pur – la; pentru
sem – fãrã
sob – sub
sobre – pe, deasupra
trás – în spate(le)

Prepozițiile romãnești la, în se traduc prin "a" cu verbele de mișcare cãtre un loc: *dirigir-se à cidade* = a se îndrepta cãtre (în) oraș; *elas vieram ao Brasil* = ele au venit în Brazilia; *vou a Lisboa* = merg la Lisabona; se traduc cu "em" cu verbe de stare: *eu estou em Portugal* = sunt în Portugalia; *moro no Rio* = locuiesc în Rio de Janeiro.

Prepozițiile portugheze *a, em, por* se contrag cu articolele: *ao, à, aos, às; no, na, nos, nas, num,*

numa, nuns, numas; pelo, pela, pelos, pelas.

Prepoziția *a* cere dativul: *a quem deste o dinheiro? aos senhores que no emprestaram* = cui ai dat banii? domnilor care mi-i împrumutaserã (*dinheiro* este singular colectiv, substantiv cantitativ). În portughezã aceastã prepoziție se folosește și cu complemente directe când poate da naștere unei ambiguitãți între subiectul care face acțiunea și obiectul direct care suferã acțiunea: *Júlio César subjogou a Vercingetórix* = *Subjugou a Vercingetórix Júlio César*, în care *a* precede – indicându-l – pe cel care a fost subjugat.

Prepoziția *com* se contrage cu pronumele complement *mim, ti, si, nos, vos*, prezentându-se astfel:

con + mim = *comigo* [cumígu] = cu mine
con + ti = *contigo* [cõtígu] = cu tine
con + si = *consigo* [cõsígu] = cu el, cu ei
con + nos = *conosco* [cõnócu] = cu noi
con + vos = *convosco* [cõvõșcu] = cu voi
Exemplu: *leva-a contigo* = ia-o cu tine

Proveniența se exprimã:

- cu prepoziția *de* când e vorba de loc: *donde vens? venho de Ouro Preto* = de unde vii? vin din Ouro Preto; *vou de minha casa à estação* = merg de acasã la garã.

- cu prepoziția *desde* când e vorba de epocã sau de timp: *desde o mês passado* = din luna trecutã. Aceastã prepoziție se poate folosi și cu prepoziția *até* corelativã la distanțã: *há uns vinte quilômetros desde a minha casa até a lago* = sunt circa 20 km de la casa mea pãnã la lac. Când semnificã la, pe, în casa (cuiva), în biroul (cuiva) se folosesc fie *a* fie *em*, sau chiar *de*, dupã cerința verbului: de mișcare, de stare sau de indicare a provenienței: *vou a casa de meus avós* = merg la bunicii mei; *moro na casa de meus avós* = locuiesc la bunicii mei; *estou vindo da casa de meus avós* = tocmai vin de la bunicii mei.

Prepoziția *de* se contrage și ea cu articolele:

de + o = do	de + um = dum
de + a = da	de + uma = duma
de + os = dos	de + uns = duns
de + as = das	de + umas = dumas

Exercițiu practic

Ver = a vedea

visto

vendo

ind.prez.: vejo, vês, vê, vemos, vêdes, vêem

ind.imperf: via, vias, via, víamos, víeis, viam

pret.perf.: vi, viste, viu, vimos, vistas, viram

pret.mqps.: vira, viras, vira, víramos, víreis, viram

conj.prez.: que eu veja, vejas, veja, vejamos, vejais, vejam

conj.imp.: que eu visse, visses, visse, vissemos, visseis, vissem

conj.viit.: vir, vires, vir, virmos, virdes, virem

inf.pers.: ver, veres, ver, vermos, verdes, verem

Celelalte timpuri sunt regulate; chiar și imperfectul indicativului este regulat, la fel și infinitivul personal. Toate persoanele de la conjunctiv prezent sunt derivate, pentru toate verbele, de la persoana întâi singular de la indicativ prezent când aceasta se termină în -o. De la ultima persoană de la perfectul simplu derivă totdeauna, pentru toate verbele, timpul pretérito mais-que-perfeito simples al indicativului și viitorul conjunctivului; persoanele acestui timp nu sunt totuși identice cu cele de la infinitiv personal când perfectul simplu (*pretérito perfeito*) prezintă modificări în temă sau, dacă e vorba de verbe monosilabice, a căror temă este o simplă consoană, modificări la vocala caracteristică: de la *ve-* în *vi-* în cazul verbului *ver* = a vedea. În continuare vor fi omise în mod normal timpurile derivate ale verbelor exemplificate, limitându-ne la timpurile primitive din care acestea derivă.

Lexic

<i>abalizar-se</i>	a se distinge
<i>Beber</i>	a bea
<i>chegar em</i>	a sosi la
<i>a cidade</i>	orașul
<i>Combater</i>	a combate
<i>Datar</i>	a data
<i>denunciar ante</i>	a denunța la
<i>Dever</i>	a trebui
<i>Dirigir</i>	a îndrepta (către)
<i>dirigir-se</i>	a se îndrepta
<i>Emprestar</i>	a împrumuta (cuiva)
<i>Ficar</i>	a rămâne; a se găsi
<i>Governo</i>	guvern
<i>Injustice</i>	nedreptate
<i>Janela</i>	fereastră
<i>a laranjeira</i>	portocalul
<i>Levar</i>	a lua, a duce
<i>Minha</i>	a mea
<i>Morar</i>	a locui
<i>Morrer</i>	a muri
<i>nascer</i> [nassér]	a naște
<i>Outro</i>	alt; divers
<i>pensar em</i>	a gândi la
<i>Pessoa</i>	persoană
<i>Reunir</i>	a reuni
<i>reunir-se</i>	a se reuni
<i>Saúde</i>	sănătate
<i>Semana</i>	săptămână
<i>todo, toda</i>	tot, toată
<i>tudo que</i>	tot ceea ce
<i>Trabalhar</i>	a munci
<i>vestir(-se)</i>	a (se) îmbrăca

Eu sou dentre (între) as pessoas presentes um homem que pensa diferentemente. Os turistas estarão aqui dentro em pouco (în puțin timp). Ela está à janela todo o dia. Eles trabalham de dia e de noite, na prosperidade e na adversidade. A mãe da menina chegou as quatro horas. Ela se veste à

italiana (după moda italiană). Os meus amigos beberam a minha saúde. Ele mora na rua (= à rua) das Laranjeiras número três. O livro passou de mão em mão, todos dejeram vê-lo (să-l vadă). O velho morreu à míngua. Esta carta está datada de seis de abril de 1955 (mil novecentos e cinquenta e cinco). As injustiças foram denunciadas ante o governo.

De tradus

Casa mea se găsește între gară și râu. Palatul bunicilor mei nu e foarte înalt, dar e mare și frumos. Eu mănânc în fiecare dimineață pâine cu unt și stau în casă toată ziua. Am sosit ieri la tine acasă la ora 7, dar tu nu erai acolo. Bani stau în caseta măsuței. Vedeți acel om? El este unul dintre luptătorii în războiul împotriva inamicilor patriei noastre. Nu(-l) văd pe prietenul meu de săptămâna trecută, o fi bolnav? Vărul tău era cu mine ieri când mama ta sosea de la Cascais. Locuiesc la Craiova, dar aș dori să mor în patria mea. Mi-a dat mulți bani, dar până mâine nu-mi va da tot ceea ce trebuie să-mi dea.

Despre prepoziții (continuare și final)

31.- Prepoziția portugheză *para* nu se traduce numai cu "pentru":

- *Estou viajando para a América* = călătoresc către America; *vou para a minha casa* = merg acasă, semnificând mișcarea către loc, ca la prepoziția *a*;

- *Bebo para matar a sede* = beau pentru a-mi stinge setea; *máquina-ferramentas para trabalhar metais* = mașini-unelte pentru prelucrarea metalelor, semnificând scopul unei acțiuni;

- *É muito inteligente para a sua idade* = este foarte inteligent pentru vârsta lui, semnificând "în relație cu", "în comparație cu";

- *A melhor garantia para o futuro* = cea mai bună garanție pentru viitor, făcând referire la timp sau la epocă;

- *De dentro para fora* = dinăuntru către afară; *traduzir de português para francês* = a traduce din portugheză în franceză, semnificând, împreună cu corelativa *de*, schimbarea de situație.

Prepoziția portugheză *por* [pur] care se articulează: *pelo, pela, pelos, pelas*, nu se traduce numai "pentru":

- *A carta foi escrita pelo tio* = scrisoarea a fost scrisă de către unchiul, denotând agentul în aspectele pasive care se pot schimba și în active: *foi o tio que escreveu a carta*. Dacă însă acțiunea pasivă exercitată asupra persoanei nu este materială, nici represivă, se poate substitui cu *de*: *a criada é amada de seus donos* = servitoarea este iubită de (către) stăpânii săi;

- *Chegar por vapor* = a ajunge cu vaporul; *chegar por telefone* = a chema la telefon, indicând mijlocul; *ela vai passeando pelas ruas* = ea se plimbă pe străzi, indicând trecere sau traversare.

De notat: *parto para Cascais e passo por Lisboa* = plec la Cascais și trec prin Lisabona; *pela*

sua doença não pode partir / por causa da sua... = pentru (din cauza) boala sa n-a putut să plece; *por o preço pedido ser demasiadamente alto* = pentru că prețul cerut e prea mare, denotând cauza; *ficou com o cahorrinho por vinte cruzeiros* = a rămas cu câțelul pentru 20 de scuzi, denotând prețul.

Sem nu poate să se găsească singură la sfârșit de frază: *garrafas com rolhas e sem elas* = sticle cu dopuri și fără (acestea).

Sobre înseamnă pe, deasupra, dar în locul ei se folosește în mod obișnuit *em*: *sentado numa cadeira* = așezat într-un fotoliu; cu verbe de mișcare se schimbă cu *a*: *subir ao trono* = a urca pe tron; și se mai schimbă și cu alte prepoziții: *neste ponto concordo com o senhor* = asupra acestui punct sunt de acord cu dvs. *Sobre* se utilizează cu semnificația de "circa, aproximativ, în jur de" referindu-se la argumente sau subiecte: *falar sobre literatura* = a vorbi despre literatură.

32.- Există și prepoziții compuse:

<i>acima de, em cima de</i>	mai mult de, deasupra
<i>além de</i>	dincolo de
<i>aquém de</i>	dincoace de
<i>debaixo de</i>	sub, dedesubt de
<i>dentro de, dentro em</i>	în spațiu(l), înăuntru
<i>depois de</i>	după
<i>detrás de</i>	după, în spate
<i>diante de</i>	în față
<i>fora de</i>	în afară (de)
<i>a maneira de =</i>	în maniera, (la fel) ca
<i>ao modo de</i>	
<i>para com</i>	către (cu semnificație morală): <i>sê compassivo para com os animais</i> = fii milos cu animalele, fii înțelegător față de animale
<i>perto de</i>	alături de, aproape de

Exercițiu practic

Ir = a merge

ido

indo

ind.prez.: vou, vais, vai, vamos = imos, ides, vão

ind.imperf: ia, ias, ia, íamos, íeis, iam

pret.perf.: fui, fôste, foi, fomos, fôstes, foram

pret.mqps.: fôra, foras, fôra, fôramos, fôreis, foram

ind.viitor: irei, irás, irá, iremos, ireis, irão

cond.: iria, irias, iria, iríamos, iríeis, iriam

conj.prez.: que eu vá, vás, vá, vamos, vades, vão

conj.imp.: que eu fôsse, fôsses, fôsse, fôssemos, fôsseis, fôssem

conj.viit.: se fôr, fores, fôr, formos, fordes, forem

inf.pers.: ir, ires, ir, irmos, irdes, irem

Viitorul indicativului, condiționalul și infinitivul personal ale acestui verb neregulat sunt constituite numai din desinențele regulate, deoarece este un verb fără temă. Acesta are timpuri comune cu verbul *ser*: perfectul simplu și derivatele, dar nu este posibil să facem confuzii: *eu fui à sua casa* = eu am mers la el (acasă), pentru că *a (à)* cere numai verbe de mișcare, iar dacă s-ar înțelege "eu am fost, m-am găsit, la casa lui" ar trebui folosit verbul *estar* și nu *ser*: *eu estive na sua casa*, folosind de asemenea și prepoziția *em (na)*. Deoarece verbul *ser* exprimă condiție și situație fixe, stabile, fără a fi corupte de vreo prepoziție, sunt rare cazurile în care se folosesc timpurile trecute, de exemplu: *eu fui capitão no 91º de infantaria* = eu am fost căpitan în (regimentul) 91 infanterie; *ela fôra portuguesa antes de se casar com um italiano* = ea fost portugheză înainte de a se căsători cu un italian. Și viitorul conjunctivului este ușor de deosebit: *quando fôr à Itália partirei só* = când voi merge în Italia, voi pleca singur; *quando fôr avô comprarei brinquedos para os meus netinhos* = când voi fi bunic voi cumpăra jucării pentru nepoții mei. Când *ir* precede alt infinitiv verbal nu cere nici o prepoziție intermediară: *ir ver* = a merge să vezi.

Lexic

Aparecer

a apărea

Ardência

arsură

Atenção

atenție

Chamar

a chema

chamar-se

a se numi

Daquela

(a) aceleia

demasiadamente

prea (mult)

Desta

(a) acesteia

diante de

în fața

doença [duêsa]

boală

enviar [inviár]

a trimite

esconder-se

a se ascunde

Estudo

studiu

exemplo [izêplu]

exemplu

Feira

piață, târg

Garrafa

sticlă

geral (adj)

general

Gula

lăcomie, poftă

o Mar

marea

máximo [mássimu]

maxim

Natureza

natură

Outeiro

deal, colină

Partir

a pleca; a împărți; a

passear [passiár]

tăia

Pouco

a se plimba

Preço

puțin

Saudar

preț

Sol

a saluta

soare

Subir a urca
Também (chiar) și, la fel

Nós estávamos ante a porta. Eles iam um após o outro. Sê fiel até a morte. Todas as manhãs tomo café com leite. Aquela tropa combateu contra os inimigos da sua Pátria. A navalha é de aço. Durante o temporal as janelas ficaram abertas. Nasci em Craiova e moro em Brașov. Pelo tempo das câmaras (pe timpul activității parlamentare) reuniam-se ali algunos deputados. Deve haver igualdade perante a lei. Sob a ardência do Sol as plantações secam. A vida animal aparece sob várias formas e formas variadas. Trás aquêles montes há um lago. A natureza fêz (a făcut) o comer para viver, a gula fêz o comer muito para viver pouco. Não é para imitar tal exemplo. Depois de os soldados terem chamado (după ce soldații au atras) a atenção do meu capitão sôbre o que se via em cima do outeiro, esconderam-se de novo. O projeto encontra-se em estudos no congresso nacional. Fica limitado em Cr. 100.000 (cem mil cruzeiros), ou seu equivalente, o máximo que podemos pagar por ano.

De tradus

Masa este lângă fereastră. Scrisoarea este pe pat, iar hârtia este în casetă. Cățelușul este sub scăunel. În spatele ușii este o pisică cu mulți pui. Noi am primit o scrisoare prin poștă. Fluviul trece prin oraș de la Porta del Sole la Ponte del Re. Cu ocazia (por ocasião da) târgului de la Milano, și anul acesta voi merge să-l vizitez (irei visită-la). În fața acestei (diante desta) injustiții el a plecat cu fiii săi fără să salute prietenii oaspetelui său.

Despre adjectiv

Adjectivul se acordă în gen și număr cu substantivul pe care îl califică sau îl modifică.

33.- Formarea femininului

Normele de la formarea femininului substantivelor sunt valabile, în general, și pentru adjective.

Cele terminate în -u absolut adaugă -a: *cru* = crud, *crua* = crudă; *nu* = nud, gol; *nua*; dacă se termină în -eu schimbă această desinență în -éia: *européu, européia*.

Rămân invariabile cele terminate în -a, -e, -ês, -l, -m, -s, -z: *agrícola; inteligente; cortês* = cordial; *amável; fiel* = fidel; *gentil; incrível* = incredibil; *útil; comum; ruim* = rău, rea; *simples* = simplu, simpl; *lapuz* = țărănesc. Cele în -or adaugă -a:

comprador, compradora.

Dintre adjectivele terminate în -ão unele pierd pe -o final: *chão* = jos, încet (despre sunet); sincer, *chã*; *alemão* = german, *alemã*; *são* = sănătos, *sã*; altele schimbă pe -ão în -ona: *chorão* = plângăreț, *chorona*; *comilão* = mândăcios, *comilona*; altele mai schimbă în -oa: *beirão* = riveran, *beiroa*.

Adjectivele de naționalitate în -ês fac excepție, deoarece adaugă -a: *holandês, holandêsa; o português cortês, a portuguêsã cortês*.

Excepții și neregularități nu sunt rare, dar se învață din practică. Iată aici câteva: *andaluz, andaluza; bom* = bun, *boa*; *falador* = palavragiu, *faladeira*; *ilhéu* = insular, *ilhoa*; *mau* = rău, *mã*; *motor, motriz; nenhum* = nimeni, *nenhuma*; *sandéu* = idiot, *sandia*.

Sunt invariabile: *só* = singur, singură; *superior, inferior* și similare; *militar, singular, auricular* și similare.

34.- Formarea pluralului respectă regulile de la substantive.

35.- Certo = (un) oarecare, *outro* = alt(ul) (cu semnificația de "diferit"), *meio* = de mijloc nu primesc articol nehotărât: *certa pessoa* = o oarecare persoană, *outra vez* = o altă dată, *meio copo de vinho* = o jumătate de pahar de vin.

Grande se contrage în *gran* dacă formează termeni compuși din care al doilea începe cu o vocală: *grand-almirante*, și în *grão* dacă termenul secund începe cu o consoană: *grão-mestre*; la feminin se poate contrage în *grã*: *grã pressa* = mare grabă.

Santo devine *São* în fața numelor proprii care încep cu consoană: *São Vicente*. Fac excepție *Santo Tomás* și *Santiago* (derivat de la Sant'Iago).

Cento se restrânge la *cem* dacă nu este urmat de alt numeral: *este livro tem cem páginas, aquêles tem cento e cinquenta* = această carte are 100 de pagini, aceea are 150.

Adjectivele se pot folosi ca adverbe: *certo* pentru *certamente*, *claro* pentru *claramente*, *forte* pentru *fortemente*, *todo* pentru *totalmente*.

Adjectivul precedat de articolul *o* devine substantiv abstract: *o belo* = frumosul, frumusețea; *o importante* = importanța, ceea ce este important.

În general, substantivele nu sunt folosite ca adjective pentru a indica culori: o haină roșie = *um vestido côr de rosa*; o pălărie măslinie = *um chapéu côr de azeitona*; centura portocalie = *o cinta côr de laranja*.

Exercițiu practic

Fazer = a face

feito

fazendo

ind.prez.: faço, fazes, faz, fazemos, fazeis, fazem

pret.perf: fiz, fizeste, fês, fizemos, fizestes, fizeram

pret.mqps.: fizera, fizeras, fizera, fizéramos, fizéreis, fizeram

ind.viitor: farei, farás, fará, faremos, fareis, farão

cond.: faria, farias, faria, faríamos, faríeis, fariam

conj.prez.: que eu faça, faças, faça, façamos, façais, façam

conj.imp.: se eu fizesse, fizesses, fizesse, fizéssemos, fizésseis, fizessem
 conj.viit.: se fizer, fizeres, fizer, fizermos, fizerdes, fizerem

Viitorul indicativului este neregulat, iar condiționalul îi respectă neregularitatea. Sunt foarte puține verbe care au neregulate imperfectul indicativului (cel al verbului *fazer* este regulat: *fazia*) și viitorul indicativ, precum și condiționalul. Viitorul conjunctivului (ca cel al verbelor *dar*, *ver*, *ir*) diferă de infinitivul personal pentru că aceste verbe, și puține altele (18 în total) modifică tema la perfect simplu.

Infinitivul personal are flexiuni comune cu viitorul conjunctivului, dar este totdeauna regulat.

Lexic

<i>ainda</i> [aînda]	încă
<i>apresentar-se</i>	a se prezenta
<i>barato</i> (adj)	ieftin
<i>como</i>	cum, ca
<i>constituir</i>	a constitui
<i>custo</i>	cost
<i>demonstração</i>	demonstrație
<i>demorar</i>	a sta, a rămâne
<i>dêste</i>	(al) acestui
<i>distinção</i>	distincție
<i>Doze</i>	doisprezece
<i>educação</i>	educație
<i>eloqüente</i>	elocvent
<i>estimar</i>	a stima
<i>extremamente</i>	mult
<i>felicidade</i>	fericire
<i>fundar-se</i>	a se baza
<i>gastar</i>	a cheltui; a omorî timpul
<i>governar</i>	a guverna
<i>índio</i>	indian din America
<i>juventude</i>	tineret; tinerețe
<i>mortal</i>	mortal
<i>nunca</i>	niciodată
<i>obra</i>	operă
<i>propriedade</i>	proprietate
<i>porém</i>	dar, însă, totuși
<i>providencia</i>	prevedere
<i>Qual</i>	care
<i>quanto</i>	cât
<i>recorrer</i>	a recurge la
<i>risonho</i>	surâzător
<i>sonhar com</i>	a visa să, la
<i>sonho</i>	vis
<i>temer</i>	a se teme
<i>tiranía</i>	tiranie
<i>El-Rei</i>	regele (cuvânt vechi provenind din spaniolă, folosit și astăzi)

O homem, que é mortal, passa rápido sobre a terra. É extremamente útil falarmos claro e bem. A

juventude sonha belos sonhos e risonha felicidade. Nunca digas: desta água não beberei, dêste pão não comerei. Quando os homens que governam não sabem nem podem fazer-se estimar, recorrem à tirania para se fazerem temidos. A propriedade funda-se na distinção entre o meu e o teu. Vai fazer cinco anos que nasceu a filhinha. Esta obra foi vendida por preço muito abaixo de custo real. Estas providências constituem eloqüente demonstração do quanto se interessa El-Rei pela educação da mocidade. A viagem de trem gasta doze horas de minha cidade ao Mar. Esta máquina não só é mais simples, mas também (sau: mas ainda) mais barata. Ainda não podemos partir para o Brasil. Apresentou-se uma feiozinha, porém simpática menina índia.

De tradus

Care este limba care se vorbește în Brazilia? Limba pe care o vorbesc în Brazilia este cea (é a) portugheză. Este o limbă frumoasă, precum limbile spaniolă și italiană. Doamna olandeză este foarte politicoasă, și a fost și foarte gentilă cu copiii țăranicii italiene. Anii în care (în decursul cărora) a rămas la noi au trecut foarte repede. Cine lucrează în căsuța aceea deasupra de colină? Țăranul lucrează acolo, dar casa lui este lângă fluviu. Eu doream să văd cărțulia care ieri era pe fotoliu, aceasta este o alta. Câți bani ai în sertarul măsuței? Nu sunt mulți bani, ci vreun obiect de aur și argint pe care mi l-a dat tăticul meu.

Gradul adjectivelor

A mulher formosa = femeia frumoasă, *o homem valoroso* = omul valoros; cele două adjective *formosa*, *valoroso* sunt la gradul pozitiv.

A Jucunda é tão formosa como descarada = Gioconda este tot atât de frumoasă cât e de insolentă, are două adjective la gradul comparativ deoarece compară între ele două calități.

A Stamura é a mais formosa, ela é formosíssima = Stamura este cea mai frumoasă, ea este foarte frumoasă, exprimă o calitate: prima la gradul superlativ relativ, apoi la gradul superlativ absolut.

36.- *Pompéu é tão douto como modesto*, sau *Pompéu é tão douto quão modesto* = Pompiliu este tot atât de priceput (inteligent) cât este de modest – exprimă un comparativ de egalitate în cadrul aceleiași persoane. *Afonso é mais douto que inteligente* / *Afonso é mais douto do que inteligente*. *Getúlio é menos alegre que estudioso* (sau: *do que estudioso*) exprimă: prima, cu un comparativ de superioritate, a doua, cu un comparativ de inferioritate, două calități nu foarte egale ale aceluiași individ.

tão... quão... comparativ de egalitate
mais... que... } comparativ de superioritate

mais... do que...

menos... que...

menos... de que... } comparativ de superioritate

Astfel de formații de comparative se regăsesc și la adverbe: *é mais cedo de que ontem* = e mai devreme decât ieri.

37.- Dacă se face comparația între doi sau mai mulți indivizi, aceasta se exprimă astfel: *Ricardo é tão audaz como Carlos* (sau: *Ricardo é audaz como Carlos*); *Florência é tão bela como uma flor* (sau: *Florência é bela como uma flor*) și primul termen *tão* se poate chiar omite, în timp ce al doilea exte întotdeauna *como*.

Henrique é mais risonho (do) que Alberto; Miguel é menos alto (do) que a Elísia, - corelativul *que* poate să se amplifice în *do que*, dar dacă al doilea termen al comparației este verb, se folosește totdeauna *do que*: *Armando é mais rico do que dizia* = Armando este mai bogat decât s-ar zice. Dacă al doilea termen al comparației este un pronume personal, acesta rămâne la nominativ (= subiect): *Alberto é tão rico como tu*, și nu ... *como ti*; *a Teresa é mais alta do que eu* și nu ... *do que mim*.

38.- Dacă se compară cantități precise de substantive su verbe, nu se pot folosi advebele *tão... quão...*, *tão... como...* care sunt valabile numai pentru calități (adjective) și care rămân invariabile, ci se utilizează *tanto... quanto...* care concordă în gen și număr dacă se referă la substantive, sau *tanto... como...* în care *como* nu variază: *ela tem tantos vestidos quantos eu; obra com tanta severidade como justiça; a costureira trabalha tanto quanto pode*, sau ... *tanto como pode* = croitoreasa lucrează cât poate.

bom = bun

mau = rău

grande = mare

pequeno = mic

alto = înalt

baixo = scund

melhor (= *mais bom*)

pior (= *mais mau*)

maior (= *mais grande*)

minor (= *mais pequeno*)

superior (= *mais alto*)

inferior (= *mais baixo*)

ótimo (= *boníssimo*)

péssimo (= *malíssimo*)

máximo (= *grandíssimo*)

mínimo (= *pequeníssimo*)

supremo (= *altíssimo*)

ínfimo (= *baixíssimo*)

Aceste forme de superlativ relativ nu se pot folosi pentru comparații relative la același individ, drept pentru care se va spune: *Vicente é mais bom de que mau*, și nu: *Vicente é melhor...*

Mais, menor sunt adjective, utilizate adică înainte de substantive: *é preciso bater com maior força* = trebuie să se bată cu mai multă forță; *há menor riscos aqui* = aici sunt mai puține riscuri; *a maior parte de vózes* (= *o mais das vózes*) = în cele mai multe cazuri, de cele mai multe ori; *na maior parte dos casos* (= *ao mais*) = de cele mai multe ori.

42.- Există forme identice cu alte limbi romanice: *quanto mais o vejo, tanto mais me agrada* = cu cât îl privesc mai mult, cu atât mai mult

39.- Superlativul absolut se aplică numai adjectivelor și adverbilor: *o capitão e os soldados foram destemidíssimos* (...au fost foarte valoroși) = ...*foram muito destemidos* = ...*foram muitíssimo destemidos*. *Muito*, fiind adverb, rămâne invariabil: *muito rico, muito rica, muito ricos, muito ricas*. Concordă numai cu substantivele, deoarece în acest caz este adjectiv: *muito vinho, muita paciência, muitos filhos, muitas flôres*.

Când superlativul absolut se formează cu sufixul *-íssimo*, există mai multe reguli generale:

- adjectivele terminate în *-l, -r, -u*: *cordial, cordialíssimo; particular, particularíssimo; nu, nuíssimo*;

- adjectivele terminate în *-vel*: *afável, afabilíssimo; móvel, mobilíssimo*;

- adjectivele terminate în *-ão* (fem. *-a*), *-m*: *ancião, ancianíssimo; anciã, ancianíssima; bom, boníssimo*;

- adjectivele terminate în *-e, -o* (fem. *-a*): *alegre, alegríssimo; belo, belíssimo; bela, belíssima; pio, piíssimo; feio, feiíssimo*;

- adjectivele terminate în *-z*: *procaz, procacíssima; veloz, velocíssimo*.

Pentru a conserva sunetul consoanei ultimei silabe, adăugarea sufixului poate da variații grafice: *rico, riquíssimo; antigo, antiguíssimo*.

40.- Superlativul relativ nu este corelat cu ceva special: *a mulher mais feia do mundo; o menos grandes de todos*, și se utilizează prepoziția *de*.

41.- Câteva comparative și superlative ale anumitor adjective au și o formă specială, dintr-un cuvânt:

îmi place; *quanto menos trabalho, tanto menos me canso* = cu cât lucrez mai puțin, cu atât mai puțin mă obosesc; *quanto mais me fala, tanto menos a escuto* = cu cât îmi vorbește mai mult, cu atât mai puțin o ascult;

Tanto poate fi omis: *quanto menos trabalho, menos me canso*.

43.- Există superlative absolut neregulate: *acre, acérrimo; benévolo, benevolentíssimo; cruel* = crud, *crudelíssimo; fácil, fácilimo; humilde* = umil, *humilimo; íntegro, integérrimo; sábio* = înțelept, *sapientíssimo; salubre, salubérrimo; semelhante* = asemănător, *similimo*.

Exercițiu practic

Dizer = a zice

dito

dizendo

ind.prez.: digo, dizes, diz, dizemos, dizeis, dizem
 pret.perf: disse, disseste, disse, dissemos, dissestes, disseram
 pret.mqps.: dissera, disseras, dissera, disséramos, disséreis, disseram
 ind.viitor: direi, dirás, dirá, diremos, direis, dirão
 conj.prez.: que eu diga, digas, diga, digamos, digais, digam
 conj.imp.: se eu dissesse, dissesse, dissesse, disséssemos, dissésseis, dissessem
 conj.viit.: quando disser, disseres, disser, dissermos, disserdes, disserem
 Condiționalul, după cum se știe, repetă neregularitatea viitorului: diria [diría]

Lexic

<i>agradar</i>	a plăcea, a dori
<i>alegre</i>	vesel
<i>apetite</i>	apetit
<i>assacar</i>	a imputa calomnios
<i>assim</i>	așa, astfel
<i>assim como</i>	așa cum
<i>briga</i>	încăierare; bătaie
<i>cedo</i>	devreme, repede
<i>a coisa</i>	lucrul
<i>conseguir</i>	a obține, a dobândi
<i>costureira</i>	croitoreasă
<i>daqui</i>	de aici
<i>delusão</i>	deziluzie
<i>descarado</i>	neobrăzat
<i>destemido</i>	valoros
<i>deveras</i>	între-adevăr
<i>douto</i>	înțelept
<i>escutar</i>	a asculta
<i>estudioso</i>	studios
<i>Feliz</i>	fericit
<i>justiça</i>	justiție
<i>Lhe</i>	îi (ei)
<i>louro</i>	blond
<i>moca</i>	(cafea) moca
<i>o mundo</i>	lumea
<i>Nem</i>	nici
<i>obrar</i>	a acționa, a opera
<i>obter</i>	a obține
<i>olhar</i>	a privi; privire
<i>paciência</i>	răbdare
<i>perdão</i>	iertare
<i>Tão</i>	atât, așa, astfel
<i>Tipo</i>	tip

<i>valer</i>	a valora
<i>Vinho</i>	vin
<i>vinho tinto</i>	vin roșu
<i>vinho branco</i>	vin alb

Há menos de três quilômetros daqui até lá. Filho és, e pai serás; assim como fizeres, assim acharás. Há mais de duas semanas que chegou. Melhor é mau concerto (= acord) que boa demanda (= ceartă). Mais vale um "dou" que dois "te darei". Um homem pode ser menos rico, e mais feliz do que outro. As riquezas são menos preciosas do que a saúde. A melhor e a pior coisa que há no mundo é o exemplo: se é bom, é o maior bem; se é mau, é a pior mau. Falou com tanta clareza como elegância. Tantas foram as calúnias que me assacou quantos os benefícios que lhe fiz. Joanhina não é mais alta e nem mais loura que Aurélia. Por mais boas obras que fizesse não conseguiu [cõseghiu] obter o seu perdão. Mais de dois foram feridos na briga. Teve mais de uma delusão.

De tradus

Mămica (mamăe) va plăti mai puțin pentru rochia de vară decât a plătit pentru rochia de iarnă. Acel domn este mult mai bogat decât unchiul tău, dar e mai puțin fericit. A cumpărat atâtea pahare câte erau persoanele care mâncaseră (acasă) la el. Voi aveți mai multe cărți portugheze decât mine, dar ale mele sunt mai interesante și de cei mai buni autori. Cea mai bună cafea sosește (vine) din Brazilia, există tipuri de cafea mai bune decât moca. Acest vin roșu e mai rău (prost) decât cel pe care l-am cumpărat săptămâna trecută. Cu cât beau mai mult, cu atât îmi e mai sete; și cu cât mănânc, cu atât mai mult am apetit. Cu cât o privesc mai mult, cu atât mai urâtă îmi pare; Olivia este cu adevărat o femeie foarte urâtă.

Despre numerale

44.- Numerale cardinale

1	um, uma	30	trinta
2	dois, duas	40	quarenta
3	três	50	cinquenta
4	quatro	60	sessenta
5	cinco	70	setenta
6	seis [seis]	80	oitenta
7	sete [séti]	90	noventa
8	oito [óitu]	100	cento [sētu], cem [sê]

9	nove [nóvi]	200	duzentos [duzētuș]
10	dez [dess]	300	trezentos [tresētuș]
11	onze [ôzi]	400	quatrocentos [quatrussētuș]
12	doze [dózi]	500	quinhentos [kiniētuș]
13	treze [trézi]	600	seiscentos [seissētuș]
14	catorze = quatorze [kátórti]	700	setecentos [setissētuș]
15	quinze [kínți]	800	oitocentos [oitussētuș]
16	dezesseis	900	novecentos [novissētuș]
17	dezesete	1.000	mil
18	dezoito [dizóitu]	10.000	dez mil
19	dezenove	100.000	cem mil
20	vinte	1.000.000	um milhão
21	vinte e um	1.000.000.000	um bilhão
0	zero [țéru]		

Unitățile se unesc de zeci, iar zecile la sute, prin conjuncția *e* (și): 21 *vinte e um* [vintiũ], 65 *sessenta e cinco*, 101 *cento e um*, 587 *quinhentos e oitenta e sete*. De la 1.000 în sus conjuncția se omite: 1958 *mil novecentos e cinqüenta e oito*. Numeralesle 1 și 2, precum și sutele de la 200 la 900 au formă feminină: *uma mulher, duas meninas, duzentas vacas e quinhentas galinhas*.

100 se traduce "sută" dacă este urmat de zeci sau/și unități: 135 *cento e trinta e cinco*; se scrie *cem* dacă este singur: *cem livros, cem bilhões, cem páginas*. Se zice totuși: *cem mil, cem milhões, cem bilhões: cem mil liras, cem milhões de homens*.

45.- Numeralele cantitative

um par – o pereche

dezena – o cantitate de zece

dúzia – duzină

vintena – o cantitate de douăzeci

trintena – o cantitate de treizeci

centena – o cantitate de o sută

milheiro = *milhar* – o cantitate de o mie

Chiar și *cento* poate avea rol de numeral cantitativ: *quanto custa o cento destas laranjas?* = cât costă (vreo) sută din aceste portocale?

aos centos – cu sutele

aos milhares – cu miile

Pentru a exprima cantități aproximative (circa) se folosesc: *cerca de, mais ou menos, uns e umas: cerca de setecentas, as oito e meia mais ou menos, uns oito dias, umas cem árvores*.

Sunt pronume: *ambos, ambas; ambos os pés* = ambele picioare, *ambas as mãos* = amândouă mâinile.

46.- Numerale ordinale

1	primeiro	30	trigésimo
2	segundo	40	quadragésimo
3	terceiro	50	quingüagésimo
4	quarto	60	sexagésimo
5	quinto	70	setuagésimo
6	sexto [séstu]	80	octogésimo
7	sétimo	90	nonagésimo
8	oitavo	100	centésimo
9	nono	200	ducentésimo
10	décimo	300	tricentésimo
11	undécimo	400	quadridentésimo
12	duodécimo	500	quingentésimo
13	décimo terceiro	600	sexcentésimo
14	décimo quarto	700	setingentésimo
15	décimo quinto	800	octingentésimo
16	décimo sexto	900	nongentésimo
17	décimo sétimo	1.000	milésimo
18	décimo oitavo	1.000.000	milionésimo
19	décimo nono	1.000.000.000	bilionésimo
20	vigésimo	ultimul	último, derradeiro

Numeralele ordinale concordă cu substantivul: *os primeiros homens, a décima terceira chávena de*

chã = a treisprezecea ceașcă de ceai.

În enumerarea monarhilor, papilor, se folosesc

numerele ordinale până la *décimo*, iar de la "al unsprezecelea" mai departe se folosesc numerele cardinale: *Pedo primeiro, Vitor Manuel terceiro, Afonso treze*.

Numeralele cardinale se folosesc și pentru enumerări lungi: numere de case, pagini de cărți, secole, rămânând la masculin: *casa vinte e un, página quarenta e dois, século vinte*.

47.- Numere fracționare

1/2 *um meio* (înainte de substantive: *meio, meia*)
1/3 *um têrço* = *uma têrça parte*
1/4 *um quarto* = *uma quarta parte*
1/5 *um quinto* = *uma quinta parte*
1/6 *um sexto* = *uma sexta parte*
1/7 *um sétimo* = *uma sétima parte*
1/8 *um oitavo* = *uma oitava parte*
1/9 *um nono* = *uma nona parte*
1/10 *um décimo* = *uma décima parte*
2/3 *dois têrços* = *duas têrças partes*
8/10 *oito décimos* = *oito décimas partes*

De la 11 în sus, denumirea se formează cu

numeralul cardinal urmat de *avos*:

1/13 *um treze avos*

13/40 *treze quarenta avos*

Excepții:

1/100 *um centésimo* = *uma centésima parte*

1/1000 *um milésimo* = *uma milésima*

48.- Numeralul partitiv

Bebi do vinho que meu pai comprou; mandou-lhe das suas flôres exóticas – exprimă partitivul cu ajutorul prepozițiilor articulate *do*, respectiv *das*, deoarece se subînțelege: *bebi parte de vinho...*, *mandou-lhe parte das suas flôres*, adică vinul pe care l-am băut și florile pe care le-am trimis sunt doar o parte din vin (nu tot) și parte din flori (nu toate, altfel s-ar spune: *bebi o vinho* (= *todo o vinho*), *mandou-lhe as flôres* (= *tôdas as flôres*). (Este exact ca în românește !)

Numeralul partitiv participă la fracționări, fără a accentua însă, nici măcar aproximativ, asupra cantității.

Exercițiu practic

Modificar = a modifica

ind.prez.: *modifico* [mudificu], *modificas*, *modifica*, *modificamos* [mudificámuș], *modificais*, *modificam*

conj.prez.: *que eu modifique*, *modifiques*, *modifique*, *modificamos*, *modificais*, *modificam*

În portugheză, persoanele indicativului prezent, imperativului și conjunctivului nu sunt niciodată cu accent tonic pe antepenultima silabă, ci accentul cade întotdeauna pe penultima silabă, cu excepția persoanei a II-a plural *vós*, unde cade pe ultima silabă. Deci precum *modificar* se accentuează toate

celelalte verbe cu mai mult de două silabe: *alterar*: *altero* [altéru], etc; *fabricar*: *fabrico* [făbrícu], etc; *considerar*: *considero* [cõsidéru], etc; *visitar*: *visito* [vizítu], etc, care pot pune probleme de accentuare studiosului român.

Possuir = a poseda

possuído

possuindo

ind.prez.: *posso* [pussúu], *possuis*, *possuí*, *possuímos*, *possuis*, *possuem*

Persoanele singulare a II-a și a III-a de la indicativ prezent au desinențele *-is*, *-i* în loc de *-es*, *-e*. La fel se întâmplă la toate verbele terminate în *-uir*.

Introduzir = a introduce

introduzido

introduzindo

ind.prez.: *introduzo*, *introduzes*, *introduz*, *introduzimos*, *introduzis*, *introduzem*

Persoana a III-a de la indicativ prezent la verbele terminate în *-uzir* are desinența scurtă: *introduz* în loc de *introduze*.

Lexic

<i>agora</i>	acum
<i>amanhã</i>	mâine
<i>amanhã pela amanhã</i>	mâine dimineață
<i>assinar</i>	a (se) semna
<i>centavo</i>	cent (monedă)
<i>chover</i> [șuvér]	a ploua
<i>corrida</i>	lupta cu tauri
<i>cruzeiro</i>	moneda braziliană
<i>de então para cá</i>	de atunci până azi
<i>de hoje por diante</i>	de azi înainte
<i>descobrir</i>	a descoperi
<i>o dia seguinte</i>	mâine
<i>dicionário</i>	dicționar
<i>em meados de maio</i>	la jumătatea lunii mai
<i>em ponto</i>	la fix
<i>escravidão</i>	sclavie

Escudo

scud (monedă port.)

Expresser

a exprima

Extinguir

a stinge

Império

imperiu

isto é, quer dizer

adică, sau

Novo

nou; tânăr

ontem à noite

ieri seară

para o fim do tarde

către seară

pela primeira vez

pentru prima oară

Relógio

ceas, orologiu

Tostão

monedă măruntă

você [vosé]

tu, dumneata, dvs (o este deschis, dar accentul tonic cade pe e)

Os dias da semana são:

o domingo [udumĩgu]

- duminică

a segunda-feira

- luni

<i>a terça-feira</i>	- marți
<i>a quarta-feira</i>	- miercuri
<i>a quinta-feira</i>	- joi
<i>a sexta-feira</i>	- vineri
<i>o sábado</i>	- sâmbătă

Os meses do ano são: *janeiro, fevereiro, março, abril, maio, junho, julho, agosto, setembro, outubro, novembro, dezembro.*

Que horas são? Que hora é? São cinco horas. É uma hora. Quanto é hoje? Quantas são hoje? A quantos estamos do mês? Estamos a doze de abril de mil novecentos e cinqüenta e sete. Quantos anos tem você? Tenho sessanta e seis anos e minha filha mais nova, a Marinha, vai fazer vinte e dois a vinte de abril. Deram sete horas no relógio da torre ao entrarmos no palácio. Em mil novecentos e cinqüenta e oito (= no ano de mil...) fazia dez anos que morava aqui (= dez anos desde que morava aqui). No ano passado fomos ao Brasil e no ano que vem iremos a Portugal. Um terço expressa uma quantidade mais grande do que doze trinta e cinco avos. Lisboa, primeiro de junho de mil novecentos e sessenta. O centavo é un centésimo do escudo português e do cruzeiro brasileiro também. Vicente, o avô de Marinha, nasceu em mil novecentos e trinta e sete, aos oitenta e dois anos. Quanto é dois terços de um meio? É dois sextos. Meia garrafa de vinho.

De tradus

America a fost descoperită de Critofor Columb (Cristovão Colombo) la 12 octombrie 1492. Brazilia a fost descoperită de Pedro Álvarez Cabral la 22 aprilie 1500. La 13 mai 1888 principesa Isabella (princesa Isabel), regentă a Imperiului, a semnat legea care a pus capăt (extingui) sclaviei în Brazilia. Câți ani ai? A, 32 de ani. De atunci până azi am fost (am mers) de trei ori în Brazilia. Cât e ceasul? Este două fix. Voi merge la unchiul tău către seară. În 3 mai vom fi la Lisabona, iar a doua zi vom merge la Cascais. Măine dimineață, dacă nu va ploua, vom merge la Belo Horizonte. Un tostão și o zecime de scud și de cruzeiro, adică 100 de reali, sau 10 cenți. La lupta cu taurii erau câteva mii de oameni și câteva sute de femei. Am circa 500 de

50.- Adjective și pronume posesive

Singular		Plural	
<i>meu</i> [méu] = al meu	<i>minha</i> = a mea	<i>meus</i>	<i>minhas</i>
<i>teu</i> [téu]	<i>tua</i>	<i>teus</i>	<i>tuas</i>
<i>seu</i> [séu]	<i>sua</i>	<i>seus</i>	<i>suas</i>
<i>nosso</i> [nóssu]	<i>nossa</i>	<i>nossos</i>	<i>nossas</i>
<i>vosso</i> [vóssu]	<i>vossa</i>	<i>vossos</i>	<i>vossas</i>
<i>seu</i> [séu]	<i>sua</i>	<i>seus</i>	<i>suas</i>

Se folosesc ca în română: pisica mea = *o meu gato*; articolul definit se omite dacă este vorba de rude: *meu pai e minha mãe*. Folosite ca pronume impun folosirea articolului: *meu pai e o seu*.

51.- Seu și derivatele se folosesc fie pentru o

cărți și o jumătate de duzină de dicționare. În ziua în care (em que) m-am năsut, era marți. 13,50 scuzi se scrie: Esc.13\$50 și cruzeiros 13,50 se scrie Cr.\$ 13,50. 1\$00 este un scud.

Despre pronume

49.- Pronumele personale

Persoana întâi – cea care vorbește: *eu* [éu], *nós* [nós].

Persoana a doua – cea cu care se vorbește: *tu* [tú], *vós* [vós].

Aceste patru pronume servesc atât la masculin cât și la feminin. *Vós* se folosește când se vorbește mai multor persoane. Dacă se vorbește unei persoane căreia nu i se poate spune "tu", dar nici nu necesită pronumele "dumneavoastră", în Brazilia se folosește *vosê* [vossé – o deschis: vòs-sé] care face pluralul *vocês* și este ambigen, dar cere verbul la persoana a III-a. Vorbind unei sau unor persoane cărora nu li se poate spune nici *tu*, nici *você*, în loc de pronume se folosesc: *o senhor, a senhora, os senhores, as senhoras*, care corespund pronumelui de politețe "dumneavoastră" din românește. În scrisorile comerciale se adresează întotdeauna la persoana a III-a: *o senhor* etc, *V.S.a.* = *vossa senhoria, V.S.as* = *Vossas senhorias*.

Persoana a treia – despre care se vorbește:

<i>êle</i> [éli] = el	<i>êles</i> = ei
<i>ela</i> [éla] = ea	<i>elas</i> = ele

Aceste pronume se contrag cu prepozițiile *de, em*:

<i>de + êle</i> = dêle	<i>em + êle</i> = nêle
<i>de + ela</i> = dela	<i>em + ela</i> = nêla
<i>de + êles</i> = dêles	<i>em + êles</i> = nêles
<i>de + elas</i> = delas	<i>em + elas</i> = nêlas

Pronumele personale plural în funcție de subiect se pot alătura cu *os que* în cazuri ca următoarele: noi românii bem vin, voi germanii beți bere, iar arabii beau cu plăcere ceai = *os que somos rumanos bebemos vinho, os que sois alemães bebeis cerveja e os que são árabes bem chá com muito gosto*.

persoană, fie pentru mai mulți posesori: *o seu livro* = cartea sa, cartea lor. Dacă este necesar să se facă distincția, în loc de *o seu livro*, care este prea generic, se va specifica astfel: *o livro dêle* = cartea lui; *o livro dela* = cartea ei; *o livro do senhor, ... da senhora, ... de você* = cartea dvs; *os livros dêles* = cartea lor; *o livro delas* = cartea lor (fem); *o livro*

dos senhores, ... das senhoras, ... de vocês = cartea dvs (pl).

52.- Expresiile un(ul) de-al meu, un(ul) de-al

tău, un(ul) de-al lui etc se traduc: *um dos meus, um dos teus etc.* sau, mai general: *um... meu: um dos meus amigos, um amigo meu.* Analog pentru feminin.

Exercițiu practic

Vir = a veni	vindo = venit	vindo = venind
ind.prez.: venho, vens, vem, vimos, vindes, vêm		
ind.imperf.: vinha, vinhas, vinha, vínhamos, vínheis, vinham		
pret.perf.: vim, vieste [viéști], veio, viemos, viestes, vieram		
pret.mqps.: viera, vieras, viera, viéramos, viéreis, vieram		
ind.viitor: virei, virás, virá, viremos, vireis, virão		
cond.: viria, virias, viria, viríamos, viríeis, viriam		
conj.prez.: que eu venha, venhas, venha, venhamos, venhais, venham		
conj.imp.: se eu viesse, viesse, viesse, viéssemos, viésseis, viessem		
conj.viit.: quando vier, vieres, vier, viermos, vierdes, vierem		

Vindo este și participiu trecut și gerunziu. Comparați acest verb cu verbul *ver* = a vedea. Urmat de alt infinitiv nu cere prepoziție: *vir ver* = veni să vadă.

Lexic

<i>ama ao próximo teu</i>	iubește-l pe aproapele tău
<i>como a ti próprio</i>	ca pe tine însuși
<i>admitir</i>	a admite
<i>aquela</i>	ace(e)a
<i>beleza</i>	frumusețe
<i>desenvolvimento</i>	dezvoltare
<i>Don</i>	don (titlu de respect și demnitate)
<i>e mais alguns</i>	și încă câțiva
<i>esquecer</i>	a uita
<i>estar à vontade</i>	a se acomoda
<i>faltar ao respeito</i>	a lipsi de respect
<i>glorioso</i>	glorios
<i>guri</i>	copil
<i>inestimável</i>	inestimabil
<i>lembrar</i>	a aminti
<i>lembrar-se</i>	a-și aminti
<i>longo</i>	lung
<i>mesmo</i>	însuși, chiar el
<i>naquela</i>	în acea
<i>obrigado</i>	mulțumesc! (se acordă în gen și număr)
<i>ocupação</i>	ocupație
<i>o mais</i>	restul
<i>onde</i>	unde
<i>passar</i>	a sta (salutând)
<i>perfeito</i>	perfect
<i>povo</i>	popor
<i>presidir</i>	a prezida
<i>reinado</i>	domnie (durata)
<i>sentir</i>	a simți neplăcere, regret
<i>seqüência</i>	sucesiune, perioadă
<i>serviço</i>	serviciu
<i>significar</i> [sig-ni-]	a semnifica

<i>a vantagem</i>	avantajul
<i>Vontade</i>	voință

Bom dia, senhor de Sousa. Como passou o senhor? Como vai passando a sua senhora? Todos bem, obrigado! Apresento-lhe a minha espôsa e os meus gurizinhos, façam o favor, estejam à vontade. Quando demorarão no Rio? Sinto não podermos ficar mais de uma semana; tenho ocupações em São Paulo. Boa noite, meus senhores, adeusinho, meninos, passem bem. A justiça consiste em dar o seu a seu dono. A vinda da família real portugueza para o Brasil, em janeiro de 1808, trouxe [tróssi] (= a adus) imensas vantagens ao seu desenvolvimento. Durante meio século, desde 1840 até 1889, Don Pedro II presidiu aos destinos de Brasil. O seu reinado foi uma longa seqüência de inestimáveis serviços à Pátria. Meus senhores, eu não admito que me falem ao respeito. Vejo que tu também não esqueceste o que teu pai te dissera. Um dos meus amigos deseja comprar a vossa casa.

De tradus

Tăticul nostru și mămica noastră vor pleca cu unchiul tău pentru a merge să vadă (irem ver) casa pe care doresc s-o cumpere. Această carte este a mea, acele caiete sunt ale lor. Câțelușul lor și pisicuții voștri sunt foarte prieteni, acum mănâncă împreună în grădină, lângă poartă. Patria noastră este pământul unde s-au născut și au trăit părinții mei, bunicii mei și ai tăi, și unde s-au născut și au trăit părinții și bunicii lor. (Acolo) unde un popor vorbește altă limbă, care nu e a noastră, acolo e patria sa, dar nu poate fi a noastră, deoarece pe acel pământ nu există nimic care să ne (nos) amintească gloriosul nostru trecut. Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși, înseamnă că tu trebuie să iubești mai mult pe cine vorbește limba ta proprie și s-a născut în aceeași patrie a ta.

Despre pronume (continuare)

53.- Adjective și pronume demonstrative

Acestea determină pozițiile relative ale substantivelor. Au semnificații precise asupra locului:

a) de lângă cel ce vorbește:

éste [éști] = acesta *éste* = aceștia
esta = aceasta *estas* = acestea

b) de lângă cel cu care se vorbește:

ésse [éssi] = acesta *ésses* = aceștia
essa = aceasta *essas* = acestea

c) de depărtare:

aquêle [ākéli] = acela *aquêles* = aceia
aquela = aceea *aquelas* = acelea

Éste homem e aquêles, essas meninas e aquelas = aici, *éste, essas* sunt adjective, *aquêle, aquelas* sunt pronume și după cum se vede se folosesc exact ca în românește. *Ésse, essa* și pluralele sunt mai uzuale în portugheză, indicând ființe sau lucruri, sau persoane și lucruri, despre care s-a vorbit deja: *ésse fulano foi aqui ontem* = acest cutare a fost aici ieri. (*Fulano* este termenul pentru un tip oarecare, nea Cutare).

54.- Pronumele demonstrative de la *53.c

56.- Pronumele demonstrative se contrag cu prepozițiile:

<i>de + éste</i>	= <i>dêste</i>	<i>em + éste</i>	= <i>nêste</i>
<i>de + esta</i>	= <i>desta</i>	<i>em + esta</i>	= <i>nesta</i>
<i>de + êstes</i>	= <i>dêstes</i>	<i>em + êstes</i>	= <i>nêstes</i>
<i>de + estas</i>	= <i>destas</i>	<i>em + estas</i>	= <i>nesta</i>
<i>de + isto</i>	= <i>disto</i>	<i>em + isto</i>	= <i>nisto</i>
<i>de + êsse</i>	= <i>dêsse</i>	<i>em + êsse</i>	= <i>nêsse</i>
<i>de + essa</i>	= <i>dessa</i>	<i>em + essa</i>	= <i>nessa</i>
<i>de + ésses</i>	= <i>dêsses</i>	<i>em + ésses</i>	= <i>nêsses</i>
<i>de + essas</i>	= <i>dessas</i>	<i>em + essas</i>	= <i>nessa</i>
<i>de + isso</i>	= <i>disso</i>	<i>em + isso</i>	= <i>nisso</i>
<i>de + aquêle</i>	= <i>daquêle</i>	<i>em + aquêle</i>	= <i>naquêle</i>
<i>de + aquela</i>	= <i>daquela</i>	<i>em + aquela</i>	= <i>naquela</i>
<i>de + aquêles</i>	= <i>daquêles</i>	<i>em + aquêles</i>	= <i>naquêles</i>
<i>de + aquela</i>	= <i>daquelas</i>	<i>em + aquela</i>	= <i>naquelas</i>
<i>de + aquilo</i>	= <i>daquilo</i>	<i>em + aquilo</i>	= <i>naquilo</i>
<i>a + aquêle</i>	= <i>àquêle</i> [akéli]		
<i>a + aquela</i>	= <i>àquela</i> [akéla]		
<i>a + aquêles</i>	= <i>àquêles</i>		
<i>a + aquela</i>	= <i>àquelas</i>		
<i>a + aquilo</i>	= <i>àquilo</i>		

Aici accentul grafic pe *a* (nu tonic) provine de la prepoziția *a* care se contrage.

57.- Pronume substantivate în nominativ (subiect)

cel care: *o que* (= *o homem que* = *aquêle que*)

cea care: *a que* (= *a mulher que* = *aquela que*)

cei care: *os que* (= *os homens que* = *aquêles que*)

cele care: *as que* (= *as mulher que* = *aquelas que*)

O que for chamado, responda = cel care va fi

sunt folosite în românește în loc de substantiv, fără relație de poziție: *grădina mea* și *cea a tatălui tău* semnifică: *o meu jardim e o jardim de teu pai*. În portugheză nu se repetă *jardim*, și articolul *o* pe care îl precede, devine pronume: *o meu jardim e o de teu pai*.

Aquêles cavalos são mais altos do que os que vimos o outro dia = acei cai sunt mai înalți decât caii pe care I-am văzut în cealaltă zi.

Não gosto destas laranjas, mas das das senhoras = nu sunt acestea portocalele care-mi plac, ci cele ale doamnelor. În acest exemplu sunt două *das* consecutive, prima semnificând "din acelea", iar a doua "ale".

55.- Mai există pronume invariabile sau neutre; *isto* (= *esta coisa*), *isso* (= *essa coisa*), *aquilo* (= *aquela coisa*): *não diz aquilo que sabe* = nu spune ceea ce știe; *isto que eu faço* = ceea ce fac; *isso que o senhor me mostrou* = ceea ce mi-ați arătat.

Și *o*, tot invariabil, participă la aceste forme: *não diz o que sabe*.

chemat, să răspundă; *a que estiver doente, chame-me* = cea care va fi bolnavă, să mă cheme; *os que foram brasileiros, esperem* = cei care sunt brazilieni, să aștepte; *as que vierem, escutem* = cele care ar veni, să asculte.

În aceste cazuri se poate folosi și pronumele relativ *quem* [kén] = cine: *quem fôr chamado...* = cine va fi chemat.

58.- Pronume complement direct

Sunt ca cele precedente și pot fi precedate de

prepoziții: *eu vejo a que (= quem) está falando* = o văd pe cea care vorbește; *eu vejo as que (= quem) estão falando* = le văd pe cele care vorbesc; *a menina de que (= de quem) falei* = fata de(spre) care am vorbit; *a carta de que te disse* = scrisoarea de(spre) care ți-am spus; *o que perde os homens é o orgulho* = ceea ce îi pierde pe oameni este orgoliul; *isto é o de que falavamos* = asta este despre ceea ce vorbeam noi; *deitemos um olhar no que já realizamos e no muito que ainda podemos fazer* = să aruncăm o privire asupra a ceea ce realizăm și pe

multul pe care putem să-l mai facem încă.

59.- În portugheză nu există demonstrative scurtate sau cu aspect peiorativ (ăsta: ce mai vrea și ăsta?). Pentru a le traduce, în afara celor indicate *o que* etc. și *quem*, se folosesc demonstrativele: *aquê* *que te disse isso*, *mentiu* = ăla care ți-a spus asta, a mințit; *éste que tu vês atrás de mim* = ăsta pe care-l vezi în spatele meu.

Exercițiu practic

Pôr [pór] = a pune	pôsto	pondo
ind.prez.: ponho, pões, põe, pomos, pones, põem		
mperf.: punha, punhas, punha, púnhamos, púnheis, punham		
pret.perf: pus, puseste, pôs, pusemos, pusestes, puseram		
pret.mqps.: pusera, puseras, pusera, puséramos, puséreis, puseram		
ind.viitor: porei, porás, porá, poremos, poreis, porão		
conj.prez.: que eu ponha. ponhas, ponha, ponhamos, ponhais, ponham		
conj.imp.: se eu pousesse, pousesses, pousesse, pouséssemos, pousésseis, pousessem		
conj.viit.: quando puser, puseres, puser, pusermos, puserdes, puserem		
inf.pers.: pôr, pores, pôr, pormos, pordes, porem		

Participiul trecut *pôsto* [póštu] face *posta* [póštã] la feminin și *postos* [póштуș], *postas* [póštãș] la plural.

Lexic

<i>abalar</i>	a se duce
<i>abrir</i>	a deschide
<i>acordar-se, despertar-se</i>	a se trezi
<i>ajusto</i>	pact, acord
<i>apanhar</i>	a prinde
<i>apelido</i>	nume de familie
<i>bem assim</i>	și chiar, ca și
<i>o cabo</i>	capătul, extremitatea
<i>conhecer</i> [kuniessér]	a cunoaște
<i>corredor</i>	coridor
<i>deitar</i>	a trezi
<i>deitar a</i>	a trezi
<i>deixar de</i>	a se apuca de (sã)
<i>a direção</i>	direcția
<i>o erro</i>	eroarea
<i>esperar</i>	a spera; a aștepta
<i>gostar de</i>	a plăcea
<i>mentir</i>	a minți
<i>mentira</i>	minciună
<i>muita coisa</i>	mult
<i>ninguém</i>	nimeni (pronume)
<i>a palavra</i>	cuvântul
<i>o passeio</i>	plimbarea
<i>a peça</i>	piesa; comedia
<i>pegar em</i>	a prinde (în mână)
<i>perder</i>	a pierde
<i>preferir</i>	a prefera
<i>prestar</i>	a servi, a fi util
<i>Rogar</i>	a ruga

<i>Semear</i>	a semăna (grâne)
<i>o terrace</i>	terasa
<i>a troca</i>	schimbul
<i>o vizinho</i>	vecinul
<i>Voltar</i>	a se întoarce

O que está você a fazer aqui? –É curioso, deitei-me a dormir no quarto número 13 e esta manha despertei-me, deitado na cama do número 17. A noite pus-me a caminhar pelo terraço no cabo de corredor, por não poder conciliar o sono, e ao voltar do passeio, certamente meti-me na cama doutro quarto. Dei-me conta do êrro ao acordar-me. E porquê não passou para o seu quarto? –Acabo apenas de acordar, estava ainda pensando nessa troca involuntária. O seu semblante aparenta surpresa e contrariedade, como se esperasse não ser descoberto. –Pois engana-se o senhor; estou apenas confuso, perplexo, nada mais... -Deixemos de palavras, faça o favor de dizer seu nome e apelido, bem assim, sua direção. –Aquilo que o homem semear, isso também colherá. Dá-me isso, eu te rogo. Nesse momento abriu-se a porta e essas senhoras a quem tu conheces, entraram. Isto que digo não é mentira. Êstes peires são bons, mas eu prefiro os do Mar Adriático. Isso é contra o ajuste. É êste chapéu que é o teu, nem o outro. Aquêles que eu apanhar pagará pelos outros. Nisso (în acest punct, atunci, deci) pegou no chapéu e abalou, sem saudar a ninguém. Isto não presta (servește). Conheço esta peça e gosto dela. Isto pesa cem kilos e vale muita coisa.

De tradus

Această carte nu este cea pe care am cumpărat-o ieri, ci (mas assim) cea pe care mi-a dat-o mama mea. Acest scaun și acela erau în cameră când am intrat. Tu nu ai văzut casa aceluia domn, ci pe cea a vecinului său. Acești arbori nu sunt atât de înalți precum aceia care sunt pe câmpul aceluia țăran.

Paharele pe care le-ai cumpărat nu sunt acelea pe care le doream. Ei au sosit azi în România cu soțiile lor și cu toți fiii lor. Nu-l cunoaștem pe ăsta, și nu dorim să vină să ne viziteze. Cel pe care-l vedeți aici

este vărul fiicei prietenului tău spaniol. Ceea ce spun este adevărul, ceea ce ți-am spus este o minciună totală.

Despre adjective și pronume indefinite

60.- Adjective indefinite generale:

<i>cada</i>	fiecare	<i>mesmo</i>	același, însuși
<i>todo o, tôda a</i>	fiecare	<i>próprio</i>	același, chiar el, el însuși
<i>certo</i>	(un) oarecare	<i>os mais</i>	ceilalți, restul
<i>outro</i>	(un) alt(ul)	<i>e mais alguns</i>	și alții
<i>alheio</i> [ăliéiu]	altuia	<i>os demais</i>	toți ceilalți
<i>tal</i>	oarecare	<i>qualquer</i> [kualkér]	oricare

Cada aluno pegou no seu livro = fiecare elev a luat cartea sa; *cada* semnifică "fiecare în parte" într-un cerc limitat; este invariabil. *Todo o homem é mortal; tôda a flor colhida murcha-se logo* = orice floare culeasă se păleşte repede; *todo o* și *tôda a* semnifică "fiecare", "oarecare" în sens universal, și făcându-le pluralul, sensul nu diferă: *todos os homens são mortais*.

Certo, outro și femininele și pluralele nu primesc articolul nehotărât: *certo senhor* = un domn oarecare, un oarecare. *Outro* semnifică numai "diferit", nu subînțelege "unul în plus = încă unul": *dai-me outra faca* = dați-mi celălalt cuțit, un cuțit diferit; *dai-me mais uma faca* = dați-mi un alt cuțit (încă unul).

Outro și femininul și pluralele se pot contrage cu *em* și *de*:

<i>de + outro</i>	= <i>doutro</i> (de la altul, al altuia)
<i>de + outra</i>	= <i>doutra</i>
<i>de + outros</i>	= <i>doutros</i>
<i>de + outroas</i>	= <i>doutras</i>
<i>em + outro</i>	= <i>noutro</i>
<i>em + outra</i>	= <i>noutra</i>
<i>em + outros</i>	= <i>noutros</i>
<i>em + outras</i>	= <i>noutras</i>

As mulheres alheias = soțiile altora; *alheio*, substantiv invariabil, înseamnă "ceea ce aparține altuia". *O alheio não se deve cobiçar* = nu trebuie să se dosească bunurile altuia.

É o mesmo senhor que vimos ontem; era a mesmíssima mulher = era exact aceeași femeie. *Os mesmos sábios se enganam = os próprios sábios* = aceiași învățați se înșeală = chiar și învățații se înșeală.

Mesmo, folosit ca adverb, înseamnă "chiar și", "până și".

Apenas dez são boas, as mais não prestam para nada = abia zece sunt bune, celelalte nu servesc la nimic.

Qualquer are pluralul *quaisquer* și se folosește în mod egal: *qualquer coisa* = un lucru oarecare, sau: *quaisquer coisas*.

61.- Adjective cantitative indefinite

<i>algum</i>	câtva
<i>nenhum</i>	nici un
<i>bastante</i>	suficient
<i>demasiado</i>	prea
<i>quanto</i>	cât
<i>pouco</i>	puțin
<i>tanto</i>	atât
<i>maior</i>	mai mult
<i>menor</i>	mai puțin
<i>diversos</i>	diverși, câțiva
<i>vários</i>	variați, diferiți
<i>muito</i>	mult

Concordă toate în gen și număr; *diversos* și *vários* au numai plural. *Tenho algum dinheiro = tenho um pouco de dinheiro* = am bani, am ceva bani; *não tenho casa alguma = não tenho nenhuma casa = nenhuma casa tenho* = nu am casă, nu am nici o casă.

Algum pus la sfârșitul frazei negative echivalează cu *nenhum*; dacă *nenhum* este la începutul frazei, negația *não* trebuie omisă (pentru că *nenhum* exprimă deja o negație completă).

Algum și femininul și pluralele se contrag cu *de* și *em*:

<i>de + algum</i>	= <i>dalgum</i>	<i>em + algum</i>	= <i>nalgum</i>
<i>de + alguma</i>	= <i>dalguma</i>	<i>em + alguma</i>	= <i>nalguma</i>
<i>de + alguns</i>	= <i>dalguns</i>	<i>em + alguns</i>	= <i>nalguns</i>
<i>de + algumas</i>	= <i>dalgumas</i>	<i>em + algumas</i>	= <i>nalgumas</i>

Maior, menor au fost analizate la *41.

Celelalte adjective prezentate nu pun probleme de folosire. Cu excepția primelor două și *diversos*,

vários, acestea sunt și adverbe (precedă atunci adjective și verbe) și rămân invariabile: *bastante ricos* = destul de bogăți; *demasiado feias* = prea

urâte; *pouco alta* = puțin înaltă; *muito formosa* = foarte frumoasă; *a Adriana falou tanto quanto a Amadeia* = Adriana a vorbit tot atât cât Amedeea.

62.- Pronume nehotărâte pentru persoane

<i>alguém</i>	cineva
<i>ninguém</i>	nimeni
<i>outrem</i> [ótrê]	altul, careva altul
<i>cada um</i>	fiecare
<i>cada qual</i>	fiecare
<i>quemquer</i> [kêkér]	oricare, fiecare
<i>qualquer</i> [kualkér]	oricare

Sunt invariabil, cu excepția lui *cada um*, care are femininul *cada uma* și *qualquer*, cu pluralul *quaisquer*.

Ninguém partiu = não partiu ninguém = nu a plecat nimeni (nici unul). *Outrem menos preguiçosa do que eu* = o (oarecare) alta mai leneșă ca mine.

Outrem se folosește numai în scris.

Diga cada um o que quiser = zică fiecare ce-o vrea = să zică toți ce vor; *cada qual coeu e bebeu a sua vontade* = fiecare a mâncat și a băut după dorință; *isso, quemquer sabe fazê-lo* = asta oricine știe s-o facă; *éste emprêgo convem-lhe mais que a qualquer outro* = ...*que a quaisquer outros* = această activitate îi convine mai mult decât oricărui altul; *qualquer que o faça é um vilão = quemquer que... = quaisquer que o façam são vilões* = oricine o face (asta) este un înșelător.

63.- Pronume nehotărâte pentru lucruri:

<i>nada</i>	nimic
<i>algo</i>	ceva
<i>tudo</i>	tot

Sunt invariabile. *Nada tenho = não tenho nada*

= nu am nimic. *Nada* poate fi: adverb – *ela é nada formosa* = nu e deloc frumoasă; substantiv – *o nada nunca existiu* = nimicul nu a existat niciodată, *éste homem é um nada = ... é un ninguém* = acest om este o nulitate (un nimic), *éstes homens são uns nadas = ... uns ninguém*. *Nada de tolices!* = nici (= să nu facem) prostii!; *nada novo = nada de novo* = nimic nou.

Darei algo aos meninos, algo de bom = voi da ceva copiilor, ceva bun. *Algo*, dacă este adverb, înseamnă "un pic", "ceva": *éste flor é algo murcha* = această floare este un pic pălită.

Tudo está tal e qual; fiz tudo = am făcut tot(ul); *tudo* este și substantiv: *o tudo e o nada* = totul sau nimic. "Tot ceea ce" se traduce cu *tudo o que* sau *tudo que*: *me dará tudo (o) que precisa* = îmi va da tot ceea ce este nevoie. Dar, unit cu altă formă neutră, adică indeclinabil, se întoarce la *todo*: *todo o necessário*.

64. Pronume nehotărâte universale

<i>Algum</i>	careva
<i>Nenhum</i>	nimeni, nici un
<i>Qualquer</i>	oricare
<i>Outro</i>	alt(ul)
<i>Ambos</i>	ambii
<i>os dois</i>	amândoi
<i>as duas</i>	amândouă
<i>os mais, os demais</i>	ceilalți, restul (dintre ei)
<i>Muitos</i>	mulți
<i>Poucos</i>	puțini

Concordă toate în gen și număr cu substantivul determinat, au aceeași semnificație cu adjectivele corespondente (*60, *61), dar nu însoțesc niciodată substantivul.

Exercițiu practic

Rir = a râde rido rindo

ind.prez.: rio, ris, ri, rimos, rieis, riem [rriê]

imperf.: ria, rias, ria, ríamos, rieis, riam [rriã]

pret.perf: ri, riste, riu [rriú], rimos, rstes, riram

pret.mqps.: rira, riras, rira, ríramos, ríreis, riram

ind.viitor: rirei, rirás, rirá, riremos, rireis, rirão

cond.: riria [rriría], ririas, riria, riríamos, riríeis, ririam

conj.prez.: que eu ria, rias, ria, ríamos [rriámuș], riais [rriáiș], riam

conj.imp.: se eu risse, risses, risse, ríssemos, rísseis, rissem

Conjunctivul viitor și infinitivul personal sunt timpuri regulate și similare între ele: rir, rires, rir, rirmos, rirdes, rirem.

Lexic

<i>abrigar</i>	a adăposti
<i>aconselhar</i>	a sfătui
<i>afastar-se</i>	a se depărta
<i>casar-se</i>	a se căsători
<i>chorar</i>	a plânge
<i>cobiçar</i> [cubissár]	a dori, a râvni
<i>confiar-em de</i>	a se încrede în
<i>consentir em</i>	a consimți la

<i>Desgosto</i>	neplăcere
<i>Difícil</i>	dificil
<i>Emprêgo</i>	datorie, ocupație
<i>enganar-se</i>	a se înșela
<i>General</i>	general (grad militar)
<i>idéia</i>	idee
<i>logo</i>	imediat
<i>luxuriante</i> [-ss-]	luxuriant
<i>mentiroso</i>	mincinos

<i>murchar-se</i>	a se păli
<i>murcho</i>	pălit
<i>negócio</i>	afacere
<i>passar a ser, tornar-se</i>	a deveni
<i>perguntar</i>	a întreba
<i>perguntar por</i>	a întreba despre
<i>preguiçoso</i>	leneș
<i>precisar</i>	a avea nevoie
<i>presença</i>	prezență
<i>preso</i>	prizonier
<i>pretensão</i>	cerință, pretenție
<i>razão</i>	rațiune; dreptate
<i>ter razão</i>	a avea dreptate
<i>só</i> (înainte de verb)	doar, numai
<i>sujo</i>	murdar
<i>o tôldo</i>	cortul
<i>vegetação</i>	vegetație
<i>viajante</i>	călător, călătoare

Diz que entrei no seu jardim para apanhar flores, mas eu não fiz tal. Se eu tivesse outro cavalo, e tu tivesses mais um cavalo, os que estamos aqui poderíamos todos dar um passeio a cavalo. O próprio general das tropas vitoriosas interrogou aos presos. A luxuriante vegetação, e mesmo a grande quantidade de animais, indicavam a presença da água. O tôldo pode só abrigar um cento de mulheres e meninos, os demais viajantes ficaram ao ar livre. Quaisquer negócios êle me propor, não consentirei nêles. Quantos garfos e quantas colheres tens? Tenho dez daqueles e cinco destas. Isso dar-te-á (îți voi da) tantos desgostos. Comeu pouco pão e pouca carne. Vários motivos e diversas circunstâncias fizeram com que se decidisse a partir. Quem lhe disse que ela casou? Alguém lho disse. Se alguém vier perguntar por mim, dir-se-lhá (trebuie să i se spună) que não estou. Não tem demasiado inteligência, tem porém bastante dinheiro e muitas pretenções. Disse que tinha feito tudo, pelo contrário tudo está ainda tal e qual. Tem você amigos? Tenho alguns. Encontrou o senhor alguma das minhas filhas? Não senhor, não encontrei nenhuma. A sua riqueza não me interessa, qualquer que seja. Um chorava, outro cantava. As duas afastaram-se daquele lugar, as demais ficaram.

De tradus

Cineva a venit când eu nu eram acasă (în casă). Orice ar face nu va reuși să plece mâine dimineață. Fiecare persoană are propriile sale idei și e foarte dificil ca două persoane să aibă aceleași idei. Oricine spune asta are dreptate, puținul e mai bine decât nimic. Ea are prea multe haine, dar hainele

sunt toate prea curate. El zice că știe tot, dar nu-ș amintește niiciodată de nimic. Această cafea este cam amară, dă-mi încă (un pic de) zahăr. Acest pahar este murdar, dați-m (un) altul. Fiecare fetiță a avut o rochiță nouă. Fiecare băiat va deveni bărbat, apoi bătrân; acesta este destinul tuturor. Cumpăr numai aceste flori, celelalte sunt deja pălite.

Despre pronumele personal

65.- Pronumele personal complement

Sunt cele asupra cărora se răsfrânge direct acțiunea semnificată de un verb tranzitiv, și răspund la întrebările: pe cine?, ce?: *Ela me ama* (pe cine iubește?), *eu te amo, tu o amas* = tu îl iubești, *tu a amas* = tu o iubești; *ela se veste* (ce face? – se îmbracă), *vós ns vedes* [vóss nușvédiș] = voi ne vedeți, *nós vos chamávamos* [nóssvus șamávamuș] = noi vă strigam (chemam), *eu os vejo* = îi văd, *êles as saudou* = el le-a salutat, *elas se vestem*. Aceste pronume: *ne, te, o, a, se, nos, vos, os, as* pot fi și postpuse verbului, scriindu-le cu linioară: *veja-a* [véjua] = o văd, *ama-nos* [ámanuș] = ne iubește. Asupra lor nu cade accentul tonic.

66.- Pronumele personale în dativ

Răspund la întrebările: cui? cărui lucru? *Êle me dá* (cui dă? – mie); *ele te dá; eu lhe dou* [éu lie dó] = eu îi dau (lui sau ei); *elas nos escrevem; eu vos trago* = vă aduc (ceva); *tu lhes pedes* [tú lieș pédiș] = le ceri (lor, masc. sau fem.) Aceste pronume diferă de cele complement direct doar la persoana a III-a: *lhe, lhes*, care sunt ambigene. Pot urma verbul: *doulhe* [dólie] = îi dau (lui, ei). Dacă la persoana a III-a trebuie să precizăm genul, pentru claritate vom spune: *eu lhe dou a êle, ...a ela, ...a você etc., tu lhe pedes a êles, ...a elas, ...aos senhores etc.*

67.- Pronume personale precedate de prepoziții

Numai următoarele au proprietate: *mim* = mine, *ti* = tine, *si* = el: *comprei êstes brinquedos para ti* = am cumpărat aceste jucării pentru tine, *a carta fôra escrita por mim* = scrisoarea fusese scrisă de mine. Se folosește cu referire întotdeauna la același subiect al verbului, la persoana a III-a singular și plural: *A Alexandra deriu-se a si própria* = Alexandra s-a rănit de către ea însăși; *Augusto e Caetano louvam-se a si mesmos* = Augusto și Gaetano se laudă unul pe altul. Pentru celelalte persoane se utilizează pronumele subiect (*49): *comprei brinquedos para êles, a carta fôra escrita por nós etc.*

Exercițiu practic

Passear [passiár] = a se plimba passeio [pasiádu] passeando
ind.prez.: passeio, passeias, passeia, passeamos, passeais, passeiam
conj.prez.: que eu passeie, passeies, passeie, passeemos, passeeis, passeiem

Verbele în *-ear* diftonghează inserând o vocală *-i-* lichidă între temă și desinență (*passe-ar*) la persoanele indicativului și conjunctivului care au accent tonic pe *-e-* din temă. Sunt regulate la celelalte timpuri.

Tablou recapitulativ al pronumelor personale

Pronume subiect în română (fac acțiunea verbului)	Pronume subiect în portugheză (corespund celor românești)	Pronume complement în acuzativ (suferă acțiunea: pe cine?)		
<i>- singular</i>				
eu pers.I sing. - ambigen	<i>Eu</i>	<i>me</i>		
tu pers.II sing. – ambigen	<i>Tu</i>	<i>te</i>		
el pers.III sing.masc.	<i>Êle</i>	<i>o</i>		
ea pers.III sing.fem.	<i>Ela</i>	<i>a</i>		
<i>forme de respect și politețe (cer verbul la pers.a III-a sing.):</i>				
tu, mata, dumneata, d-voastră	<i>você</i> (braz) (= <i>Vossa Mercê</i>)	<i>o ; a</i>		
dvs masc.	<i>o senhor</i> (o sr.)	<i>o</i>		
dvs fem.	<i>a senhora</i> (a sra.)	<i>a</i>		
Domnia Voastră (ambigen)	<i>Vossa Senhoria</i> (V.S ^a)	<i>o ; a</i>		
Domnia Voastră (ambigen)	<i>Vossa Excelência</i> (V.Ex ^a)			
<i>- plural</i>				
noi pers.I pl. - ambigen	<i>Nós</i>	<i>nos</i>		
voi pers.II pl. – ambigen	<i>vos</i> (nu se adresează unei singure persoane)	<i>vos</i>		
ei pers.III pl.masc.	<i>Êles</i>	<i>os</i>		
ele pers.III pl.fem.	<i>Elas</i>	<i>as</i>		
<i>forme de respect și politețe (cer verbul la pers.a III-a pl.):</i>				
dumneavoastră (ambigen)	<i>vocês</i>	<i>os ; as</i>		
dvs domnilor	<i>os senhores</i> (os srs.)	<i>os</i>		
dvs doamnelor	<i>as senhoras</i> (as sras.)	<i>as</i>		
Domniile Voastre	<i>Vossas Senhorias</i> (V.S ^{as})	<i>os ; as</i>		
Excelențele Voastre	<i>Vossas Excelências</i> (V.Ex ^{as})			
Pronume românesc	Pron. dativ	Pron. complement prec. de prepoziție	Contrații	Pronumele <i>se</i>
eu	<i>me</i>	<i>a mim</i>	<i>mo ; ma</i>	<i>se me</i>
tu	<i>te</i>	<i>ante ti</i>	<i>to ; ta</i>	<i>se te</i>
el	<i>lhe</i>	<i>com êle</i>	<i>lho ; lha</i>	<i>se lhe</i>
ea	<i>lhe</i>	<i>contra ela</i>	<i>lhos ; lhas</i>	<i>se lhe</i>
d-ta, dvs	<i>lhe</i>	<i>de você</i>	<i>lho ; lha</i>	<i>se lhe</i>
dvs masc.	<i>lhe</i>	<i>para o senhor</i>	<i>lhos ; lhas</i>	<i>se lhe</i>
dvs fem.	<i>lhe</i>	<i>pela senhora</i>	<i>lhos ; lhas</i>	<i>se lhe</i>
Domnia Voastră	<i>lhe</i>	<i>sem V.S^a.</i>	<i>lhos ; lhas</i>	<i>se lhe</i>
Excelența voastră	<i>lhe</i>	<i>para com V.Ex^a.</i>	<i>lhos ; lhas</i>	<i>se lhe</i>
noi	<i>nos</i>	<i>entre nos</i>	<i>no-lo ; no-la</i>	<i>se nos</i>
voi	<i>vos</i>	<i>perto de vos</i>	<i>no-los ; no-las</i>	<i>se vos</i>
ei	<i>lhes</i>	<i>sobre êles</i>	<i>vo-lo ; vo-la</i>	
ele	<i>lhes</i>	<i>tras elas</i>	<i>vo-los ; vo-las</i>	
dvs domnilor	<i>lhes</i>	<i>depois dos senhores</i>	<i>lho</i>	<i>se lhes</i>
dvs doamnelor	<i>lhes</i>	<i>apos das senhoras</i>	<i>lha</i>	
Domniile voastre	<i>lhes</i>	<i>junto as V.S^{as}.</i>	<i>lhos</i>	
Excelențele voastre	<i>lhes</i>	<i>perante V.Ex^{as}.</i>	<i>lhas</i>	
	<i>lhes</i>	<i>ao redor de vocês</i>		

69.- *Se* [se], pronume nedeterminat, în portugheză precedă pronumele personal

complement: *se me diz* = mi se spune; *se te dera* = ți s-a dat; *se o ve* = se vede (el); *se lhe obedece* = se

supune (el, ea); *se a louva* = se laudă (ea); *se nos enviou* = ni s-a trimis; *se vos ampara* = vi se protejează; *se os castiga* = se pedepsesc; *se lhes perdoou* = li s-a iertat; *louva-se-a* = i se laudă; *perdou-se-lhe* = li se iartă.

Când este vorba de dativul persoanei a III-a, pentru precizie vom spune: *se lhe perdoa a êle, ...a ela, se lhes perdou a êles, ...a elas*.

Forma portugheză este mai logică decât cea românească, deoarece pune la început subiectul: *se me diz* = *uma pessoa me diz*.

70.- *O, a, os, as* pronume personale complement nu se contrag cu prepozițiile *de, em, por*, așa cum se întâmplă cu articolele *o, a, os, as: em a vendo ali* = văzând-o aici; *em os prevenindo a tempo* = prevenindu-i la timp; *antes de as mandar entregar* = înainte de a le încredința.

Pronumele *êle, ela, êles, ela* se contrag cu amintitele prepoziții când sunt obiect sau complement: *falar nêle* = *falar dêle* = a vrb despre el, dar nu și când sunt subiect: *em ela saindo* = când ea va ieși. *Eu, tu* sunt invariable și nu se contrag dacă,

fiind subiecte, sunt precedate de prepoziție: *por tu seres honrado é que todos te estimam* = deoarece ești cinstit, iată pentru ce toți te stimează; *nunca farás tal sem eu to permitir* = niciodată nu vei face asta fără ca eu să ți-o permit. Această regulă nu este o derogare de la ce s-a spus la *67, deoarece acolo pronumele personale erau complemente nu subiecte; de fapt, cele două fraze se pot schimba în: *todos te estimas por motivo de que tu és honrado; se eu te não permitir, tu nunca farás tal*.

71.- **Adverbul *eis*** = iată formează compuşii: *ei-lo* [éilu] = iată-l, *ei-la* = iată-o, *ei-los* = iată-i, *ei-las* = iată-le, dar nu se modifică cu pronume care încep cu consoană: *eis-me* = iată-mă, *eis-nos* [éişnuş] = iată-ne, *eis-vos* [éişvuş] = iată-vă.

72.- Pentru a da mai multă forță frazei, sau pentru a exprima contrastul, pronumele personale se repetă: *deram-m a mim, nem a ti* = mi l-au dat mie, nu ție; *disseram-no-lo* [dissérânulu] *a nos; a mim, que te amo, me parece sonho*.

Exercițiu practic

Ler = a citi; crer = a crede	lido, crido	lendo, crendo
ind.prez.: leio, lêo, lê, lemos, ledes, lêem		
	creio, crês, crê, cremos, credes, crêem	
imperf.: lia, lias, lia, líamos, lêis, liam		
	cria, crias, cria, criamos, criéis, criam	
pret.perf: li, lêste, leu, lemos, lêstes, leram		
	cri, crêste, creu, cremos, crêstes, creram	
pret.mqps.: lera, leras, lera, leramos, lêreis, leram		
	crera, creras, crera, creramos, crêreis, creram	
conj.prez.: que eu leia, leias, leia, leamos [liámuş], leais [liáiş], leiam		
	que eu creia, creias, creia, creamos [criámuş], creais [criáiş], creiam	
conj.imp.: se eu lesse, lesse, lesse, lêssemos, lêsseis, lessem		
	se eu cresse, cresses, cresse, crêssemos, crêsseis, cressem	

Lexic

<i>aderir</i>	a adera
<i>assoprar</i>	a sufla
<i>borbulha</i>	bășică, pustulă
<i>a cara</i>	fața, obrazul
<i>a carne</i>	carnea
<i>a cola, o grude</i>	cleiul
<i>conceber</i>	a concepe
<i>o consêrto</i>	repararea
<i>contar</i>	a povesti
<i>cujo</i>	al căruia
<i>desobediente</i>	neascultător
<i>embora</i> [îbóră]	oricare
<i>o ensejo</i>	ocazia
<i>frio</i>	frig (subst. și adj.)
<i>honrado</i>	onorat; cinstit
<i>louvar</i>	a lăuda
<i>os manjares</i>	mâncărurile
<i>Obedecer</i>	a da ascultare
<i>pegajoso, peganhento</i>	plicticos

<i>pois então</i>	ei bine, atunci
<i>por...que, por...muito que</i>	cât ar fi de
<i>Prelibado</i>	excelent (d. mâncare)
<i>o queijo</i>	brânza
<i>Querer</i>	a vrea, a dori
<i>querer a, querer bem</i>	a iubi
<i>Rebentar</i>	a izbucni, a erupe
<i>Romper</i>	a rupe
<i>Roto</i>	rupt
<i>Sabão</i>	săpun
<i>Sapateiro</i>	cizmar
<i>Solo</i>	sol, pământ
<i>Sujeito</i>	subiect; cutare
<i>Trazer</i>	a aduce (celui care vorbește)
<i>em vez de</i>	în loc de
<i>Notícia</i>	noutate; știre

O que fêo o senhor? –Quiz lavar-me a cara com o sabão líquido, mas em vez de garrafa do sabão, peguei na da cola muito pegajosa, e estou consumindo agora todo o sabão que adere e não

dissolve a cola. Agora tenho tanto grude peganhento na cara que se assoprasse faria borbulhas caindo ao solo sem rebentarem. –Esqueci-me de comunicarlhe que, as dez horas, uma senhora o chamou pelo telefone. Como o senhor não estava ainda aqui, disse que voltasse a chamar. Deixou-me o nome: chama-se Alexandra Fortuna. –Não a conheço, talvez seja aquela senhora alta, loura, quem me foi apresentada ontem e cujo nome não lembro. –Como quer o senhor que eu saiba? –O tal sujeito enganounos, agora será castigado. A própria Marinha não podia saber que se lhe oferecera un ensejo tão favorável. Por legítimas que sejam as esperanças que o senhor concebeu, não podemos conceder-lhe ver aos presos. Embora seja meu inimigo, não posso contar mentiras para que o condenem. A mim o deus, nem a ti. Mo deram a mim, e não a êle. Conheço esta ópera de Verdi e gosto dela.

De tradus

Ți s-au rupt pantofii, du-i la cizmar pentru reparație. Iată-mă, cine m-a chemat? Le-a pedepsit deoarece au fost neascultătoare. Doriți să v-o spun? Ei bine, plec mâine dimineață pentru că nu mai vreau să rămân aici cu voi. Dacă vi se dă pâine și brânză, nu le mâncați; dacă vi se oferă apă proaspătă și lapte, să nu beți; nu este adevărat deci că vă e foame și sete. Ce vreți să vă dea? Mâncăruri alese (excelente) și vinuri fine? Aici nu se găsesc de-astea, eu vă ofer ceea ce există. Dacă nu vă plac, mergeți la unul care e mai bogat ca mine.

Despre pronume (continuare)

73.- Pronume relative

<i>quem</i> [kê]	cine, ce, cui
<i>que</i> [ke, ki]	ce, cui
<i>cujo, cuja, cujos, cujas</i>	al, a, ai, ale cui (cărui, -or)
<i>o qual, a qual, os quais, as quais</i>	care
<i>o que, a que, os que, as que</i>	cel, cea, cei, cele care
<i>o que</i>	ceea ce

Quem este invariabil, se folosește numai pentru

persoane, atât ca subiect, cât și complement: *quem fêz tal é um covardo* = cine a făcut asta e un rău; *a moça de quem te falei* = tânăra despre care ți-am vorbit.

Que este invariabil, se folosește pentru persoane, animale, lucruri: *a moça de que te falei; não gosto do livro que me emprestaste* = nu-mi place cartea pe care mi-ați împrumutat-o.

Cujo și derivatele sale arată posesia, exclud articolul și concordă cu persoana sau obiectul care a posedat: *a mãe, cujos filhos partiram, estava a chorar* = mama ai cărei fii au plecat, plângea. Poate fi precedat de prepoziție: *a mãe, de cujos filhos falamos* = mama de ai cărei fii am vorbit.

O qual și derivatele substituie *quem* și *que* atunci când folosirea acestora poate induce un dubiu: *os homens e as mulheres que...* poate fi mai bine exprimat cu: *os homens e as mulheres as quais...* dacă ceea ce vrem să spunem se referă numai la femei.

74.- Pronume interogative

<i>quem?</i>	cine?
<i>que?</i> [ke], <i>o que</i> [uké]	ce?
<i>qual?</i>	care?
<i>quais?</i>	care? (pl)
<i>cujo?, cuja?, cujos?, cujas</i>	al, a, ai, ale cui?
<i>quanto?, quanta?, quantos?, quantas?</i>	cât?, câtă?, câți?, câte?

Quem sois vós? = cine sunteți voi?; *que horas são?*; *o que importa?* = ce importă?

Quem chama teu irmão? este o frază ambiguă, pentru că are două accepții: cine este cel chemat și de cine este chemat fratele tău. În portugheză, pentru precizie, folosim prepoziția *a* înainte de substantivul folosit ca obiect: *a quem chama teu irmão?* = pe cine cheamă fratele tău? și: *quem chama a teu irmão?* = cine îl cheamă pe fratele tău?

Cujo și derivatele nu mai sunt folosite în vorbirea curentă; în loc de a spune: *cujo é este livro?* = a cui este cartea aceasta?, azi se preferă: *de quem é este livro?*

Exercițiu practic

Cair = a cădea	caído	caindo
Sair = a ieși	saído	saindo
Atrair = a atrage	atraído	atraindo
ind.prez.: caio [cáiu], cais [cáiș], cai, caímos, caís, caem [cê]	saio [sáiu], cais [sáiș], sai, saímos, saís, saem [sê]	
	atraio, atrais, atraí, atraímos, atraís, atraem	
conj.prez.: que eu caia [cáia], caias, caia, caiámos [cáiámuș], caiáis, caiam	que eu saia, saias, saia, saíamos, saiaís, saiam	
	que eu atraia, atraias, atraia, atraíamos, atraiaís, atraiam	

Aceste verbe în *-air* diftonghează la timpurile citate: *caio* în loc de *cao*; în plus, persoanele a II-a și a III-a singular au desinențele *-is, -i* în loc de *-es, -e*. Apoi este necesară folosirea accentului grafic atunci când *-i* inițială a desinenței este tonică: *eu*

caia = eu cădeam, *eu saí* = eu ieșii, *eu saíra* = ieșisem, *que eu saíra, que eu saísse* = să ies, *saí!* = ieșiți! și la conjunctiv viitor și infinitiv personal: *saíres, saírmos, saírdes, saírem*.

Lexic

<i>achar</i>	a găsi
<i>achar-se</i>	a se găsi
<i>o andar</i>	etajul
<i>buscar</i>	a căuta
<i>caber</i>	a aparține
<i>chave</i>	cheie
<i>desculpar</i>	a scuza
<i>escolher</i>	a alege
<i>envergonhar</i>	a rușina
<i>esgotar</i>	a epuiza
<i>fifia</i>	fluierat (cântând)
<i>a jóia</i>	bijuteria
<i>o rol, o papel</i>	rol (în teatru)
<i>ruim [rruĩ]</i>	rău (adj)
<i>sertão</i>	pământ sălbatic
<i>tenor</i>	tenor (în teatru)
<i>vida</i>	viață
<i>virtude</i>	virtute

Sou eu que tenho (sau: sou eu que tem) escrito as cartas. Sois vós que tendes (sau: sois vós quem tendes) a chave do meu quarto. A senhora para quem são êstes diamantes mora no quinto andar. Entre essas jóias escolha aquela que quiser. Êste senhor entre cujos defeitos noto grandes virtudes, passou no sertão grã parte da sua vida. Entre êstes livros vejo alguns que são muito ruins. A energia elétrica é a energia de que o Brasil poderá largamente dispor. Nos laminadores o aço toma a forma com que se apresenta na mercado. Não lhe disse, ainda, o meu nome! Desculpe o senhor, esqueci-me de que eu sei quem é o senhor, e de que o senhor não sabe quem sou eu. Chamo-me Tristão da Cunha e moro numa ilha no sul do Atlântico. Quer ir vê-la? (pentru a o vedea?). Que bonita é! (sau: quão bonita é!).

De tradus

Cine v-a dat aceste frumoase flori? Mi le-a dat doamna al cărei văr este prietenul tăticului vostru. Cartea despre care ți-am scris nu se mai vinde, a fost epuizată. Acea fată frumoasă despre care se vorbea atâta și despre vărul căreia se spuneau atâtea lucruri, s-a căsătorit cu un prieten de-al lui, iar vărul ei s-a căsătorit cu o soră de-a prietenului.

Despre particule pronominale

Spre deosebire de limbile franceză și italiană, portugheza este mai puțin analitică în acest domeniu. Pentru traducerea acestor particule pronominale se folosesc totuși anumite reguli, care implică nu numai traducerea, dar și precizarea sensului anumitor expresii, valabile și pentru limba

română.

75.- Ne din italiană și **en** din franceză nu au corespondente în portugheză. În traducere lipsesc: Ai pisici? Da, am (din astea) = *você tem gatos? tenho* (exact ca în românește). Dacă trebuie să precizăm, se folosesc posesivele: aveți pisici și câini? am din acelea dar nu am din aceștia (ultimii) = *você tem alguns gatos e cães? tenho daquêles e não dêstes*; apoi: *sua mãe tem primos e primas? tem dêles e não delas*. Să mergem (în locul acela) = *vamos*, sau chiar *vamos embora*, în care *embora* este adverb care întărește verbul.

76.- Pronominalele se folosesc diferit. Dacă este complement dă specificare: nu mai vreau să aud (de asta) = *não quero mais ouvir falar dêle*; sunt satisfăcut de asta = *estou contente com ela*; nu-mi mai amintesc asta = *já não me lembro disso*.

Se folosește de asemenea și un posesiv: admir mai ales curățenia (aceasta) = *admiro-lhe sobretudo o seu asseio* (= *admiro sobretudo o asseio dêle, ...dela*). Adjectivul *seu* nu se poate folosi în exemplele precedente. În cazuri ca cele următoare se înlocuiește cu unul dintre cele adecvate, dintre articolele pronominale *o, a, os, as*: erau mere (acolo, în chestia aceea?) nu erau = *havia maçãs? não as havia*; caută apă (în ceva) și nu e = *buscam água e não o há*.

Dacă e vorba de "câteva", "vreun": între aceste tinere sunt câteva foarte frumoase = *dentre estas raparigas, há algumas que são muito formosas*; am mers să caut (de-astea), dar nu am găsit = *fui à procura delas, mas não achei nenhuma*.

77.- Particulele "ne", "vã" pot fi pronominale sau adverbiale. Dacă sunt pronominale semnifică *nos* [núș], *vos* [vuș]: noi ne spălăm = *nós nos lavamos*; ne-o povestește = *no-lo conta*; ei vă dau = *êles vos dão*; vi-o spun = *vo-lo digo*. Dacă sunt adverbiale, semnifică "aici, acolo, ici, colea" și atunci sunt sinonime și se traduc cu un adverb de loc potrivit: *aí, ali, lá, acolá*: spălătoresele ne spală rufele înseamnă: spălătoresele spală rufele noastre = *as lavadeiras nos lavam a roupa (...lavam a nossa roupa)* și nu putem înlocui *ne (nos)* cu *vã (vos)* pentru că nu sunt sinonime; dar dacă spunem: vedeți această spălătorie? spălătoresele spală acolo rufele = *veja lá aquêles lavadouro?, as lavadeiras lavam lá a roupa*.

78.- Pronumele invariabil de sens general nu există în portugheză: Sunteți braziliană? Da, sunt = *a senhora é brasileira? Sim, sou*. Dacă exprimă o confirmare: Dvs sunteți pictorița (= acea pictoriță care trebuia să vină)? Da, eu sunt = *a senhora é a pintora? sou-a!* (=eu sunt, adică sunt chiar aceea)..

Exercițiu practic

Querere = a vrea; a iubi

querido

querendo

ind.prez.: quero [kéru], queres, quere, queremos, quereis, querem

pret.perf: quis, quiseste, quis, quisemos, quisestes, quiseram

pret.mqps.: quisera, quiseras, quisera, quiséramos, quiséreis, quiseram
 conj.prez.: queira, queiras, queira, queiramos, queirais, queiram
 conj.imp.: se eu quisese, quisesses, quisese, quiséssemos, quisésseis, quisessem
 conj.viit.: quando quisier, quisieres, quisier, quisermos, quisierdes, quisierem

Êle quer = el vrea, iubește devine *êle quere*
 dacă i se sufixează pronume atone: *êle quere-a* = o iubește, *ela quere-lhe* = ea îl iubește. Cu semnificația "a vrea" complementul este direct: o

quer = *quere-o* = îl vrea; dacă semnifică "a iubi", cere prepoziția *a* și pronumele *lhe, lhes*: *eu lhe quero* (= eu quero a êle) = îl iubesc.

Ensaia = a proba, a încerca

ind.prez.: ensaio [êsaíu], ensaias, ensaia, ensaiamos, ensaiais, ensaiam

Apoiar = a sprijini

ind.prez.: apoio, apoias, apoia, apoiamos, apoiais, apoiam

Conluia = a înșela

ind.prez.: conluio, conluias, conluia, conluiamos, conluiais, conluiam

Vocala *i* dinaintea desinenței la aceste verbe, găsindu-se între două vocale, dintre care ultima este tonică, este semiconsoană, se comportă deci ca o consoană și pe ea nu poate cădea accentul tonic, cum se întâmplă la *variar*; nici nu poate să diftongheze ca *premiar*. La verbele *variar* și *premiar* și la toate în *-iar* care se conjugă fie ca unul, fie ca celălalt, vocala *-i-* dinaintea desinenței este totdeauna vocală, pentru că este precedată de consoană: r, m etc.

Conjugarea verbelor în *-aiar*, *-oiar*, *-uiar* este totdeauna regulată, la temele lor *ensai-*, *apoi-*, *conlui-*, se anexează întotdeauna desinențele verbului *mudar*: *que eu ensaie, ensaiarei, se ensaiamos etc.* pentru că *-i-* de aici corespunde lui *-d-* din *mudar*. La verbele în *-uiar*, evident, vocala *-u-* este sonoră, deci între acestea nu trebuie incluse verbe ca *guiar* = a ghida, a conduce, în care *-u-* este mută și se conjugă precum *variar*.

povo

popor

procurar

a căuta; a încerca, a tenta

roupa branca

albituri, lenjerie

sumo

suc

voltar, regressar de

a se întoarce

Estávamos falando nêles ainda agora. Conversamos até agora sôbre isso. Agrada-me êste povo e gosto dos seus costumes. Você tem muitas flôres e plantas, dê-me algumas, faça favor. Eu leria um livro que contasse a história da minha Pátria, se o houvesse aqui. Quisera ler, mas de todos êstes livros nenhum há que possa interessar-me. Os senhores foram convidados para jantar e não querem ir, vão aí que se acharão em boa companhia. Se fôssemos buscar acola algum carregador, quiçá achássemos. Esta coluna está ainda mal equilibrada, não se encoste a ela. Você pensa na carta que recebeu? Sim, penso nela. As bebidas de sumo de fruta são excelentes, e não o são menos como tônicas e digestivas. Se queres disto, toma. Há cartuchos no carregador da pistola? Há-os. Dentre as plantas desta horta, há uma de hortelã? Há-a. Há muitas pessoas nesse lugar? Há poucas aqui. O senhor é capitão? Sim, sou. O senhor é o capitão que veio aqui ontem quando ninguém estava? Sim, sou-o.

De tradus

Dacă vă plac, vă dau, luați (di astea). Dintre cărțile pe care mi le-ați împrumutat, mâine vă voi restitui două. Ai mers la gară? Am fost acolo, dar unchiul meu nu a sosit. Mi s-a spus că vei merge la Roma, când te duci acolo amintește-ți de ceea ce ți-am recomandat. Noi ne spălăm mâinile în spălător, iar mamele noasstre apală aici (în spălător) albiturile noastre. Nu-mi amintesc dacă le-am dat (acelea), dar dacă mai vrea (din acelea), le voi da. Casa vecinilor noștri este mare și frumoasă, ați fost deja acolo? Nu am fost acolo niciodată, dar voi merge acolo mâine seară, deoarece m-au invitat să mănânc la ei. Eu vin de acolo, femeile pregătesc deja totul pentru mâine. Oricine s-a dus acolo, se întoarce minunându-se. Nu-mi plac aceste lichioruri, îmi plac mai mult

Lexic

<i>a adega</i> (port.)	cârciumă
<i>o porão</i> (braz.)	cârciumă
<i>admirar</i>	a admira; a face minuni
<i>ainda agora</i>	adineaori
<i>carregador</i>	încărcător (la armă)
<i>o cartucho</i>	cartușul
<i>cheio</i>	plin
<i>coluna</i>	coloană
<i>companhia</i>	companie
<i>conversar</i>	a conversa
<i>convidar</i>	a invita
<i>costume</i>	obicei, uz
<i>encostar-se</i>	a se sprijini
<i>equilibrar</i>	a echilibra
<i>história</i>	istorie
<i>a horta</i>	grădina (de zarzavat)
<i>hortelão</i>	mentă
<i>jantar</i>	a prânzi
<i>lavadouro</i>	spălătorie
<i>licor</i>	lichior

vinurile românești, portugheze și spaniole. Aveți de-astea? Da, beciul este plin cu de-astea.

Modificări ortografice și fonetice

79.- Modificări ortografice

Anumite consoane cu sunet variabil sunt modificate în grafie, pentru a-și conserva sunetul primitiv, atunci când desinențe sau sufixe le-ar schimba sunetul. Exemplu: *rico*, *riquíssimo* (nu ricissimo). Modificări de acest gen se întâlnesc în conjugarea verbelor, după cum urmează:

a) *brincar* = a glumi, a se juca: *brinqueei* = am glumit, *que eu brinque* = să glumesc etc. – consoana -c- se schimbă în -qu- când desinența începe cu -e;

b) *alcançar* = a ajunge: *alcancei* = am ajuns, *que eu alcance* etc. – consoana -ç- pierde sedila când desinența începe cu -e;

c) *conhecer* = a cunoaște, *ressarcir* = a reface, a însănătoși: *conheço*, *ressarço*, *que eu conheça*, *que eu ressarça* – consoana sibilantă -c- primește sedila înaintea desinențelor care încep cu -a, -o;

d) *pagar* = a plăti: *paguei*, *que eu pague* – consoana -g- dură primește un -u- mut înainte de adăugarea desinențelor în -e;

e) *proteger* = a proteja, *dirigir* = a dirija: *eu protejo*, *eu dirijo*, *que eu proteja*, *que eu dirija* – -g- palatală devine -j- când urmează desinențe în -a, -o;

f) *arguer* = a înălța, a clădi, *distinguir* = a distinge: *eu ergo*, *que eu erga*, *eu distingo*, *que eu distinga* – grupurile -gue-, -gui- pierd vocala -u- înaintea desinențelor în -a, -o;

g) *minguar* = a descrește, *obliquar* = a înclina: *mingüei*, *que nós mingüemos*, *que vós mingüeis*, *obliquiei*, *que nós obliquemos*, *que vós obliquéis* – vocala -u-, care nu este mută, trebuie să primească trema când urmează desinențe care încep cu -e- tonic (altfel, grupurile gue s-ar citi ghe). Dacă acest -e- nu este tonic, iar accentul cade pe -u-, această vocală -u- se accentuează grafic: *que eu mingúe* [mîngúe], *que eu obliqué* [oblicúe]. Vocala -u- nu este niciodată tonică. Deoarece uzanța populară a acestor verbe aduce accentul tonic după o silabă, vom avea: *eu mínguo*, *que eu míngue*, *eu obliquo*, *que eu oblique*;

h) *argüir* = a acuza, a argumenta: ind.prez. *arguo* [argúu], *argúes*, *argúe*, *argúimos*, *argúis*, *argúem* – accentul tonic la persoanele singularului și la persoana a III-a plural cade pe -u-, pe când la persoanele I și a II-a plural cade pe -i-, de aceea pe -u- se pune accentul grafic, sau diereza, după caz;

i) *retorquir* = a obiecta: *retorco*, *que eu*

retorca – grupul -qui- pierde vocala -u- mută și schimbă pe q în c când urmează desinențe care încep cu -a, -o.

80.- Modificări grafico-fonetice

j) pentru pronunțarea nazalizării desinențelor, pronumele *o*, *a*, *os*, *as* puse după verbe cu desinența nazală devin respectiv: *no*, *na*, *nos*, *nas*: *põe-no* = îl pune, *dão-na* = o dau, *fizeram-nos* = i-a făcut, *despedem-nas* = le-a concediat. Deoarece modificarea în *nos* poate da loc la echivocuri, se va spune mai bine *os fizeram* = i-au făcut, *nos fizeram* = ne-au făcut, în loc de *fizeram-nos* care are ambele semnificații;

k) pentru modificarea în l a desinențelor verbale r, s, z când se postpun pronumele *o*, *a*, *os*, *as*: *queimar* = a arde: *queimá-lo* = a-l arde; *perder*: *perdê-la* = a o pierde; *nutrir*: *nutri-los* = a-i hrăni; *conseguir*: *consegui-las* = a le obține; *atrair*: *atraí-los* = a-i atrage; *argüir*: *arguí-lo* = a-l argumenta; *pôr*: *pô-la* = a o pune; *levamos* = să ducem, să purtăm cu noi, *levamos-las* [livámulaș] = să le ducem; *fiz* = făcui: *fî-los* = îi făcui; *fêz* = făcu: *fê-lo* = îl făcu;

l) pentru pierderea consoanei -s finale în verbele de la persoana întâi plural (*nós*) când urmează pronumele *nos* (= ne) și *vos* (= vă): *lavemos!* = să spălăm!: *lavemo-nos!* [lavémunuș] = să ne spălăm; *atráimos* = atragem, *atráimo-vos* = vă atragem.

81. Adverbe în -mente

Se formează direct de la adjective dacă acestea sunt ambigene: *útil*, *útilmente*; *simples* = simplu, *simpesmente*; *só* = singur, -ă, *sòmente*; *cortês* = educat, *cortêsmente*.

Se formează de la feminin dacă adjectivul nu este ambigen: *sábio* = înțelept, *sábiamente*; *chão* = simplu, sincer, *chãmente*.

Ambigenele în -m pierd această desinență: *comum*, *comumente*.

Adverbele astfel formate păstrează accentul grafic și tilda, dar dacă accentul grafic este ascuțit, se schimbă în accent grav. Accentul tonic cade totuși întotdeauna pe silaba -men-: *sòmente* [somêti].

Dacă două sau mai multe adverbe în -mente sunt consecutive, numai ultimul se termină în -mente, cel sau cele precedente se transformă în adjective feminine: *êle escreveu o relatório rápida*, *clara e elegantemente* = a scris relatarea rapid, clar și elegant.

Exercițiu practic

Saber = a ști

sabido

sabendo

ind.prez.: sei, sabes, sabe, sabemos, sabeis, sabem

pret.perf: soube, soubes, soube, soubemos, soubestes, souberam

pret.mqps.: soubera, souberas, soubera, soubéramos, soubéreis, souberam

conj.prez.: que eu saiba [sáiba], saibas, saiba, saibamos [saibámuș], saibais, saibam [sáibã]

conj.imp.: se eu soubesse, soubesses, soubesse, soubéssemos, soubésseis, soubessem

conj.viit.: se souber, souberes, souber, soubermos, souberdes, souberem

Lexic

<i>antes... do que</i>	mai degrabă
<i>armar</i>	a înarma
<i>biblioteca</i>	bibliotecă
<i>compreender</i> [cõpriêdêr]	a înțelege; a cuprinde
<i>convencer</i>	a convinge
<i>deixar</i> [deișâr]	a lăsa
<i>dispersar</i>	a împrăști
<i>ensinar</i>	a învăța pe cineva
<i>escultor</i>	sculptor
<i>espôsa</i>	soție, nevastă
<i>estátua</i>	statuie
<i>fazer frente a</i>	a ține piept
<i>fronteira</i>	frontieră
<i>gastar</i>	a pierde timpul
<i>ininterrupto</i>	neîncetat
<i>louvável</i>	lăudabil
<i>mandar</i>	a comanda; a trimite
<i>mármore</i>	marmură
<i>pedir em casamento</i>	a cere în căsătorie
<i>praticar</i>	a practica; a se abține
<i>querido</i>	drag, iubit
<i>revender</i>	a revinde
<i>sem falta</i>	fără doar și poate
<i>sentar-se</i>	a se așeza
<i>suceder</i>	a se întâmpla
<i>ultrajar</i>	a ultragia
<i>unir</i>	a uni

Cidadãos, o inimigo está invadindo a nossa querida Pátria: aos nossos, filhos, matam-nos; às nossas filhas e espôsas, ultrajam-nas; aos meninos, velhos, enfermos, deixam-nos sem ajuda nenhuma. Unamo-nos, armemo-nos, façamos nós frente ao invasor, repelamo-no além os montes que a natureza deu-nos como fronteira. Nada pode convencê-la. Hei-de mandar-lho amanhã sem falta. Sem tu no-lo teres dito, já fizéramo-lo. Sempre pedir-nos, e nunca nos restituir. Quando mo restituirá o senhor? Restituo-lho na semana que vem. Ela traz as flôres e põe-nas na mesa. Louva-se-lhe a sua modestia e admira-se-lhe a sua paciência. Quando vocês tiverem ocasião, escrevam-no-lo. O escultor comprou bastante mármore para fazer duas estátuas, fê-las e vendeu-as.

De tradus

Plecați de-aici, nu acesta este locul unde ați putea să le găsiți. Am cumpărat multe mere, dar sunt prea multe și calitatea lor nu e prea bună; doresc să le revând ca să cumpăr altele mai bune. După ce au dorit atâta să am o bibliotecă, cu multe cărți, acum le vând și le împrăști și nu vor să mi le împrumute. Le-a spus-o și le-o repet: dumneavoastră nu vi le dau, le dăruiesc pe toate vecinului meu care a fost întotdeauna milos cu animalele, mai degrabă decât să vi le dau dvs. Ne-a spus-o ieri, mâine dimineață va veni la noi și ne va aduce (trará-nos) tot ceea ce ne trebuie, iar dacă îi plac pisoii noștri, cum ne-a spus fiul său, îi vom da doi (dintre ei) și va putea să și-i ducă (departe) imediat. Acea femeie vorbește repede și neîntrerupt, este imposibil s-o înțelegi. A o

vedea, a o iubi, a o cere în căsătorie: toate acestea se întâmplă în mai puțin de o lună. Pentru a o cunoaște va pierde toată viața, dacă va trăi (se êle viver) destul.

Verbele auxiliare

82.- Ter – a avea

Este auxiliarul formei active la timpurile compuse ale tuturor verbelor, fie tranzitive, fie intransitive, reflexive, reciproce, impersonale, adică la forma în care subiectul îndeplinește acțiunea indicată de verbul conjugat, care este prezent prin participiul trecut al său, care rămâne întotdeauna același, la forma lui de masculin singular (ca în românește): *eu tenho estudado a lição* = am studiat lecția; *as cartas não as temos enviado* = scrisorile nu le-am trimis; *elas tem chegado esta manhã* = ele au ajuns azi dimineață; *êles tinham-se lavado* = ei se spălaseră; *terá chovido* = o fi plouat.

Ter de sau ter que urmate de verb la infinitiv exprimă o datorie de îndeplinit, o necesitate: *ele tinha de (sau que) estudar, por isso não saiu* = avea de studiat (trebuia să studieze), de aceea nu a ieșit.

83.- Ser = a fi

Este auxiliarul formei pasive, adică al aceleia în care subiectul **nu** îndeplinește acțiunea exprimată de verbul conjugat, ci suferă acțiunea îndeplinită de complementul de agent. Participiul trecut al verbului conjugat concordă totdeauna în gen și număr cu subiectul: *eu sou amado, ela for a amada, nós seremos amados, elas seriam amadas, essas terras são regadas pelo Amazonas* = aceste pământuri sunt udate de Amazon.

84.- Estar = a fi, a sta, a se afla

Êle está condenado = el este (un) condamnat, sau situația lui actuală este de condamnat, și *condenado* îndeplinește funcția de adjectiv. Exprimă adică, precum *ser*, o formă pasivă, dar de condiție sau de stare, nu de acțiune, căci de fapt acțiunea pasivă ar fi: *êle é condenado* = el este condamnat (în acest moment).

Estar urmat de un gerunziu indică actualitatea acțiunii: *elas estão saindo* = ele ies, tocmai ies (în acest moment). Această formă de actualitate, construită cu gerunziul verbului *ser* (*sendo*) și urmată de participiul trecut, exprimă totuși forma pasivă: *está sendo montada uma grande fábrica* = se montează (chiar acum) (este în curs de montare) o mare fabrică.

Estar a, urmat de verb la infinitiv, exprimă iminența acțiunii: *estar a sair* = iese, este pe punctul de a ieși. Dacă însă infinitivul este al unui verb a cărei acțiune nu este întotdeauna ca cea de a ieși, ci se prelungește în timp, ca da dormi, a cânta, a mânca etc., atunci redă continuitatea acțiunii, fie actuală, fie trecută: *está a escrever* = scrie (a scris și va mai scrie); *estava a berrar* = striga (striga și a mai continuat să strige).

Estar para se traduce tot cu "a fi pe punctul de a": *está para sair* = (tocmai) iese, dar acțiunea nu este tot atât de iminentă ca *está a sair*.

Estar por semnifică "a fi de", adică starea sau

Timpurile verbului Neregularități și particularități

86.- INFINITIV

Această formă verbală se poate substantiva cu articolul *o*: *o ser* = ființa; *o dever* = datoria, și cu pluralele: *os seres da criação* = ființele creației.

Verbele la infinitiv precedate de formă verbală exprimând rugăminte, recomandare, impunere, în portugheză se pun la conjunctiv (ca în română): te rog să-mi spui = *rogo-te que me digas*; v-a ordonat să plecați imediat = *ordenou-vos que partísseis logo*. Prepozițiile care preced infinitivul subordonat altui verb sunt diverse: nu am nimic să-i spun (de spus lui) = *nada tenho que dizer-lhe*; acceptăm să-l acompaniem = *consentimos em acompanhá-lo*; refuz să semnez = *recusou-se a assinar*.

Dacă în alte limbi la imperativul negativ se folosește infinitivul, în portugheză nu se folosește decât conjunctivul: nu face asta = *não faças tal*; nu uita = *não te esqueças*; nu plânge = *não chores*.

Infinitivul are aceeași valoare ca în românește.

87.- Indicativul prezent (Indicativo presente) are aceeași valoare ca în românește: *eu canto* = eu cânt, *tu bebes* = tu bei, *ela cai* = ea cade. Se poate folosi și forma: *estou cantando* = *estou a cantar*; *estás bebendo* = *estás a beber*; *está caindo* – aceasta însă nu se poate înlocui cu *está a cair* care, din cauză că verbul *cair* este de acțiune neașteptată, semnifică "tocmai stă să cadă". La formele pasive este întotdeauna compus: *sou louvado* = sunt lăudat, *a janela está sendo aberta* = fereastra este deschisă. Are și valoare de viitor când acțiunea se va îndeplini în scurt timp: *chego amanhã* = sosesc mâine.

88.- Indicativ perfect compus (Indicativo pretérito composto)

Poate indica o acțiune desfășurată de curând, căreia îi continuă rezultatul în timp: *tenho acabado de escrever* = am terminat de scris.

Poate indica și o acțiune îndeplinită într-o epocă nedeterminată: *tenho estudadoas línguas estrangeiras*.

Este foarte puțin utilizat.

Este timpul compus al prezentului indicativ.

89.- Indicativ perfect simplu (Indicativo pretérito perfeito)

Indică o acțiune trecută și încheiată: *levantou-se para falar* = s-a ridicat pentru a vorbi; *partiu para Portugal* = a plecat spre Portugalia.

În românește se traduce cu perfectul compus, pentru că acesta este timpul relatărilor faptelor trecute. În portugheză este singurul timp trecut folosit pentru relatare și nu are deloc accepția perfectului simplu din română.

90.- Pretérito mais-que-perfeito simples

Este un timp inexistent în românește. Indică o acțiune îndeplinită într-o epocă neprecizată din

trecut: *nenhum navegador português navegara pelos Mares árticos* = nici un navigator portughez nu a navigat pe mările arctice.

În românește se traduce, în funcție de context, cu perfectul compus sau cu mai mult ca perfectul.

Forma compusă indică:

a) acțiune îndeplinită când altă acțiune era deja îndeplinită: *ela tinha saído quando êle chegou* = ea plecase când el a sosit;

b) acțiune îndeplinită într-o epocă determinată: *nós tínhamos acabado ao meio-dia* = terminasem (am terminat) la amiază;

c) timp verbal trecut precedat de prepoziția *se* fără a exprima o condiție: *perguntei-lhe se êle tinha escrito a carta* = l-am întrebat dacă scrisese (el) scrisoarea.

91.- Indicativ viitor (simplu) (Indicativo futuro)

Exprimă aceeași acțiune ca viitorul din română.

În afară de forma sa obișnuită, viitorul este implicat și în formele *ter que*, *ter de*, *haver de*, care exprimă ceea ce trebuie să se facă sau se va face. În portugheză se mai înlocuiește și cu persoanele prezentului indicativ ale verbului *ir* = a merge, urmate de infinitivul verbului de conjugat: *vou trazer-lhe a carta* = îi voi duce scrisoarea, iar acest viitor este foarte apropiat de momentul vorbirii. Se utilizează și la imperativ: *não partirás* = nu vei pleca (= nu vreau ca tu să pleci); *escreverás a carta antes da janta* = vei scrie scrisoarea înainte de prânz.

Se folosește numai pentru a exprima un concept terminat: *quando partirás?* Nu se poate folosi în fraze subordonate de genul: când vei pleca o să-mi spui, pentru că în acest caz nu mai este viitorul indicativului, ci viitorul conjunctivului: *quando partires, dir-mo-ás*, după cum vom vedea mai departe (*100).

92.- Formarea viitorului

Dacă spunem: *comerei* = voi mânca, *sairás* = vei ieși, *compraremos* = vom cumpăra, este ca și când am spune: *hei de comer (comer-hei)*, *hás de sair (sair-hás)*, *hemos de comprar (comprar-hemos)*. Viitorul este de fapt un timp compus criptologic, formându-se direct de la infinitiv, la care se adaugă persoanele prezentului indicativ ale verbului *haver* fără consoana h-. Doar trei verbe fac excepție: *dizer*, *direi*; *fazer*, *farei*; *trazer*, *trarei*, care elimină -ze-.

Cele două componente ale viitorului se pot separa pentru a putea intercala unul sau două pronume: în loc de *eu o estudarei* = îl voi studia, se poate spune: *estudá-lo-ei* și tot așa: *far-vo-lo-ei* [farvu luéi] = vi-l voi face; *dar-sa-vos-á* [darsevuşá] = vi se va da.

Viitorul descomps nu admite pronumele personal subiect *eu*, *etc.*, dar subiectul trebuie exprimat dacă este un substantiv: *os vossos amigos avisó-los-ao* = prietenii voștri îi vor înștiința.

	Lexic
<i>admiração</i>	admirație
<i>advogado</i>	avocat
<i>agarrar</i>	a apuca, a prinde
<i>alma</i>	suflet
<i>às vêzes</i>	câteodată
<i>azeite</i>	ulei
<i>a criança</i>	copilul
<i>criar</i>	a crește; a crea
<i>o dote</i>	dotarea, calitate
<i>em todo caso</i>	oricum, în orice caz
<i>enfraquecer</i>	a slăbi
<i>espírito</i>	spirit
<i>espumoso</i>	spumant, spumos
<i>finalmente, afinal</i>	în fine

<i>o galanteio</i>	galanteria
<i>Grace</i>	grație
<i>Gerar</i>	a genera
<i>Inclinação</i>	înclinație, atracție
<i>Ligação</i>	legătură
<i>Merecer</i>	a merita
<i>oportunidade para</i>	ocazia de a
<i>Organism</i>	organism
<i>que vem</i>	imediat, următor
<i>Sentido</i>	sens
<i>ser daninho</i>	a fi dăunător
<i>Telefonar</i>	a telefona
<i>Vaidade</i>	vanitate
<i>Voluptuoso</i>	voluptos

Exercițiu practic

Caber = a încâpea, a fi înăuntru	cabido	cabendo
ind.prez.: caibo [cáibu], cabes, cabe, cabemos, cabeis, cabem		
pret.perf: coube, coubeste, coube, coubemos, coubestem, couberam		
pret.mqps.: coubera, couberas, coubera, coubéramos, coubéreis, couberam		
conj.prez.: que eu caiba, caibas, caiba, caibamos, caibais, caibam		
conj.imp.: se eu coubesse, coubesses, coubesse, coubéssemos, coubésseis, coubessem		
conj.viit.: quando couber, couberes, couber, coubermos, couberdes, couberem		

Acest verb are semnificația pasivă; forma sa activă este *conter* = a conține, care se conjugă precum *ter*. *Três litros de azeite cabem nesta garrafa* = trei litri de ulei încap în această sticlă, sau, schimbând obiectul cu subiectul: *esta garrafa contem três litros de azeite* = această sticlă conține trei litri de ulei.

Saí de Portugal, e posso dizer que não tinha amado ainda. Inclinações da criança, galanteios da sociedade, ligações que nasceram da vaidade, o que só os sentidos alimentam, não merecem o nome de amor. Eu não tinha amado. Há três espécies de mulheres neste mundo: a mulher que se admira, a mulher que se deseja e a mulher que se ama. A beleza, o espírito, a graça, os dotes d'alma e do corpo geram a admiração. Certas formas, certo ar voluptuoso criam o desejo. O que produz o amor não se sabe, e tudo isto às vêzes, e mais do que isto, não é nada disto. Não sei que se pode admirar uma mulher sem a desejar, que se pode desejar sem amar.

De tradus

Nu știu încă dacă vom pleca mâine sau mai târziu. Băutul prea mult face rău la sănătate, iar mâncatul puțin slăbește organismul. Vă rugăm să ne trimiteți o cutie de vin roșu spumant, vi-o vom plăti săptămâna următoare. Nu mânca (din) carnea aceea, care nu e proaspătă. Tocmai ieșeam când au sosit unchii noștri din Petrópolis. Sprijină pisicuța imediat, altfel va cădea în apa lacului. Admiră operele oamenilor, dar mai mult admiră (pe) cele ale

naturii. Când tu ai plecat, eu soseam. Copiii se jucau în grădina bunicilor când părinții lor vorbeau despre afaceri cu avocatul lor. Anul viitor voi putea în fine să vizitez Portugalia și Spania.

Timpurile verbale II

93.- CONDIȚIONALUL

Timpurile sale, simplu și compus, au în general aceleași sensuri ca în românește: *eu compraria aquela casa se tivesse dinheiro* = aș cumpăra casa aceea dacă aș avea bani; *eu teria comprado aquela casa se tivesse tido dinheiro* = aș fi cumpărat casa aceea dacă aș fi avut bani. (Afirmatia de la început este valabilă numai pentru propozițiile principale).

Condiționalul trecut se traduce câteodată cu imperfectul indicativului: *se êle amasse os seus pais, não fazia tal* = dacă și-ar fi iubit părinții, nu făcea așa ceva; *se o senhor desse mais um passo, caía* = dacă dvs ați fi făcut încă un pas, cădeați.

Condiționalul prezent al verbului *ser* se folosește în loc de timpuri compuse, când se enunță o ipoteză: *seriam onze horas da manhã* = o fi fost ora 11 a.m.; *O Mar e a poesia parece que seriam o principal enlêvo de Camões durante os últimos tempos de Coimbra* = marea și poezia se pare că au fost principala bucurie a lui Camões pe timpul ultimilor ani din Coimbra.

Când se exprimă dorință, mirare, condiționalul trecut se poate înlocui cu a doua sa formă, sau chiar cu forma de pretérito-mais-que-perfeito simples: *muito desejara ir a vossa casa, mas tenho outro compromisso* = aș fi dorit mult să vin la voi, dar am

o altă treabă; *quem tal dissera!?* = cine ar fi spus-o?

94.- Formarea condiționalului

Se face la fel ca la viitor, unindu-se verbului la infinitiv, ca desinențe, formele contrase ale imperfectului indicativ (pretérito imperfeito do indicativo) ale verbului *haver*, care sunt identice cu cele ale imperfectului indicativ de la verbul *ir*: *eu falaria* (= *falar+ia*) = aș vorbi; *nós falaríamos* (= *falar+íamos*) = am vorbi. Și acest tim se împarte, interpunând particule pronominale: *se eu tivesse*

dinheiro, comprá-la-ia = dacă aș avea bani, aș cumpăra-o.

Atenție: condiționalul în frazele secundare din românește nu se traduce în portugheză cu condițional, ci cu conjunctiv.

95.- CONJUNCTIV prezent

Derivă direct de la persoana întâi a prezentului indicativ, schimbând vocalele caracteristice ale desinențelor:

I olhar	II mover	III unir
<i>olho</i> [óliu]	<i>movo</i> [móvu]	<i>uno</i> [únu]
<i>olhas</i> [ólias]	<i>moves</i> [móviș]	<i>unes</i> [úniș]
<i>olha</i> [ólia]	<i>move</i> [móvi]	<i>une</i> [úni]
<i>olhamos</i> [uliámuș]	<i>movemos</i> [muvemuș]	<i>unimos</i> [unímuș]
<i>olhais</i> [uliáiș]	<i>moveis</i> [muvéis]	<i>unis</i> [uniș]
<i>olham</i> [óliã]	<i>movem</i> [móvê]	<i>unem</i> [únê]

De la acest prezent indicativ, cu vocalele caracteristice –a-, -e-, -i-, la conjunctiv prezent aceste vocale se schimbă în –e-, -a-, -a-:

<i>que eu olhe</i> [ólie]	<i>mova</i> [móva]	<i>una</i>
<i>olhes</i> [ólieș]	<i>movas</i> [móvaș]	<i>unas</i>
<i>olhe</i> [ólie]	<i>mova</i> [móva]	<i>una</i>
<i>olhemos</i> [uliémuș]	<i>movamos</i> [muvámuș]	<i>unamos</i>
<i>olheis</i> [uliéiș]	<i>movais</i> [muváis]	<i>unas</i>
<i>olhem</i> [óliê]	<i>movam</i> [móvã]	<i>unam</i>

Influența persoanei întâi singular de la prezentul indicativului este evidentă: în verbul *mover*: *eu movo*, vocala tonică –o- este închisă, în timp ce la celelalte trei persoane este deschisă, dar la conjunctiv toate sunt închise. La fel, cu cea mai mare evidență, se întâmplă la verbele neregulate, la al căror prezent indicativ iregularitatea este numai la persoana întâi singular: *ter*: *eu tenho, tu tens etc, que eu tenha, tenha, tenha, tenhamos, tenha, tenham; fazer*: *eu faço, tu fazes etc., que eu faça, faça, façamos, faça, façam*.

Puține verbe fac excepție de la cele de mai înainte:

A – a) *querer*;

b) verbele diftongate în –ear, -iar pentru motive de eufonie, la persoanele întâi și a doua plural;

c) *crer* și *ser* pentru aceleași motive de la b);

exemple:

marear = a naviga: *mareio, que mareie, ... mareemos, mareeis, mareiem*;

odiar: *odeio, que odeie, ... odiemos, odieis, odeiem*;

ler: *leio, que leia, ... leamos, leais, leiam*.

B – Verbele la care persoana întâi singular prezent indicativ nu se termină în –o; la acestea prezentul conjunctiv are formă proprie. Aceste verbe sunt doar șase:

<i>dar</i>	<i>eu dou, que eu dê</i>
<i>estar</i>	<i>estou, que eu esteja</i>
<i>haver</i>	<i>hei, que eu haja</i>
<i>ir</i>	<i>vou, que eu vá</i>
<i>saber</i>	<i>sei, que eu saiba</i>
<i>ser</i>	<i>sou, que eu seja</i>

Exercițiu practic

Trazer = a duce, a purta (cui cere)

trazido

trazendo

ind.prez.: trago, trazes, traz, trazemos, trazeis, trazem

pret.perf: trouxe [tróssi], trouxește [trósséști], trouxe, trouxemos, trouxește, trouxeram

pret.mqps.: trouxera [trósséra], trouxeras, trouxera, trouxéramos, trouxéreis, trouxeram

ind.viitor: trarei, trará, trará, traremos, trareis, trarão

cond.: traria [traría], trarias, traria, traríamos, trarieis, trariam

conj.prez.: que eu traga, tragas, traga, tragamos, tragais, tragam

conj.imp.: se eu trouxesse, trouxesses, trouxesse, trouxéssemos, trouxésseis, trouxessem

conj.viit.: quando trazer [tróssér], trouxeres, trazer, trouxermos, trouxerdes, trouxerem

Lexic

acontecer

a se întâmpla

<i>o armázem, a loja</i>	bodega
<i>atirar-se</i>	a se lansa
<i>bradar</i>	a striga
<i>certamente</i>	sigur; cu siguranță
<i>cortesia</i>	politețe
<i>dificultade</i>	dificultate
<i>estalar</i>	a izbucni
<i>friorento</i>	rece, răcoritor
<i>gênero</i>	marfă
<i>julgar</i>	a crede
<i>matadouro</i>	matador
<i>aprender</i>	a învăța
<i>arrastar</i>	a târî, a trage
<i>ser avesso a</i>	a fi contrar la
<i>celebrar</i>	a celebra
<i>confiança</i>	încredere
<i>desabrochar</i>	a deschide floarea
<i>entregar-se</i>	a se dedica
<i>em frente a</i>	în cap(ăt)ul
<i>fulano, sujeito</i>	(un) oarecare
<i>imprensa</i>	presă (artă, jurnale)
<i>logista</i>	cârciumar
<i>mêdo</i>	frică, teamă
<i>método</i>	metodă
<i>ninfêia</i>	nufăr
<i>ocorrer</i>	a se întâmpla
<i>originário</i>	originar; original
<i>pesado</i>	grav
<i>progresso</i>	progres
<i>quando muito</i>	la maxim
<i>que está em face</i>	vis-à-vis
<i>sinceridade</i>	sinceritate
<i>talvez, quiçá</i>	poate, cine știe
<i>o temporal</i>	furtuna
<i>tolerável</i>	suportabil

O duelo

Após uma discussão na Associação de Imprensa, durante a qual se haviam atirado insultos pesados, tinham os dois jornalistas resolvido bater-se em duelo. Um e outro eram, porém, avessos a essas manifestações militares, de modo que foi como bois arrastados para o matadouro que seguiram naquela manhã friorenta de maio, para o chamado campo da honra. Escolhido o local, na Quinta de Boa Vista, próximo ao lago onde as ninféias desabrochavam, as testemunhas puseram os dois contendores, a pistola na mão, um em frente ao outro, a dez passos de distânça: Martinho Lopez, do lado dos bambus, e Feliciano Gadelha, do lado da água.

Chegara o momento solene. O braço estendido, escutaram, ambos, a voz de comando:

-Um!... dois...

Nesse ponto, antes da ordem final, o braço de Feliciano caiu.

-Protesto! – bradou o desgraçado, abandonando a arma e deixando a posição.

-A situação é muito desigual.

E pálido, aos mãos tremulas, indicando o adversário:

-Ele está com muito menos medo do que eu.

Humberto de Campos

De tradus

Un tip (oarecare) intră într-o bodegă și întrebă pe cârciumar: -Dvs vindeți mărfuri de bună calitate și la un preț bun? -Așa am sperat eu întotdeauna, domnule, chiar dacă mergeți să cumpărați la bodega de aci din față (de vis-à-vis), veți găsi cu siguranță lucruri mai bune și mai ieftine decât într-a mea.

Veți crede că acest dialog a avut loc realmente? Da, așa e, dar în ziua aceea se celebra ziua politeții și a sincerității și toți cârciumarii erau obligați să o respecte. Asta se întâmplă doar o dată pe an, atunci când este suportabilă.

Vor fi fost orele nouă când a izbucnit o furtună mare. Aș vrea să pot citi "Os Lusíadas" a lui Camões în limba originală, dar nu cunosc portugheza. De ce n-o studiezi?, este o limbă foarte frumoasă care nu prezintă multe dificultăți pentru un român. Vreau să mai aștept câțiva ani. Când eram copil îmi trebuiau doi sau trei ani pentru a învăța o limbă, acum sunt metode foarte rapide; dar progresul nu se oprește, și când se va descoperi o metodă care să învețe în puține zile, sau în maxim una sau două săptămâni, orice limbă străină, atunci mă voi dedica studiului portughezei. Așteaptă totuși cu încredere: nu uita să-ți cumperi o carte de vise, cine știe dacă n-o să te avertizeze când va fi timpul (talvez te avise quando fôr o momento).

Timpurile verbale III

97.- Imperativ afirmativ și formarea lui

Persoanele a III-a singular, I și a III-a plural sunt cele ale prezentului conjunctivului. Celelalte, adică persoanele a II-a singular și plural, derivă de la persoanele respective ale prezentului indicativ, la care se elimină consoana -s finală.

Exemple:

ter: tu tens = tu ai, vos tendes = voi aveți; que ele tenha = să aibă (el), que nós tenhamos = să avem, que eles tenham = să aibă: imperativ pozitiv: tem tu, tenha ele, tenham nós, tende vós, tenham eles;

trazer: tu trazes, vós trazeis: traze tu, traga, tragamos, trazei, tragam;

cair: tu cais, vós caís: cai tu, caí vós.

Singurele excepții sunt:

-dizer: diz tu (sau dize tu)

-fazer: faz tu (sau faze tu)

-ser: sé tu, séde vós.

În românește, persoanele I și a II-a plural sunt aceleași de la prezentul indicativ (prin conjunctiv): noi bem – să bem; voi beți – să beți, dar în portugheză, din cauza schimbării vocalelor caracteristice, diferă: *nós bebemos – bebámos nós; vós bebei – bebei vós*. Persoana a II-a plural conservă vocala -e-.

98.- Imperativ negativ

Toate persoanele sunt identice cu cele de la prezent conjunctiv: *não tenhas* = nu ține, *não tenha*, *não tenhamos*, *não tenha*s, *não tenham*.

99.- Conjunctiv imperfect

În general conjunctivul este folosit în frazele subordonate: dacă tu mi-ai scrie, ți-aș răspunde – fraza subordonată cere conjunctiv imperfect: *se tu me escrevesses*, *eu te responderia*, sau *se tu me escrevesses*, *eu te respondera*, sau chiar *se tu me escreveras*, *eu te respondera*, utilizând a doua formă a condiționalului, sau ambele forme, aceea a conjunctivului imperfect și cea a condiționalului. Când se utilizează ambele forme (cazul al treilea), fraza se poate traduce și cu timpuri compuse: *se tu me escreveras*, *eu te respondera* = dacă mi-ai fi scris, ți-aș fi răspuns, în care *escreveras* corespunde mai mult ca perfectului, care este mai vădit în exemplul următor: *se os senhores tiveram estado aqui*, *não sucedera tal coisa* = dacă dvs ați fi fost aici, asta nu s-ar fi întâmplat.

100.- Conjunctiv viitor

Inexistent ca atare în alte limbi, viitorul conjunctiv are flexiuni proprii și diferite de cele ale viitorului indicativ. Să facem o comparație la *cantar*:

<i>eu cantarei</i>	<i>quando, se (eu) cantar</i>
<i>tu cantarás</i>	<i>quando, se cantares</i>

<i>êle cantará</i>	<i>quando, se (êle) cantar</i>
<i>nós cantaremos</i>	<i>quando, se cantarmos</i>
<i>vós cantareis</i>	<i>quando, se cantardes</i>
<i>êles cantarão</i>	<i>quando, se cantarem</i>

Persoanele I și a III-a singular de la conjunctiv viitor sunt identice cu infinitivul verbului și pentru acest motiv, acolo unde se cere claritate, vor fi precedate de pronumele personal (care este pus în paranteze). Celelalte persoane au flexiuni proprii: persoana a II-a singular –es, I pl. –mos, a II-a pl. –des, a III-a pl. –em. Oricare verb, de oricare conjugare, alipește aceste flexiuni la forma infinitivului. Doar 18 verbe fac excepție, iar acestea sunt cele care la pretérito mais-que-perfeito simples modifică tema, de exemplu: *trazer*: *trouxera* = purtasem, care face: *quando eu trouxer*, *trouxeres*, *trouxe*, *trouxermos*, *trouxerdes*, *trouxerem* (v. *11, *12, *13, *14).

Exemple: *se tu me escreveres*, *eu te responderei* = dacă-mi vei scrie, îți voi răspunde; *como o senhor tiver procedido*, *proceder-se-á com o senhor* = așa cum dvs vă veți fi comportat, tot așa se vor comporta cu dvs. Se utilizează viitorul conjunctiv chiar dacă este precedat de pronume relativ sau conjunctiv: *quando você vier*, *farei o que você desejar* = când veți veni, voi face ceea ce doriți; *os que desejarem de o saber* = cei care vor dori să o știe; *quem estudar as lições*, *aprende* = cine studiază lecțiile, învață, - în care *o que*, *os que*, *quem* sunt chiar relative.

Exercițiu practic

Medir = a măsura	medido	medindo
Ouvir = a auzi	ouvdo	ouvindo
ind.prez.: meço, medes, mede, medimos, medis, medem		
ouço, ouves, ouve, ouvimos, ouvis, ouvem		
conj.prez.: que eu meça, meças, meça, meçamos, meçais, meçam		
que eu ouça, ouças, ouça, ouçamos, ouçais, ouçam		

Toate celelalte timpuri sunt regulate, unica neregularitate este modificarea consoanelor –d-, -v- în –ç- la persoana I singular indicativ prezent. *Ouvir* mai are o formă: *eu oiço*, *ouves*, etc, *que eu oiça*, *oiças*, *oiça*, *oiçamos*, *oiçais*, *oiçam*.

Pedir = a cere, se conjugă ca *medir*.

Lexic

<i>absoluto</i>	absolut
<i>alimento</i>	aliment
<i>americano</i>	american
<i>ao contrário, ao inves de</i>	din contra, în loc să
<i>dar as provas</i>	a da dovadă
<i>demitir</i>	a demite
<i>desenrolar</i>	a desfășura
<i>despachar</i>	a trimite, a expedia
<i>formar</i>	a forma
<i>guarnição</i>	garnizoană
<i>as armas</i>	forțele armate

<i>argumento, assunto</i>	temă
<i>brigadeiro</i>	general de brigadă
<i>instruir</i>	a instrui
<i>interpretar</i>	a interpreta
<i>norte</i>	nord
<i>pátio</i>	curte (interioară)
<i>pôr em relêvo</i>	a pune în evidență
<i>por exemplo</i>	de exemplu
<i>proceder</i>	a proceda, a se comporta
<i>compartimento</i>	compartiment, local, salon
<i>compatriota</i>	compatriot, conațional
<i>refletir</i>	a reflecta
<i>regatear</i>	a economisi
<i>reintegração</i>	reintegrare
<i>religião</i>	religie
<i>satisfatório</i>	satisfăcător
<i>a significação</i> [sig-ni-]	semnificație
<i>sul</i>	sud

<i>véspera</i>	ajun
<i>vínculo</i>	colț

A abdicação de Pedro . –Os fatos desenrolados na noite de 6 para 7 de abril de 1831 puseram em relêvo tôdas as qualidades de energia e de orgulho do primeiro Imperador do Brasil. Formada no campo de Santa Ana, a guarnição da capital exigia a reintegração do ministério de 20 de março, demitido na véspera. assava de meia-noite quando o brigadeiro Lima e Silva, comandante das armas, desporechou para São Cristovão (Palatul Imperial) o major Miguel de Frias, pedindo a Sua Majestade que cedesse à vontade do povo e da tropa.

-O mesmo ministério, de forma alguma! – declarou, peremptório, Pedro I, ao ouvir o emissário. –Isso é contra a minha honra e contra a constituicão. Antes abdicar! Antes a morte!

Refletiu, porém, un instante, pediu ao oficial que esperasse e, entrando para um compartimento proximo, voltou, momentos depois, com um papel na mão.

-Aqui tem a minha abdicação,- declarou, entre a surpresa dos presentes, entregando ao major Frias a folha de papel.

E comovido, entre o silêncio de todos:

-Desejo que sejam felizes. Eu me retiro para a Europa, e deixo um país que sempre amei, e tanto amo!

Eram duas horas da manhã.

De tradus

Oricât de bogată ar fi acea femeie, economisește mâncarea pisicilor și a câinilor pe care-i ține în casă. Cunosc în schimb o femeie sârmană care hrănește toate pisicile din curte. Proverbul "iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși" nu poate avea o semnificație absolută. Trebuie să ne iubim rudele mai mult decât pe ceilalți, iar pe compatrioții noștri mai mult decât pe cei ce aparțin altor naționalități. Eu, de exemplu, mă simt mai aproape de americanii din sud decât de cei

tempo é de eu partir (= *tempo é de que eu parta*) = e timpul să plec

tempo é de partires = *tempo é de que tu partas*

tempo é de ela partir = *tempo é de que ela parta*

tempo é de partirmos = *tempo é de que nós partamos*

tempo é de partirdes = *tempo é de que vós partais*

tempo é de partirem = *tempo é de que êles, elas, vocês partam*

Acest timp, necunoscut în alte limbi, dă portughezei precizie, eficacitate, concizie.

103.- Infinitivul personal revelează imediat subiectul care face acțiunea, nu este însă necesar să-l folosim, ar fi atunci superfluu, când acest subiect este deja prevăzut în alt mod determinat: *destinados à conseguir grandes coisas* = destinați să facă lucruri mari, și nu *...conseguirem...*, deoarece *destinados* se referă la persoana a III-a masculin plural; *deves sair* = trebuie să ieși, și nu *deves*

din nord, deoarece cei din sud descind din națiuni ca Portugalia și Spania, care au cu a noastră legături destul de strânse de istorie, limbă, religie, obiceiuri. Dacă ar fi instruit, cum zice, ar da dovadă de știința lui. Să nu vii mâine că nu mă vei găsi acasă. Cât de ușoară ar fi fost tema, nici unul n-a știut s-o rezolve satisfăcător. Doamna Lorenza (Lourença) mi-a împrumutat un pic de bani. Ar fi nevoie să am (bani) ca să-i împrumut (ei).

Infinitivul personal

101.- Infinitivul personal derivă întotdeauna de la infinitivul verbal căruia i se adaugă aceleași desinențe ca ale viitorului conjunctivului. De aceea toate formele verbale sunt identice la cele două timpuri cu excepția celor 18 verbe neregulate a căror remă suferă modificări (*100).

102.- Folosirea infinitivului personal

Nada mais se requeria senão vigiar para sair das trincheiras quando fôra o momento = nimic altceva nu trebuia decât să veghem pentru a ieși din tranșee când ar fi fost momentul. Această frază are două verbe la infinitiv: *vigiar*, *sair*, care dau avertismentului un sens general. Dar dacă le conjugăm în mod personal zicând: *vigiarmos*, *sairmos*, înseamnă că ceea ce trebuia să se facă era datoria "noastră", dacă zicem *vigiarem*, *sairerem*, - că era datoria voastră. Flexionând infinitivul verbal cu desinențe "personale", avertismentul devine direct și specific.

Așadar infinitivul personal servește la precizarea celui care face acțiunea verbală, înlăturând infinitivului neflexat caracterul său de generalizare în ceea ce privește persoana sau persoanele.

Dacă spunem: *tempo é de partir* = este timpul să plecăm, nu se identifică cine trebuie să plece, fiind o frază generică. Conjugând infinitivul personal, vom avea:

saires; fêz-nos sentar = ne-a făcut să ședem, și nu *...sentarmos*. Dacă însă verbele sunt departe unul de altul, este bine să folosim infinitivul personal: *no caso de surgirem complicações podem as tropas interceptar a passagem dos naturais em todo o pôsto da linha e só deixarem-na* (în loc de: *...deixá-la*) *livre onde houver postos de vigilância* = în cazul în care ar apărea complicații, trupele pot intercepta trecerea indigenilor în oricare punct al liniei și lăsându-l (pasajul) liber pe unde se află posturi de control.

Infinitivul personal participă ca verb

substantivat: *o saberes tu que eu tinha chegado*, literal: știința ta că eu venisem = faptul că tu știi (sau că știai) că eu venisem.

Iată o formă idiomatică a utilizării infinitivului personal: *trouxe-nos um canudinho de junco para nós chuparmos o refresco* = literal: ne aduse o cănuță de papură pentru noi aspirăm răcoarea = ... pentru ca noi să putem aspira.

104.- Recapitulare. Repetăm că toate verbele portugheze (peste șapte mii), 18 excepții, au în comun persoanele viitorului conjunctiv cu cele de la

infinitiv personal. S-ar putea deci crede că e greu să distingem un timp de celălalt. Să ne amintim că viitorul conjunctivului este dependent de un viitor indicativ:

se partires, arrepender-te-as = dacă vei pleca, te vei căi; *partires* este viitor conjunctiv pentru că este introdus de conjuncția *se*; în schimb:

ao partires, cantavas = (în timp ce, când) plecai, cântai, același *partires* este un infinitiv personal substantivat, iar cele două acțiuni: a pleca, a cânta, nu sunt dependente, ci concomitente.

Exercițiu practic

Perder = a pierde	perdido	perdendo
Valer = a valora, a merita	valido	valendo
ind.prez.: perco, perdes, perde, perdemos, perdeis, perdem		
valho, vales, vale = val, valem, valeis, valem		
conj.prez.: que eu perca, percas, perca, percamos, percais, percam		
que eu valha, valhas, valha, valhamos, valhais, valham		

Neregularitatea este la persoana I singular indicativ prezent, analog ca la verbele *medir, pedir, ouvir*.

Lexic

<i>afabilidade</i>	amabilitate
<i>arrecear-se</i>	a se teme; a fugi de; a-și face scrupule
<i>arroio</i>	pârâiaș
<i>assado</i>	fript, prăjit
<i>atender a</i>	a se ocupa de
<i>através de</i>	transversal
<i>avistar</i>	a curge
<i>cano</i>	cadă, albie
<i>caridade</i>	caritate, milă
<i>causar novidade</i>	a face surprize
<i>chamusco</i>	amiro de ars
<i>chegar em visita</i>	a face vizită
<i>cozinha</i>	bucătărie
<i>cumplice</i>	complice
<i>dignidade</i> [dig-ni-]	desmunitate
<i>esmola</i>	milă, cerșetorie
<i>esoetar</i>	a străpunge, a înșira pe frigăruie
<i>futilidade</i>	prostie
<i>a gente, as pessoas</i>	lumea
<i>incomodar</i>	a deranja
<i>jamais</i>	niciodată
<i>malcriado</i>	prost crescut
<i>míssil</i>	rachetă; săgeată
<i>oportuno</i>	potrivit
<i>ostentar</i>	a ostenta
<i>ou se</i>	sau dacă
<i>prejudicar</i>	a dăuna
<i>preocupar</i>	a îngrijora
<i>respeitar</i>	a respecta
<i>sala de visitas</i>	salon de primire

<i>singeleza</i>	simplicitate, sinceritate
<i>tapar</i>	a obtura
<i>a torneira</i>	robientul
<i>triumfar</i>	a triumfa, a învinge

Participo no concurso para o monumento às vítimas da pesca subáquea e estou com certeza de triunfar. –Porquê? –Porque todos os meus competidores interpretaram o assunto às avessas. –?!? –Não acredita o senhor? As suas vítimas são os pescadores submarinos. –E você? – Eu apresentei um pobre peixe agitando-se na agonia, espetado pelo míssil dum pescador cruel. –Quando vires, convencer-te-ás. Disseram-se estarem prontos. Creio termos sido enganados. Julgo poderdes vos aprender esta língua. O escreverem-me elas me causa novidade. Todos os meninos são felizes por terem outroirmãozinho. Basta serde amáveis e indulgentes para com todos, para que se vos ame e respeite. Estima e riqueza se trabalharmos e cumprirmos com o nosso dever não conseguimos-las-emos jamais. As senhoras que aí moram, com seu arrecearem da afabilidade, com seu desprezarem a singeleza e seu ostentarem a sua falsa caridade, têm menos dignidade do que as pobres mulheres a quem distribuem as suas esmolas.

De tradus

Există lume care dacă vine să-ți facă o vizită, te întreabă dacă deranjează, dacă n-o fi un moment puțin potrivit pentru tine, dacă trebuie să revină altă dată, dacă ești obosită sau îngrijorată și dorești să stai singură și apoi, când ai introdus-o în salon, nu se îngrijorează dacă din bucătărie ajunge miros de ars de la friptura cu care erai ocupată sau dacă, de dincolo de ușă, se scurge un pârâiaș provenind de la robinetul rămas deschis deasupra căzii obturate (cu scurgerea obturată). Același lume nu-și face scrupule să-ți telefoneze în oricare moment pentru rice prostie, fără să gândească că tu trebuie să întrerup, pentru a răspunde, ceea ce făceai, și că ar putea rezulta (din asta) daune. Telefonul: ce

nepolíticos, și ce complice necesar celor prost crescuți!

Despre gerunziu și participiul prezent

105.- Gerunziul se formează direct de la infinitiv, căruia i se înlătură consoana –r finală, după care se adaugă desinența –ndo: *falar – falando; beber – bebendo; existir – existindo; pôr – ponendo*. Se utilizează ca în românește: *deixando* (sau: *em deixando*, asemănător francezei) *êles a sua terra, também deixavam os seus amigos mais queridos* = părăsind pământul lor, lăsau și (pe) cei mai iubiți prieteni ai lor. Aceste două fraze sunt coordonate, dar dacă se dorește exprimarea acțiunii efectiv contemporană verbului "a lăsa" – și deci de durată limitată – se va spune: *ao deixarem êles a sua terra, choravam* = părăsindu-și pământul, plângeau, și atunci este necesar să folosim infinitivul personal.

Gerunziul precedat de *estar* indică actualitate (și continuitate în desfășurarea acțiunii): *está deixando* = părăsește (chiar acum desfășoară acțiunea).

106.- Participiul prezent nu mai există ca formă de sine stătătoare în portugheză. În locul lui se folosește forma de gerunziu: *falar - falando* = vorbind (gerunziu) - *falando* = vorbitor, care vorbește (forma gerundivă în funcție de adjectiv verbal); *vi uma mulher falando* = am văzut o femeie vorbind; *uma ave semelhante a uma águia voando* = o pasăre asemănătoare unui vultur zburând; *um homem meditando e passeando* = un om meditănd și care se plimbă.

În loc de gerundiv se poate spune: ... *que falava*, ...*que voava*, ...*que meditava e passeava* (sau: ...*que medita e passeia*).

Formele participiale care au existat în portugheză pe vremuri se conservă în diverse cuvinte devenite fie substantive, fie adjective: *amante, fervente, ponente, semelhante, ouvinte etc.*

107.- Despre anumite construcții verbale

În portugheză nu există norme rigide privitoare la locul în frază al diferitelor componente. Prin

urmare frazele afirmative, interrogative, imperative, dubitative etc. dispun elementele lor în mod fluent și muzical, adică tip mediteranean. Vom accentua asupra câtorva noțiuni:

a) la forma negativă, pronumele complement precedă negația: *se tu me não tivesses dito* = dacă tu nu mi-ai fi spus; *ainda lhe não enviaram o dinheiro* = nu le-am trimis încă banii. Și *já* = mai, cu semnificație negativă, precede negația *não*: *a sua beleza murcha já não despertava a atenção* = frumusețea sa înfloritoare nu mai atrăgea atenția;

b) în formele interrogative intonația vocală exprimă interogația mai mult decât locul cuvintelor: *a navalha está desinfetada?* = briciul este dezinfectat? *E você, Mariana, quando é que se casa?* = și tu, Mariana, când te măriți? *Então você não se lembra mais de Ciriaco, hein?* = deci dvs nu vă mai amintiți de Chiriac, eh?;

c) la forma dubitativă, sau de speranță, teamă, se folosește conjunctivul dacă verbul este precedat de *que, talvez, quiçá*: *talvez venha amanhã* = poate va veni mâine; *temo que parta* = mă tem că pleacă; *espero que escrevam* = sper că vor scrie;

d) forma reflexivă este ca în românește: *êle se arrepende* = el se căiește; *ela se tem arrependido* = ea s-a căit; *assentemo-nos!* = să ne așezăm.

De reținut că portugheza folosește verbul *ter* ca verb auxiliar și că participiile trecute nu se acordă; de altfel nu se începe niciodată fraza cu un pronume complement de reflexie. Prin urmare se poate spune: *ela se arrepende*, dar nu se poate spune: *se arrepende*, și deci, dacă se dorește omisiunea pronumelui personal *ela*, va fi necesar să se spună: *arrepende-se*;

e) forma reciprocă s-ar putea confunda cu cea reflexivă când subiectul verbului este la plural: *nós nos lavamos* = noi ne spălăm, și atunci pentru forma reflexivă am putea spune: *nós nos lavamos a nós mesmos, ...a nós próprios; elas se amam a si próprias, ...a si mesmos*, adică ne spălăm pe noi înșine, se iubesc pe ele însele, iar pentru fapta reciprocă: *nós nos louvamos uns aos outros, ...um ao outro, ...reciprocamente; elas se amam umas as outras etc.*

Exercițiu practic

Prover = a prevedea

provido

provendo

ind.prez.: provejo, provês, provê, provemos, provêdes, provêem

conj.prez: proveja, provejas, proveja, provejamos, provejais, provejam

Acest verb are neregularitatea verbului *ver* = a vedea numai la indicativ prezent și timpurile derivate; toate celelalte timpuri sunt regulate.

Requerer = a cere

requerido

requerendo

Parir = a naște

parido

parindo

ind.prez.: requeiro [rekéiru], requeres, requer = require, requeremos, requereis, requerem

pairo [páiru], pares, pare, parimos, paris, parem

conj.prez: requeira, requeiras, requeira, requeiramos, requeirais, requeiram

paira, pairas, requeira, pairamos, pairais, pairam

Aceste două verbe diftonghează cu –i- la persoana I singular indicativ prezent cu derivațiile știute. *Requerer* nu urmează deloc conjugarea lui *querer* = a iubi, a vrea, de la care nici nu derivă. Toate celelalte timpuri sunt regulate.

Lexic

<i>afirmar</i>	a afirma
<i>ala</i>	aripă (de trupe)
<i>andorinha</i>	rândunică
<i>aparentar</i>	a semăna (cu)
<i>aproximar-se</i>	a se apropia
<i>ária</i>	arie muzicală
<i>atacar</i>	a ataca, a asalta
<i>atalaia</i>	observator
<i>atravessar</i>	a traversa
<i>banda</i>	orchestră, formație
<i>cedo</i>	devreme
<i>consciência</i>	conștiință
<i>coronel</i>	colonel
<i>de fato</i>	de fapt
<i>devido a</i>	datorită
<i>domingueiro</i>	duminical
<i>erva</i>	iarbă
<i>tocar</i>	a suna
<i>espelhar-se em</i>	a se oglindi în
<i>gaúcho</i>	locuitor al pampei
<i>o inseto</i>	insecta
<i>marechal</i>	mareșal
<i>a margem</i>	marginea, malul
<i>namorado</i>	îndrăgostit
<i>noivo</i>	logodnic
<i>a nuvem</i>	norul
<i>paisano</i>	țăran
<i>pisar</i>	a călca (cu piciorul)
<i>porque</i> [púrki]	pentru că
<i>porquê?</i> [purké]	de ce?
<i>poupar</i>	a economisi
<i>ao redor de</i>	în jur de
<i>o regozijo</i>	voioșia, bucuria
<i>retaguarda</i>	ariegardă
<i>sem regressar</i>	fără întoarcere
<i>veranista</i>	vilegiaturist

Consciência de pai. –Comandava o coronel Emílio Mallet, Barão de Tapeví, um regimento de artilharia em frente a Paisandu, quando recebeu orden de atravessar o rio e atacar o exército paraguaio, acampado na outra margem. Um dos seus filhos era a porta-bandeira e o outro, João Nepomuceno, que chegou a marechal, comandava a primeira ala.

Ao receber a ordem, o comandante reuniu a oficialidade, e expôs-lhes a situação da sua consciência.

-Meus filhos – disse – devem ser os primeiros a atravessar o rio, devido a posição que ocupam no regimento; mas estou indeciso, porque, si os mandos na frente, poderão dizer que quero enchê-los de glória; e si os retirar para a retaguarda, pensarão talvez que procuro poupar-lhes a vida.

Resolveu, porém, que eles iriam a frente. Um, morreu. Outro, foi o primeiro a pisar território inimigo.

Redăm mai jos cele mai comune participii neregulate:

De tradus

Observatorii afirmau că văzuseră trupele inamice care se apropiau. Stătea (așezată) pe iarbă pe malul râului, când (ora) privind norii care se oglindeau în apă, când rândunelele care zburau jos în căutarea insectelor. (O) știi că Giacinto și Fátima nu mai sunt logodiți? Nu, nu (o) știam... de ce? Pentru că s-au căsătorit. De fapt, păreau foarte îndrăgostiți unul de altul. Te înșeli, nu s-au căsătorit între ei (*um com outra*); el s-a căsătorit cu o vară de-a ei, iar ea s-a căsătorit cu un prieten de-al lui. Îmi promisese că va veni devreme, dar e deja zece și mă îndoiesc că va veni. Plecase săptămâna trecută, dar noi nu (o) știam. Dacă ea nu va fi aici la amiază, mă duc fără să mă mai întorc. Băieții care se jucau în piață, orchestra care cânta arri populare, cetățenii care sorbeau băuturile răcoritoare în jurul meselor celor două cafenele, dădeau acelei zile rustice duminicale un aer liniștit și de fericire necunoscută orașului.

Despre participiul trecut

108.- Participiul trecut al unui verb servește la formarea timpurilor compuse ale aceluși verb. Se formează adăugând la tema verbului desinențele –ado pentru conjugarea I și –ido pentru conjugările a doua și a treia.

<i>falar</i>	-fal-ar	-falado	= vorbit
<i>vender</i>	-vend-er	-vendido	= vândut
<i>partir</i>	-part-ir	-partido	= plecat

Participiul trecut în frazele active (auxiliar *ter*) este întotdeauna invariabil: *elas tinham chegado* = veniseră; în schimb, în frazele pasive (auxiliar *ser*), se acordă în gen și număr cu subiectul: *elas foram castigadas* = au fost pedepsite.

Dintre verbele neregulate, numai următoarele au participii trecute neregulate: *dito* = spus, *feito* = făcut, *pôsto* = pus, *vindo* = venit, *visto* = văzut.

Dintre verbele care au neregularități particulare, doar următoarele au participii trecute neregulate: *aberto* = deschis, *coberto* = acoperit, *escrito* = scris, precum și derivatelor acestora. Mai uzat câteva, de uz restrâns: *entregue* = încredințat (cuiva), *frito* = fript, *rôto* = rupt, *salvo* = salvat, *suspense* = suspendat.

109.- Participii duble

Multe verbe, în afară de participiul trecut regulat – care la timpurile compuse se conjugă cu *ter*, și care rămâne invariabil – mai au un participiu neregulat, care formează timpurile compuse ale formei pasive, cu auxiliarul *ser*, concordând în gen și număr cu subiectul. Exemplu: *êle tem aceitado a oferta* = el a acceptat oferta; *a oferta foi aceita por ela* = oferta a fost acceptată de ea.

Participiile trecute neregulate se pot conjuga și cu verbele *estar*, *ficar* = a rămâne, care sunt auxiliare accidentale, dar atunci acele participii neregulate iau rol de adjectiv.

Infinitiv verbal	Participiu trecut	
	regulat	neregulat
aceitar	aceitado	aceito
assentar	assentado	assente
confessar	confessado	confesso
descalçar	descalçado	descalço
despertar	despertado	desperto
dispersar	dispersado	disperso
entregar	entregado	entregue
enxugar	enxugado	enxuto
escusar	escusado	escuso
expressar	expressado	expresso
expulsar	expulsado	expulso
fartar	fartado	farto
findar	findado	findo
fixar	fixado	fixo
ganhar	ganhado	ganho
gastar	gastado	gasto
ignorar	ignorado	ignoto
inquieta	inquietao	inquietao
isentar	isentado	isento
juntar	juntado	junto
limpar	limpado	limpo
manifestar	manifestado	manifesto
matar	matado	morto
misturar	misturado	misto
ocultar	ocultado	oculto
pagar	pagado	pago
quietar	quietado	quieto
salvar	salvado	salvo
sepultar	sepultado	sepulto
soltar	soltado	solto
sujeitar	sujeitado	sujeito
suspeitar	suspeitado	suspeito
vagar	vagado	vago
absorver	absorvido	absorto
acender	acendido	aceso
corromper	corrompido	corru(p)to
eleger	elegido	eleito
envolver	envolvido	envolto
esconder	escondido	escuso
escrever	escrevido (rar)	escrito
estender	estendido	estenso
incorrer	incorrido	incurso
morrer	morrido	morto
prender	prendido	prêso
pretender	pretendido	pretenso
resolver	resolvido	resoluto
romper	rompido	rôto
surpreender	surpreendido	surpreso
suspender	suspendido	suspensio
torcer	torcido	torto
abrir	abrido (rar)	aberto

afligir	afligido	aflito
cobrir	cobrido (rar)	coberto
concluir	concluído	concluso
contrair	contraído	contrato
corrigir	corrigido	correto
distinguir	distinguido	distinto
erigir	erigido	ereto
espargir	espargido	esparso
expelir	expelido	expulso
exprimir	exprimido	expresso
extinguir	extinguido	extinto
extraír	extraído	extrato
frigir	frigido	frito
imprimir	imprimido	impresso
incluir	incluído	incluso
inserir	inserido	inserto
instruir	instruído	instruto
oprimir	oprimido	opresso
possuir	possuído	possesto
surgir	surgido	surto
tingir	tingido	tinto

110.- Excepții de concordanță

Există cazuri în care participiile trecute "active" concordă în gen și număr; iată-le:

a) când încep o frază: *expressados os seus desejos, ela esperou a resposta* = exprimate (= fiind exprimate) dorințele sale, ea a așteptat răspunsul.

În portugheză putem începe fraza și cu gerunziul auxiliarului, iar participiul trecut rămâne nvariabil: *tendo expressados os seus...*

b) când, chiar folosite cu verbul *ser*, pierd semnificația pasivă și sunt folosite ca adjective predicative:

<i>agradecido</i>	nu mulțumit,	ci recunoscător
<i>atrevido</i>	nu îndrăznit,	ci care îndrăznește
<i>bebido</i>	nu băut,	ci beat
<i>calado</i>	nu tăcut,	ci care tace, silențios
<i>cansado</i>	nu obosit,	ci care obosește, plictisitor
<i>dissimulado</i>	nu simlat,	ci simulant
<i>fingido</i>	nu prefăcut,	ci care se preface
<i>jantado</i>	nu prânzit,	ci care a prânzit
<i>lido</i>	nu citit,	ci care citește, înțelept
<i>ousado</i>	nu îndrăznit,	ci care îndrăznește
<i>presumido</i>	nu presupus,	ci care se crede (a fi), încrezut
<i>sabido</i>	nu știut,	ci știutor
<i>sufrido</i>	nu suferit,	ci răbdător, resemnat

Ficamos-lhes agradecidas = vă suntem recunoscătoare (dvs domnilor sau dvs doamnelor); *é mulher muito presumida* = este o femeie foarte încrezută; *o Pompílio é um homem cansado* = Pompiliu este un om plictisitor.

Pentru aceste forme putem revedea și *106, deoarece ele substituie participiul prezent, actualmente nefolosit; când pentru participiul prezent se folosește forma de gerunziu, se exprimă actualitatea sau contemporaneitatea; când în schimb se folosesc formele speciale de participiu trecut, se exprimă în general calitatea sau starea intrinsecă sau situația obișnuită.

Exercițiu practic

Vestir = a îmbrăca	vestido	vestindo
ind.prez.: visto, vestes, veste, vestimos, vestis, vestem		
conj.prez.: que eu vista, vistas, vista, vistamos, vistais, vistam		
Acest verb îndulcește pe -e- în -i- la pers.I indicativ prezent și deci toate persoanele de la conj.prez.		
Agredir = a agresa	agredido	agredindo
ind.prez.: agrido, agrides, agride, agredimos, agredis, agridem		
conj.prez.: que eu agrida, agridas, agrida, agridamos, agridais, agridam		
Și acest verb este îndulcit, dar se extinde la toate persoanele la care accentul tonic cade pe temă.		

Lexic

<i>abortar</i>	a da faliment (fig)
<i>admoestar</i>	a admonesta
<i>agência</i>	agenție
<i>aliás</i>	altfel
<i>apunhalar</i>	a lua la pumni
<i>às avessas</i>	în răspăr
<i>assolar</i>	a devasta
<i>atrasado</i>	înapoiat
<i>bandido</i>	bandit
<i>camponês</i>	rural, țărănesc
<i>injunção</i>	ordin, somație
<i>a lama</i>	noroiul, nămolul
<i>levar a cabo</i>	a duce la capăt
<i>maioria</i> [maiuria]	majoritate
<i>meio</i>	ambient; mediu; mijloc
<i>no dizer de</i>	în conformitate cu
<i>cangaceiro</i>	rebel, bandit
<i>cepticismo</i>	scepticism
<i>circular</i>	a circula
<i>nordestino</i>	din nord-est
<i>as paragens</i>	împrejurimi
<i>parecer-se com</i>	a semăna cu
<i>pelas costas</i>	la spate
<i>por espaço de sete anos</i>	pentru șapte ani
<i>punir</i>	a pedepsi
<i>reentrar em</i>	a da înapoi
<i>desventura</i>	neplăcere
<i>durar</i>	a dura
<i>encruelecer</i>	a face crud
<i>esfaquear-se</i>	a se tăia cu cuțitul
<i>força</i>	forță
<i>fugir</i>	a fugi; a evada
<i>a galé</i>	galera
<i>hindu</i>	hindus
<i>a idare-média</i>	Evul Mediu
<i>imperar</i>	a domni (ca împărat)
<i>sertanejo</i>	locuitor din sertão
<i>a tese</i>	teza
<i>Córsega</i>	Corsica
<i>o crime</i>	crima
<i>dar a corda ao relógio</i>	a întoarce ceasul
<i>demonstrar</i>	a demonstra
<i>o descuido</i>	neglijența, neăsarea
<i>a desordem</i>	dezordinea
<i>tocaia</i>	ambuscadă

<i>tocar no assunto</i>	a trata subiectul
<i>unificação</i>	unificare, unitate
<i>vivo</i>	viu

O fenômeno do banditismo. –A energia bárbara do homem do sertão nordestino, precisando manifestar-se por injunção de própria força, e não achando como, naquêlo meio, atrasado e pobre, vai naturalmente perder-se no crime. Eis aí a primeira causa do banditismo que continuamente assola aquelas paragens.

Essa tese é a mesma que Stendhal e Taine aplicaram à Italia do seu tempo, cheia, no dizer de Alfieri, que tocara no assunto em primeiro lugar, de ardentes espíritos a que sòmente faltavam os meios para serem heróis ao invés de bandidos. Aliás, refletindo bem, o cangaceiro nordestino é, na maioria dos casos, um simples herói abortado, ou às avessas.

Lendo-se as notas de viagem de Taine e de Stendhal, sente-se perfeitamente quando, antes da unificação levada a cabo sob a égide dos Reis da Casa de Sabóia, e pouco tempo depois dela, quando o Papa ainda governava a Romanha, a vida do camponês se parecia, do ponto de vista da selvaticueza de sentimentos e da barbárie de costumes, com a dos nossos sertanejos.

Ali, os aldeões, se esfaqueavam por questões sem importância. De cada família, em três irmãos um fôra assassinado e dois estavam nas galés, ou viceversa. A menor contrariedade, os homens rentravam nas ferocidades primitivas. As guerras entre famílias continuavam como na Córsega, ou na idade-média. Faziam-se tocaias contra os inimigos e apunhalaram-se os adversários pela costas. E Taine conclui suas observações com estas palavras: "Julgam poder entrar a qualquer momento na órbita do direito de guerra e fazer uso dêle amplamente".

(din "Almas de lama e de aço" de Gustavo Barroso)

De tradus

Ți-ai spălat fața, copilaș, în dimineța aceasta? Nu, domnule, deoarece ieri am fost bolnav la pat și nu mi-am murdărit-o. Scrise (de îndată ce au fost scrise) douăzeci de copii, circulara a fost trimisă la toate agențiile noastre externe. De ce nu mi-ai scris? Dacă ți-aș fi scris nu ți-aș fi făcut surpriza. Curajosul căpitan ucisese deja o duzină de inamici, dar la rândul său a fost ucis când bătălia era pe punctul de a fi câștigată (ganha). Este un tânăr plictisitor și încrezut, crede că este doct dar nu e (așa). Avertizează un proverb hindus că aceia care

<i>manso</i>	blând, liniștit
<i>a mata</i>	pădurea
<i>repousar</i>	a calma; a odihni
<i>reservatório</i>	rezervor
<i>sombrio</i>	umbros
<i>panelinha</i>	oliță; cisternă
<i>parado</i>	ferm, tare
<i>pentear</i>	a pieptăna
<i>perfil</i>	profil
<i>sugestão</i>	sugestie
<i>o teclado</i>	claviatura
<i>telhado</i>	acoperiș
<i>a touceira</i>	picioar de trestie ecuatorială

Belém.- O "Jacaré" entrou em Belém num dia de festa. A cidade, vista do meio de Guajará, não dava a ideia de alegria que a agitava. Tudo tão calmo, tão parado!

A primeira impressão e descorcentante. O panorama, sempre o mesmo, cansa o olhar. As águas mansas espraiaando-se pelas florestas, e no meio do rio largo, como truceiras flutuantes de matas perdidas, as pequenas ilhas que enfeitam a baía, sempre iguais, monótonas e tristes. Depois, é Belém. Vista de força, não encanta, a fisionomia urbana da cidade. É vulgar. É chata. É melancólica e sem relêvo. Falta-lhe a moldura ornamental da montanha.

Os olhos do viajante, fatigado do verde compacto das matas e do vermelho sujo das águas, não encontram na paisagem o doce perfil gracioso de uma colina sequer, para repousar. É tudo plano e igual. Só duas coisas ferem o azul tranqüilo do céu: as panelinhas do Reservatório e as tórres da Basílica. O resto, é o mosaico banal dos telhados, onde a copa verde das árvores põe uma sugestão imprevista de lódo... Com um céu luminoso e umas árvores sombrias, Belém, esconde-se atrás de uma longa fila severa de armazéns negros – e só êstes se vêem do Guajará. Mas, depois, para além dos casarões de zinco da Port of Pará, é o sorriso da linda cidade – jardim tropical onde o Sol faz germinar o encanto de tôdas as flôres...

(Din "Histórias da Amazônia" de Peregrino Junior)

De tradus

Am cunoscut un muzician care, pentru a găsi inspirație, pune a pisei săi pe claviatura pianului și îi incita să se joace acolo. La ce oră vă sculați dvs de obicei? Mă trezesc la șase, dar apoi mă trezesc din nou la zece, pentru că la șapte adorm din nou și nu mă scol înainte de amiază. Astfel ziua trece mai puțin plictisitor. Abia mă văzu și o luă la fugă, dar văzând că mergeam, izbucni în plâns. Măine îmi voi ordona să facă o haină frumoasă albastră și vreau să fie gata pentru ziua onomastică a reginei. Acei turiști străini s-au oprit pe creasta colinei și au rămas încântați de panoramă. În timp ce o pieptănam, răsfoia o revistă de modă.

Despre verbe cu conjugare incompletă

Sunt verbe din a căror conjugare lipsesc anumite persoane sau anumite timpuri. Sunt de

diverse feluri.

113.- Verbe defective

Anumite verbe de conjugarea a III-a au numai persoanele la care desinența începe cu -i-. Persoanele care lipsesc sunt înlocuite cu cele ale altor verbe care au semnificație identică (în lista următoare sunt plasate între paranteze): *abolir* = a aboli (revoca, suprima); *banir* = a surghiuni (*degredar, desterrar*); *brandir* = a lupta cu spada (*empunhar, manejar*); *colorir* = a colora (*colorar, colorear, tingir*); *comedir* = a regla (*moderar, regrar*); *compelir* = a obliga (*constranger, obrigar*); *delinquir* = a încălca legea (*faltar a lei*); *demolir* = a demola (*abater, derribar*); *embair* = a seduce, a înșela (*enganar, seduzir*); *explodir* = a exploda (*estalar, rebentar*); *extorquir* = a extorca (*surripiar com violência*); *florir* = a înflori (*florear, florescer*); *fremir* = a fremăta (*abalar, impacientar*); *ganir* = a chelălăi (*ladrar queixosamente*); *haurir* = a sorbi, a suge (*chupar, sorver*); *latir* = a lătra (*ladrar*); *polir* = a lustrui (*dar brilho, lustrar*); *renhir* = a disputa (*disputar, contender*); *submergir* = a scufunda (*afundar*).

Prezentul indicativ al verbelor de mai sus are numai persoanele I și a II-a plural: *nós abolimos, vós abolis*, precum și imperativul *aboli!* = aboliți; nu există prezent conjunctiv și nici imperativ negativ.

Există tendința de a folosi, pentru diverse verbe, și formele terminate în -e, -em: *late* = latră, *latem* = (ei) latră.

114.- Verbe impersonale absolute

Exprimă fenomene naturale, în special meteorologice:

<i>amanhecer</i>	a se face ziuă
<i>anoitecer</i>	a se înnopta
<i>chover</i>	a ploua
<i>chuviscar</i>	a burnița
<i>escurecer</i>	a se face întuneric
<i>gear</i>	a cădea brumă, chiciură
<i>gelar</i>	a îngheța
<i>granizar, saraivar</i>	a bate grindina
<i>madrugar</i>	a se crăpa de ziuă
<i>nevar</i>	a ninge
<i>ervalhar</i>	a cădea roua
<i>relampaguear, relampear, relampajar</i>	a fulgera
<i>trovejar, trovoar</i>	a tuna
<i>ventar</i>	a bate vântul

Aceste verbe au numai persoana a III-a singular: *chove* = plouă, *nevou* = a nins, *tinho chuviscado* = burnițase, *ventará* = va sufla vântul.

115.- Verbe foste personale, actualmente folosite impersonal

Acestea sunt: *aprazer, prazer* = a plăcea, folosite la persoana a III-a singular: *isto me apraz* = asta îmi place; sunt substituite de *agradar* și *gostar de*, care au conjugare completă: *isto me agrada* = eu gusto diso = asta îmi place; *aquela viagem lhes agradou* = eles gostaram daquela viagem = acea

călătorie le-a plăcut.

Chiar și *soer* = a obișnui, este unul dintre aceste verbe, folosit în prezent la patru persoane: *sói* = (el) obișnuiește, *soem* = (ei) obișnuiesc, *soía* = (el) obișnuia, *soiam* = (ei) obișnuiau; este înlocuit de *costumar*: *costumo passear depois de jantado* = obișnuiesc să mă plimb după prânz.

Cât despre *prazer*, acesta este neregulat: *praze* = place, *prazia* = plăcea, *prouve* = plăcu, *preouvera* = dacă ar plăcea (imperf.conj.), *quando prouver* = când va plăcea. La fel se conjugă *aprazer*.

116.- Verbe impersonale accidentale

Sunt verbe care seși au conjugare completă, se pot folosi și la persoana a III-a singular cu subiect nedeterminat. Acestea sunt:

a) *convir* = a conveni: *couvêm que ela parta* = convine ca ea să plece; *cumprir* = *ser preciso* = a fi necesar: *cumpre ostentarmes o nosso valor* = e necesar să punem în evidență valoarea noastră; *era preciso obrigá-los a partir* = trebuia să-i obligăm să plece; *fazer* = a face: *faz duas semanas* = acum (în urmă cu) două săptămâni; *faz calor* = este cald; *fêz*

frio = era frig; *importar* = a fi important: *importa que se vá* = este important să se ducă; *ir* = a merge: *vai fazer dez anos que se caseu* = sunt zece ani de când s-a căsătorit; *suceder* = a se întâmpla: *sucederá haver motim* = se va produce învălmășeală.

b) cele care au ca subiect pronumele *se*: *diz-se* = se spune; *passeia-se* = se plimbă; *recreia-se* = se distrează.

c) verbul *haver* cu semnificația "a se afla, a se găsi": *há um homem* = e un om; *houve muitas mulheres* = erau multe femei; *haverá escândalos* = vor fi scandaluri; *há-os* = se află (din ăștia); *há-as* = se află (de-astea). Ca și *fazer* poate indica și durata de timp trecută: *há quatro séculos* = acum patru secole.

d) cele folosite în mod impersonal la persoana a III-a plural: *contam ter havidos feridos* = se povestește că au fost răniți; *dizem que foi morto de uma punhalada* = se spune că a fost ucis cu o lovitură de pumnal.

Exercițiu practic

Jazer = a zăcea

jazido

jazendo

Jaz = zace, *aqui jaz* = aici zace, aceasta este singura formă rămasă în uz a acestui verb, în prezent substituit de *estar deitado* = a fi culcat. În vechime era neregulat: *jouve* (perf.s.); *jouvera* (mmcp); *quando eu jouver* (viit.conj.).

Moer [muér] = a măcina

moído

moendo

ind.prez.: *moo* [móu], *móis*, *mói*, *moemos* [muémuș], *moeis* [muéiș], *moem* [móê]

Acest verb și puține altele în -oer accentuează vocala tonică la persoanele a II-a și a III-a singular de la indicativ prezent, ale căror desinențe sunt -is, -i în loc de -es, -e.

Lexic

<i>abundante</i>	abundent
<i>aproveitar, desfrutar, explorar</i>	a exploata
<i>brevemente, por breve espaço de tempo</i>	pentru puțin timp
<i>conjunto</i>	complex (subst.)
<i>crescido</i>	crescut, mare în vârstă
<i>escritório</i>	birou

<i>firma</i>	firmă; semnătură
<i>folheto</i>	foaie
<i>gabinete</i>	birou, oficiu
<i>guardo-livros</i>	contabil
<i>informar-se sobre</i>	a se informa despre
<i>lança-motor</i>	șalupă
<i>a miúde</i>	des, adesea
<i>a montanha</i>	muntele
<i>a morada</i>	locuința; adresa
<i>neblina</i>	ceață
<i>resolução</i>	rezoluție; hotărâre
<i>velocidade</i>	viteză

1º de junho de 1999

À Casa M.A.N.

Via Palmieri 36 Turim – Itália

Exc^mos Senhores

Chegou às minhas mãos um folheto mostrando um conjunto de gabinete de direcção que me agradou bastante.

Gostaria de saber os vossos preços f.o.b. para móveis metálicos de que peço ilustrações para escritório comercial, e a morada do vosso Agente em Portugal, se estiverdes representados.

Fico aguardando as vossas prezadas notícias e entretanto me subscrevo com os protestos de minha mais elevada consideração e estima.

De V.Exc^{as}

Atentamente

Engº Alberto Eugénio de Perulha Buragos

Procópio Quarenta, guardo-livros na premiada Firma Pimenta, Canela & Cia, anda orgulhoso se deu filho, o Hermenegildo, que tem sete anos de idade e aparenta doze ou treze. –Diz-me, Gildo, o que vais chegar

a ser quando fores crescendo? igual que o papai? –Não – responde o menino com decisão, - o papai ficou sempre sendo Quarenta, eu quero passar a ser Cinquenta, ou Quarenta-e-cinco, pelo menos!

De tradus

Ieri a nins abundant și pe munți sunt doi metri de zăpadă. Când am plecat din Pôrto Alegre se iveau deja zorile și am sosit la São Lourenço la apusul soarelui. Era un pic de ceață pe Lagoa dos Patos și nu s-a putut fructifica viteza șalupei noastre. E necesar să plecăm înainte de amiază dacă nu vrem să sosim când începe să se însereze. A plecat acum cinci ani la Gôa și nu se mai știe nimic despre el. E convenabil să-i scriem imediat, înainte ca el să decidă să ia o hotărâre contrarie intereselor noastre. Trebuie să mergem să-l găsim; când noi am fost bolnavi el venea adesea la noi să se informeze despre sănătatea noastră.

Din nou despre prepoziții

117.- Locuțiuni prepoziționale

<i>a despeito de</i>	în ciuda
<i>além de</i>	dincolo de
<i>antes de</i>	înainte de
<i>aquém de</i>	dincoace de
<i>a respeito de</i>	relativ la, în ceea ce privește
<i>cêrca de</i>	circa, aproximativ
<i>de acôrdo com</i>	după (părerea cuiva)
<i>em cima de</i>	deasupra
<i>em conformidade de</i>	după, în conformitate cu
<i>debaixo de</i>	sub
<i>dentro de, dentro em</i>	peste, în decurs de
<i>depois de</i>	după
<i>for a de</i>	în afară de
<i>junto a</i>	lângă
<i>junto com</i>	împreună cu
<i>não abastante, a pesar de</i>	în ciuda, cu toate că
<i>para com</i>	către (nematerial)
<i>por entre</i>	prin (mișcare prin)

Dentre do fim do mês = până la sfârșitul lunii.

Dentre em três anos = peste trei ani.

118.- *De, em, por* nu se contrag cu pronumele complement care precede verbul: *em o vendo* = vândându-l; *êles consentiram em as proteger* = au consimțit să le protejeze; *não pode deixar de a admirar* = nu poate face altceva decât s-o admira; *tenho vontade de o fazer* = am chef să-l fac; *morre por as possuir* = moare de dorința de a le poseda.

Prepoziția care guvernează un verb își păstrează locul când este urmată de conjuncția *que*: *temos medo de que ela o não reconheça* = ne e teamă că ea n-o recunoaște; *êles fêz com que a iniciativa malograsse* = a făcut astfel încât inițiativa să se ducă naibii.

Sôbre se traduce: deasupra, pe, în orice accepție, dar semnifică și "în afară de": *as abelhas, sôbre constituir grande fonte de renda, concorrem para a fatura das colheitas* = albinele, în afară de faptul că reprezintă un important izvor de venituri, concurează și la abundența recoltelor.

119.- Aceleași verbe, în cele două limbi, nu sunt însoțite întotdeauna de aceleași prepoziții:

<i>acreditar em</i>	a crede în
<i>aproximar-se de</i>	a se apropia de
<i>cheirar a</i>	a miroși a
<i>começar de</i>	a începe să
<i>consentir em</i>	a consimți la
<i>contentar-se com</i>	a se mulțumi cu
<i>falar em</i>	a vorbi despre
<i>hesitar em</i>	a ezita să
<i>mirar-se no espelho</i>	a se privi în oglindă
<i>participar em</i>	a participa la
<i>pensar em</i>	a se gândi la
<i>perder no jôgo</i>	a pierde la joc
<i>recusar-se a</i>	a refuza să
<i>refletir em</i>	a reflecta la
<i>responder por</i>	a răspunde de

Câteva alte verbe care în românește sunt însoțite de prepoziție, nu o acceptă în portugheză: *renunciar uma coisa* = a renunța la un lucru.

120.- Semnificația primitivă a unui verb poate fi modificată de prepoziția care îl guvernează:

- <i>acabar</i> = a termina	
<i>acabai com êstes discursos!</i>	= terminați cu chestiile astea!
<i>acaba de estudar no ano que vem</i>	= va termina studiile anul viitor
<i>acabao de vê-lo</i>	= l-am văzut de curând, adineauri
<i>acabou por reduzir o preço</i>	= a sfârșit prin a reduce prețul.
- <i>ir</i> = a merge	
<i>ir a</i>	= a merge la (pentru a se întoarce apoi)
<i>ir para</i>	= a merge la (cu intenția de a rămâne acolo)
<i>vou por pão</i>	= mă duc (să cumpăr) după pâine
<i>iam em automóvel</i>	= mergeau cu mașina
- <i>dar</i> = a da	
<i>dar com</i>	= a da peste, a se întâlni din întâmplare
<i>dar em</i>	= a lovi în, a bate în
<i>dar-se com</i>	= a se înțelege bine cu
<i>dar-se por</i>	= a se declara, a se da drept (cineva)

De tradus

Țăranii din Ilha-ao-Sol erau invidioși pe cei din Campo Selvatico, care aveau o orchestră mai bună și mai mulți muzicanți. Primarul din Ilha-do-Sol a anunțat o "sărbătoare a muzicii și muzicanților" pentru a strânge oferte și a organiza o orchestră superioară celei din Campo Selvatico. În ziua sărbătorii muzicanții străbăteau satul, cântând și cerând oferte. Orchestra se oprește și în fața fermei lui Adrasto, un proprietar bogat, și Cazimir, șeful orchestrei, i se prezintă și spune: -Azi e sărbătoarea muzicii și a interpreților, sper că generozitatea ta nu va nega contribuția ta. -Cazimir, - răspunde Adastro - îți amintești de sărbătorirea muncii și a muncitorilor? -Ah, Adastro, ce sărbătoare frumoasă a fost, ne-am distrat atâta și n-a fost nimeni, în tot satul și în împrejurimi, în acea zi, care să lucreze. Într-adevăr, Cazimir, în acea zi s-a rupt țevăria în casa mea, care a fost inundată toată și, până în ziua următoare, tu, sugătorule (de lapte), nu ai alergat la chemarea mea, în omagiu pentru sărbătoarea muncii. Ei bine, azi tu nu te ții de același principiu căruia te conformai pe vremea sărbătorii muncii?!?... - "azi este sărbătoarea muncii", deci nu cântați (nici un sunet); azi este sărbătoarea muzicanților, deci muzicanții să nu muncească cântând, și numai așa sărbătoarea va putea fi celebrată cum se cuvine, în timp ce cum faceți acum o falsificați; și eu nu intenționez să premiez contravenienții.

Despre adverb

Adverbul rămâne totdeauna invariabil. Semnificația și folosirea adverbilor sunt analoge în cele două limbi. Desigur, există diverse tipuri de adverbe.

122.- Adverbe de afirmație

<i>sim</i>	= da
<i>certamente</i>	= desigur, cu siguranță
<i>deveras</i>	= într-adevăr

123.- Adverbe demonstrative

<i>eis</i>	= iată
<i>eis-aqui</i>	= iată aici
<i>eis-aí</i>	= iată acolo
<i>eis-ali</i>	= iată aici

124.- Adverbe dubitative

talvez, quiçá = poate, cine știe (cer verbul la conjunctiv dacă îl precedă: *talvez haja = há talvez* = poate se află)

<i>caso, em todo caso</i>	= în orice caz
<i>acaso</i>	= ocazional
<i>por acaso</i>	= din întâmplare
<i>porventura</i>	= din întâmplare, poate

125.- Adverbe de loc

<i>aqui</i>	aici
<i>aí</i>	coala
<i>ali</i>	aci
<i>cá</i>	acolo

<i>lá</i>	acolo
<i>acolá</i>	acolo
<i>além</i>	dincolo (de)
<i>aquém</i>	dincolo de
<i>longo</i>	de-a lungul, departe
<i>perto</i>	aproape, lângă
<i>adiante</i>	înainte(a)
<i>atrás</i>	înapoi(a)
<i>dentro</i>	în(ăuntru)
<i>for a</i>	afară
<i>onde</i>	unde
<i>algures</i>	undeva
<i> nenhures</i>	nicăieri
<i>alhures</i>	altundeva, aiurea
<i>abaixo</i>	jos, sub
<i>acima</i>	sus, deasupra, pe
<i>em tôrno de</i>	de jur împrejur

Cá și *lá* sunt folosite în mod emfatic: *ora diz-me cá* = spune-mi deci; *acaba lá com isso!* = termină odată!; *eu sei lá* = și ce treabă am eu?

Ir rio acima = a merge pe râu în sus, în amonte
Ir rio abaixo = a coborî pe râu, în aval.

Onde înseamnă unde; cu verbe de mișcare către un loc devine *aonde*: *aonde vais?* = unde mergi?; dacă indică proveniența, devine *donde*: *donde vens?* = de unde vii?

126.- Adverbe de mod sau de calitate

<i>bem</i>	bine
<i>melhor</i>	mai bine
<i>mal</i>	rău
<i>pior</i>	mai rău
<i>aliás</i>	altminterea
<i>assim</i>	așa, astfel
<i>apenas</i>	abia
<i>como</i>	(după) cum
<i>ainda</i>	încă; până și
<i>até</i>	până la, până și
<i>também</i>	încă, și, chiar și

toate cele terminate în *-mente* (*81)

Até este și prepoziție: *éle vai dar um passeio até o Mar* = merge să se plimbe până (prep) la mare; *esta planta até se apresenta nas regiões mais frias* = această plantă apare până (adv) și în cele mai reci regiuni.

Melhor și *pior* ca adverbe preced verbul: *para poderem melhor desempenhar suas funções* = pentru că ar putea mai bine să renunțe la funcțiile lor; -ca adjective comparative urmează verbul: *éste é pior que aquêle* = acesta este mai rău decât acela.

127.- Adverbe de negare

<i>não</i>	= nu
<i>nunca, jamais</i>	= niciodată

nada = nimic: *de nada servirá aconselha-lo* = nu va servi la nimic să-l sfătuiești.

128.- Adverbe de ordine

primeiro = prim, întâi

<i>missão</i>	sarcină, obligație
<i>no propósito de</i>	în scopul de a
<i>obsequio</i>	respect; favoare
<i>obstáculo</i>	obstacol
<i>origem</i>	origine, izvor
<i>o pó</i>	praful, pulberea
<i>sintaxe [sintássi]</i>	sintaxă
<i>tradutor</i>	traducător

<i>traíçoeiro (adj)</i>	trădător
<i>traidor (adj. și subst.)</i>	trădător
<i>trigo</i>	grâu
<i>venda</i>	vânzare
<i>VV.SS.(=vossas</i>	Domniile voastre
<i>senhorias)</i>	
<i>(și: V.S^{as}.)</i>	

Sociedade Química Industrial Limitada
Escritório: rua Presidente Freiria, 203
Caixa Postal 902 – Curitiba – Paraná

Curitiba, 4 de novembre de 1998

Prezados Senhores,

Inicialmente devemos informá-los que obtivemos o seu apreciado enderopo, por gentileza do Consulado Geral de Portugal, em nossa cidade.

Dedicando-se a nossa firma, entre outras atividades, ao ramo de representantes – comissionados, tomamos a liberdade de lhes enderepar a presente, no propósito de pôr a sua disposição êstes nossos serviços.

Atualmente, com a nova política comercial adotada pelo nosso govêrno, os importadores nacionais estão dispostos a promover compras no estrangeiro.

Assim sendo, e tendo VV.SS. possivelmente interesse em expandir a venda de seus produtos na parte Sul do Brasil, zona onde operamos, acreditamos que poderíamos conseguir algum volume de negócios.

Si realmente esta nossa oferta fôr bem recebida, gostaríamos de que nos fosse enviado elementos para início da missão que nos fôr confiada.

Sôbre qualquer informação que por ventura possa interessar a nosso respeito, queriam por obsêquio colhe-las junto ao

Consulado Geral de Portugal
rua José Loureiro, 672
Curitiba – Paraná - Brasil

Ficamos agradecidos pela atenção dispensada a presente, e aguardando suas notícias a respeito, firma-mos
atenciosamente

Soc. Química Industrial Ltda.
pp. Henrique Vergílio de Matinhas

De tradus

Limbile portugheză, spaniolă, italiană și franceză, chiar dacă provin (gerunziu) din aceeași origine, formează din punct de vedere fonetic și grafic două grupe distincte, în care numai sintaxa și etimologia se revelează comune. Un grup este format din primele trei, idiomul francez se depărtează de ele fie grafic, fie fonetic, în timp ce cele trei limbi meridionale au apropieri mai evidente. "Compro uva e vendo carne" este comun italianei și portughezei, spaniola variază doar copula: "compro uva y vendo carne". Identitatea de scriere se verifică însă mai ușor între cele două limbi iberice, decât între acestea și italiană. "Tú compras carne, fruta para comer, bebidas y café para beber" este comună portughezei și spaniolei, cu excepția unui accent pe tu, pe care spaniola îl cere, și a copulei: *e* pentru portugheză, *y* pentru spaniolă. Dar și alte părți mai complexe decât cele prezentate sunt aproape identice în cele două limbi, portughezul *éste palácio alto, grande, vasto, com todo o necessário para a vida cómoda familiar e social será construído por arquitectos de procedência italiana para três negociantes egípcios de trigo* se transformă în spaniolă astfel: *este palacio alto, grande, vasto, con todo lo necesario*

para la vida cómoda familiar y social será construído por arquitectos de procedencia italiana para tres negociantes egipcios de trigo. Pronunția diferă doar puțin. Ar putea fi interesant de știut că un luso-brazilian înțelege spaniola, chiar vorbită, mai bine decât un spaniol care nu reușește să înțeleagă portugheza. Până mai ieri în România era aproape imposibil să se dedice cineva studiului portughezei. Când se apuca de asta, trebuia să depășească dificultăți și obstacole datorate lipsei de publicații adecvate. Cel mai mult era simțită lipsa unui dicționar bilingv. Astăzi există unul. Oricine va putea acum să interpreteze, de unul singur, fără dubii, orice corespondență care i-ar putea ajunge din Portugalia și Brazilia, fără să fie obligat să recurgă la traducători care, cum spune proverbul, adesea sunt trădători. (Original în italiană: *traduttore = traditore*)

Despre conjuncție

132.- Conjuncția simplă sau compusă este particula invariabilă care leagă două elemente sau două fraze între ele.

a despeito de = în ciuda

ainda que, se bem = cu toate că
a não ser que = doar dacă (nu)
ao passo que, enquanto = în timp ce
apesar disto, contudo, não obstante, no entanto = cu toate (acestea)
a saber = adică (și urmează o listă)
assim como, bem como = (ca) și
como = cum, deoarece, așa cum
com quanto, embora já = oricare
contanto que, com tal que = numai să
conquanto, embora = doar dacă
desde que = abia, de îndată ce
já que, uma vez que = odată ce
e = și
isto é = adică (și urmează explicația)
já.. já, ora... ora = când... când
logo = deci, prin urmare
logo que, mal apenas = de îndată ce
mas = dar
mas também = dar și
não... senão = nu numai
nem = nici
nem... nem... = nici... nici...
ou = sau (explicativ)
ou...ou... = sau...sau... (alternativă)
para que, a fim de que = astfel încât
pois, pois que = deci, deoarece
por consequente, por consegüência = în consecință, prin urmare
porém = însă, totuși
porque [pùrki] = pentru că, deoarece
porquê? [purké] = de ce?
quando = când, în timp ce
quando mesmo = când și
quando nada = cel puțin
em quanto que = în timp ce, dimpotrivă
que [ke], [ki] = că
que não = și nu
quer...quer..., quer...ou..., seja...ou... = fie... fie..., sau... sau...
se, si (brazilian) = dacă
senão = dar, nimic altceva decât
senão quando = când pe neașteptate
sequer = orice ar fi
sem sequer = nici măcar
e todavia = și totuși

133.- Exemplificări

a não ser que êle se tenha enganado = doar dacă nu s-a înșelat

êle pode dar quitação, bem como assinar = (dvs) puteți fie să dați chitanță, fie doar să semnați.

e como a menina o olhasse, êle deu=lhe a maçã = și cum fetița îl privea, îi dădu mărul (como cere imperf.conj.)

desde que seja bem tratada, uma boa cabra pode dar três litros de leite = de îndată ce este bine tratată, o capră bună poate da trei litri de lapte.

ela já canta, já chora = ea când cântă, când plânge.

ela ri, logo fica contente = ea râde, prin urmare este fericită.

logo que seu pai partiu, deitou a chorar = cum a plecat tatăl său, se puse pe plâns.

mal chegou no Rio, visitou o Jardim Botânico = abia ajuns la Rio de Janeiro, a vizitat Grădina Botanică.

134.- *Mas, porém, senão* corespund, fiecare în parte, conjuncției românești "dar". *Mas* și *porém* sunt adversative, *porém* este mai expresivă decât *mas*; *senão* exprimă contrast cu fraza negativă:

a baleia não é peixe, mas sim cetáceo = balena nu este pește, ci (este) cetaceu;

é ruim, mas não o parece = este rău, dar nu pare;

há não dois, porém três = nu sunt doi, ci trei;

não como Rei, senão como soldado = nu ca rege, ci ca soldat.

Senão semnifică și "nimic altceva": *dentro daqueles peitos não havia senão coração de pedra e gêlo* = în acele piepturi nu era altceva decât inimi de piatră și gheață. *Se não* în două cuvinte semnifică "dacă nu": *ela se calará se não fôr interrogada* = ea va tăcea dacă nu va fi interogată.

Nem se folosește în loc de *não*, înainte de: *sempre, tudo, todo, ainda, mesmo, por isso, sequer: êle se assustou-se com a visita, mas nem por isso lhe perdou* = el s-a alarmat de vizită, dar nu pentru asta i-a iertat.

135.- Alte exemplificări

não fala, nem escuta = nu vorbește, nici (= și nici) nu ascultă;

pois meu amigo não és? = nu ești deci prietenul meu?;

a mim que não a êle compete fazê-lo = e de datoria mea s-o fac, nu a lui;

apenas duas horas de aviação bastam agora, quando a viagem de trem gasta doze horas = acum sunt suficiente doar două ore cu avionul, în timp ce călătoria cu trenul implică douăsprezece ore;

não te lembrarás, quando mesmo estudes todo o dia = nu ți-o vei aminti, chiar dacă tu studiezi toată ziua;

aquelas façanhas estorvaram o inimigo ou, quando nada, o demoraram = acele acțiuni au pus obstacol inamicului sau, cel puțin, l-au făcut să ezite (să rămână pe loc);

nem sequer um copo de vinho lhe dou = nu le dădu nici măcar un pahar de vin;

e todavia, o vi com os meus olhos! = și totuși, l-am văzut cu ochii mei!

Exercițiu practic

Apiedar-se = a se îmbătoșa

apiedado-se

apiedando-se

ind.prez.: apiado-se, apiadas-te, apiada-se, apiedamos-nos, apiedai-vos, apiadam-se

imperativ: apiada-te, apiade-se, apiedemo-nos, apiede-vos, apiadem-se

conj.prez.: que me apiade, te apiades, se apiade, nos apiedemos, vos apiedeis, se apiadem

Acest verb întărește în -a- predesențiala -e-, la persoanele timpurilor citate, când accentul tonic cade pe această vocală a temei.

Lexic

<i>abrir</i>	a deschide
<i>a amônia</i>	amoniul
<i>as bactérias</i>	bacteriile
<i>bôca</i>	gură
<i>como do costume</i>	ca de obicei
<i>conversar, estar em conversa com</i>	a conversa (cu cineva)
<i>desaparecer</i>	a dispărea
<i>desprender-se</i>	a se separa, a se depărta, a se dezvolta
<i>equitação</i>	echitație
<i>hidrogênio</i>	hidrogen
<i>intercâmbio</i>	schimb
<i>intervir</i>	a interveni
<i>o metana</i>	metanul
<i>nitrificador</i>	agent de nitrație
<i>nitrogênio</i>	azot
<i>parco (adj)</i>	econom; frugal
<i>participar em, tomar parte em</i>	a participa la
<i>a pessoa, o sujeito</i>	acel cineva
<i>proporcionar</i>	a proporționa; a da; a furniza
<i>em relação a</i>	cu privire la
<i>a serpente, a cobra</i>	șarpele
<i>sofrer</i>	a suferi; a se supune; a fi supus la
<i>solo</i>	sol, pământ
<i>venenoso</i>	veninos
<i>modesto</i>	modest

O intercâmbio da matéria. —Os vegetais necessitam de azoto ou nitrogênio, elemento essencial para a formação de alimentos orgânicos que entram na sua nutrição. A grande maioria das plantas vão buscar o azoto ou nitrogênio nos azotatos ou nitratos do solo, resultantes da decomposição das matérias orgânicas sob a ação das bactérias, vegetais microscópicos.

Um animal que morre entra em putrefação produzida pelas bactérias. A matéria orgânica do corpo decompõe-se, sofre uma série de transformações, dando origem a corpos mais simples que se desprendem, a saber gás carbônico, gás sulfídrico, metana, hidrogênio, gás amoníaco etc. A maior parte da amônia ou gás amoníaco combina-se com outros corpos e depois transformam-se em nitritos sob a ação das bactérias nitrificadoras. Em nova fase de transformação outras bacteriam intervém e transformam os nitritos em nitratos ou azotatos de potássio, de sódio ou de cálcio.

Êsses corpos, resultantes da ação das bactérias sôbre os corpos orgânicos, têm extraordinária

importância na natureza. Constituem a principal fonte de nitrogênio ou azoto de que precisamos as plantas para a sua nutrição.

Se não existessem bactérias, não haveria putrefação, não haveria mineralização das matérias orgânicas, não se formavam os nitratos que proporcionam às plantas o nitrogênio para a elaboração dos alimentos orgânicos, albuminóides ou proteínas, necessários a sua nutrição.

Se não fossem as bactérias, cessaria o intercâmbio da matéria entre os seres vivos e os minerais e desapareceria a vida da Terra.

De tradus

Azi este destul de cald față de frigul care era ieri. După ce a scris două scrisori, a ieșit din casă și s-a întors trei ore mai târziu. Dincolo de fluviu era o pădurice mare cu mulți șerpi veninoși. Din toate marile sale bogății, el trăiește destul de modest și mănâncă și bea cu economie. Trebuie să ies repede din casă deoarece este o adunare importantă la școala de echitație, la care doresc să particip. Dar mai terminați odată cu zgomotele astea, nu reușesc nici măcar să aud cine-mi vorbește la telefon. Vei vrea să spui că nu reușești să auzi ceea ce spui tu, deoarece de obicei, când tu conversezi cu cineva, acel cineva cu care vorbești nu reușește niciodată să deschidă gura.

Despre interjecții, punctuație, falși prieteni

136.- Interjecțiile sunt cuvinte invariabile care exprimă gânduri, sentimente, senzații neașteptate și spontane, ale căror forme primordiale sunt atavice, și care exprimă o semnificație după ton și intensitate, sau cuvinte și locuțiuni ale limbii utilizate în mod exclamativ după accepția lor proprie.

<i>ai!</i>	= vai!
<i>(ai de ti!</i>	= vai de tine!)
<i>ai de mim</i>	= vai de mine
<i>ainda bem</i>	= cu atât mai bine
<i>alerta!</i>	= alarmă!
<i>ânimo!</i>	= sus!, valea!
<i>apoiando</i>	= foarte bine
<i>apre!</i>	= afară de-aici!
<i>aqui d'El-Rei!</i>	= ajutor!
<i>arre!</i>	= fir-ar al naibii!
<i>basta!</i>	= ajunge!
<i>cala a bôca</i>	= gura!
<i>caspite!</i>	= blestemăție!
<i>chiton!</i>	= liniște!
<i>coitado de mim!</i>	= bietul de mine!
<i>coragem!</i>	= curaj!
<i>cuidado!</i>	= atenție!
<i>deixa isso!, anda!</i>	= las-o baltă!
<i>diabo!; diacho!</i>	= drace!
<i>halô!</i>	= alo!
<i>hein?!</i>	= ei?!
<i>homem!</i>	= sus, curaj!
<i>irra!</i>	= fir-ar să fie!
<i>obrigado, -a, os, -as</i>	= mulțumesc!

ora pílulas! = lua-te-ar dracu!
patatrás! = trosce!
pois! = zău!
psit, psi! = psst!
qual o qual!; qual nada! = dă-o-ncolo!
sentido! = atenție!
sus! = sus, hai!
va pentear macacos!; va pentear monos!; va plantar batatas! = du-te la dracu!
vamos! = hai, să mergem!

Expresia "nu-i așa?" participă la interjecție și după semnificațiile pe care le are, se traduce cu:
 - *hein?! -* de constatare și reproș: *te atrasaste, hein?! =* ai rămas în urmă, nu-i așa?
 - *pois não? -* de confirmare: *nós somos amigos, pois não? =* suntem prieteni, nu-i așa?
 - *não acha? -* cerând confirmare: *estas côres estão carregadas, não acha? =* aceste culori sunt cam tari, nu-i așa?

137. Punctuația

Cuprinde semnele grafice, care sunt identice cu cele din română:

, *vírgula*
 ; *ponto e vírgula*
 : *dois pontos*
 ! *ponto de exclamação*
 ? *ponto de interrogação*
 ... *pontos de reticência*
 . *ponto final; ponto de abreviatura*
 "... " *aspas, vírgulas dobradas, comas*
 () *parênteses*
 [] *parênteses quadrados, colchêtes*

<i>apêto</i>	înseamnă:	loc strâmt
<i>azeite</i>	înseamnă:	ulei
<i>burro</i>	înseamnă:	asin
<i>caldo</i>	înseamnă:	ciorbă
<i>colete</i>	înseamnă:	guler
<i>conosco</i>	înseamnă:	cu noi
<i>côr</i>	înseamnă:	culoare
<i>fato</i>	înseamnă:	haină (subst)
<i>rapaz</i>	înseamnă:	băiat
<i>salto</i>	înseamnă:	toc de pantof
<i>versar</i>	înseamnă:	a trata

139.- Ceva analog se petrece cu verbele, rămânând în ambianța portughezei. Anumite verbe portugheze se diferențiază între ele prin vocala caracteristică: *assentar* = a așeza, apune - *assentir* = a consimți; *gerar* = a genera - *gerir* = a administra; *prover* = a aproviziona - *provir* = a proveni - *provar* = a încerca; *tremar* = a descompune - *tremar* = a descompune etc.

Din cauza schimbării vocalelor caracteristice în conjugarea conjunctivului prezent (*96), se pot întâlni identități de forme la verbe diferite, care pot fi izvor de greșeli pentru începători. Iată un exemplu:

Vendemos a ferida! (= *é preciso que vendemos a ferida*) = să îngrijim rana! (este un imperativ);

Vendemos a ferida (= *estamos vendando a ferida*) = îngrijim rana (este prezentul indicativului);

- *travessão* = linie, care leagă elementele extreme ale liniilor de comunicație etc.: *linha aérea Bucarest - Lisboa*; solicită atenția asupra unui cuvânt sau a mai multora și indică schimbarea interlocutorului: *-Tens charutos? -Tenho.*

- *hifen* = liniuță, leagă elemente din cuvinte compuse: *água-marinha, couve-flor* = conopidă, *devê-lo-íamos* = suntem datori, *semi-selvagem* = semisălbatic; indică despărțirea silabelor, chiar și la sfârșit de rând: *a-do-les-cen-te.*

§ = *parágrafo, alínea*

{ = *chave* = acoladă

138. Falșii prieteni

Sunt cuvintele care, scrise sau pronunțate la fel sau aproape la fel în cele două limbi, au totuși semnificații diferite în cele două limbi, făcând să se traducă adesea complet greșit dintr-o limbă în cealaltă.

Mai sunt și cuvintele care au alt gen în cele două limbi, sau cele care diferă doar printr-o literă, de la o limbă la alta, sau cele care seamănă cu cuvinte din alte limbi cunoscute de lectorul român și care-l pot induce în eroare, sau, în cadrul aceluiași cuvânt (verb) sunete diferite la terminațiile diverselor timpuri – care îl pot păcăli pe cititorul român.

Vom prezenta câteva exemple. Lectorul român va avea grijă ca atunci când va întâlni pentru prima dată un cuvânt portughez, să-l rețină la forma corectă și cu semnificația corectă. De asemenea, când are un dubiu asupra formei sau semnificației, e bine să consulte dicționarul și gramatica.

și nu: deschis,	care e	<i>aberto</i>
și nu: acet(at) (oțet),	care e	<i>vinagre</i>
și nu: unt (ital.),	care e	<i>manteiga</i>
și nu: cald,	care e	<i>calor (subst) quente (adj)</i>
și nu: colet		
și nu: cunosc,	care e	<i>conheço</i>
și nu: cor,	care e	<i>coro</i>
și nu: fată,	care e	<i>menina, rapariga</i>
și nu: rapace,	care e	<i>rapace</i>
și nu: salt,	care e	<i>pulo</i>
și nu: a vărsa,	care e	<i>verter</i>

Vendamos barato! = să vindem la preț scăzut! (este imperativ);

Vendamos barato = vindem ieftin (este indicativ prezent);

Am conjugat verbul *vender* = a vinde.

Iată acum patru exemple cu verbul *fundar* (1) = a funda, a pune bazele, și *fundir* (2) = a topi; le enunțăm fără traduceri, indicând doar alături de verbe numerele de referință ale verbelor conjugate:

I *Primeiro fundamos* (2) *a gusa, para eu poder vigiar a sua corrida antes de eu partir;*

II *Nós fundamos* (1) *una usina aqui, porque neste lugar há minério de ferro por explorar;*

III *Já não fundimos* (2) *mais aqui o minério, porque fundamos* (1) *a nova usina mais perto das minas de exploração;*

IV *Fundemos* (1) *a nova usina perto das*

mnas, e já não fundamos (2) mais o minérios aqui que nos não convém.

Determinarea modului și timpului verbului este

esențială, după cum reiese din exemplele citate, pentru individualizarea infinitivului verbal.

Exercițiu practic

Voar [vuár] = a zbura

voado [vuádu]

voando [vuádu]

Este un verb regulat, flexiunile sunt identice cu ale verbului model *mudar*. Totuși, deoarece se găsesc alăturate două vocale, una tematică (-o-) și alta

ind.prez.: vôo [vóu], voas [vóas], voa, voamos [vuámuș], voais [vuáiș], voam [vóã]

imperf.: voava [vuáva], voavas, voava, voávamos, voáveis, voavam

pret.perf.: voei [vuéi], voastre [vuáști], voou [vuó], voamos [vuámuș], voastes, voaram [vuárã]

pret.mqps.: voara [vuára], voaras, voara, voáramos, voáreis, voaram

ind.viitor: voarei [vuaréi], voarás, voará, voaremos, voareis [vuaréiș], voarão [vuarãu]

cond.: voaria [vuaría], voarias, voaria, voaríamos, voarieis, voariam

imperativ: voa [vóã], voe [vói], voemos [vuémuș], voai [vuái], voam [vóã]

conj.prez.: que eu voe [vói], voes, voe, voemos, voeis [vuéiș], voem

conj.imp.: se eu voasse [vuássi], voasses, voasse, voássemos, voásseis, voassem

conj.viit.: se voar, voares, voar, voarmos [vuármuș], voardes [vuárđiș], voarem

inf.pers.: voar, voares, voar, voarmos, voardes, voarem

Analog se conjugă toate verbele în *-oar*: *abotoar* = a se închide la nasturi; *magoar* = a înfișe; *caçoar* = a glumi; *coar* = a se introduce; *soar* = a suna; *toar* = a tuna, a răsuna; *trovoar* = a tuna.

Lexic

<i>aberração</i>	aberație
<i>cartear-se</i>	a fi în corespondență epistolară
<i>citar</i>	a cita
<i>cumprir com os requisitos</i>	a răspunde cerințelor
<i>dar notícias</i>	a da de veste
<i>a demora</i>	zăbava, întârzierea
<i>o endereço</i>	adresa
<i>espera</i>	așteptare
<i>exploração</i>	fructificare; explorare; exploatare
<i>explorar</i>	a fructifica; a explora
<i>o assunto</i>	chestia, problema
<i>corrida</i>	topitură metalică, amestec
<i>debalde</i>	în mod inutil
<i>desconhecido</i>	necunoscut
<i>o envelope</i>	plicul
<i>evidenciar</i>	a evidenția, a demonstra
<i>falecer</i>	a trece la o viață mai bună
<i>fonética</i>	fonetică
<i>graduação</i>	nuanță
<i>grafia</i>	grafie
<i>gusa</i>	fontă, tuci
<i>haver razão para</i>	a avea (a fi) un motiv pentru
<i>imobilismo</i>	imobilism
<i>importância</i>	sumă
<i>imprimir</i>	a tipări, a imprima
<i>inteirar-se de</i>	a se informa
<i>interessar-se por</i>	a se interesa de

<i>o mais de pressa possivel</i>	în cea mai mare grabă
<i>novo latino</i>	neolatin
<i>orientação</i>	orientare
<i>ortografia</i>	ortografie
<i>outro tanto</i>	de asemenea
<i>Post Master General</i>	director general al
<i>(engl)</i>	poștelor
<i>prontificar-se a</i>	a-și asuma sarcina
<i>pronunciação</i>	pronunție
<i>mandar entregar</i>	a înmâna, a preda
<i>maniatar</i>	a transforma în pastă
<i>manifestação</i>	atitudine, poziție
<i>mercado</i>	râspicat; limpede
<i>minério</i>	mineral (brut); minereu
<i>nome sobrenome e</i>	prenume, al doilea
<i>apelido</i>	prenume și nume de familie
<i>remover, afastar</i>	a smulge, a rupe
<i>risco</i>	risc
<i>reforma</i>	reformă
<i>relacionar-se com</i>	a contacta
<i>seguir</i>	a ține în spate
<i>sobressair</i>	a excela
<i>secretário</i>	secretar
<i>ser acordes em</i>	a fi de acord cu
<i>usina</i>	uzină, fabrică
<i>variedade</i>	nuanță
<i>perceptível</i>	
<i>a verdade é</i>	adevărul e
<i>vigiar</i>	a supraveghea

George Bernard Shaw e "Sons, Sinais, Côres & Cia"

Tinha-se inteirado, pelo diário que trazia a notícia, de que certo senhor G.B. Shaw, autor irlandês quem escrevia livros ingleses, ia à procura dum alfabeto, por aplicar à língua inglesa, o qual cumprise com os requisitos seguintes: 1- um som só

por cada sinal alfabético; 2- um sinal só por cada um som. Escrevi-lhe logo, pois que eu também, desde longos anos, estava interessando-me pelo mesmo assunto. Não conhecia, porém, o endereço do senhor Shaw, e preocupado por já não ser mais nova a idade dêle – oitenta anos mais ou menos - pus a minha carta num envelope sôbre o qual escrevi nome e sobrenome do destinatário e a única indicação: Reino Unido de Grã Bretanha e, além disso, uma nota para o Post Master General britânico, pela qual eu rogava a êsse ilustre desconhecido para que mandasse entregar a minha carta a residência do escritor, na certeza de que ela era conhecida no Reino Unido, e rogava-lhe também que a entregasse o mais depressa possível, como a idade do senhor Shaw não permitisse demora alguma nem risco de chegar ao domicílio do destinatário demasiadamente tarde e de balde. Recebi a resposta após uma semana, escrita pela própria mão do ancião – uma caligrafia hesitante e tremulante como a duma criança.

Depois de rápido cartearmo-nos, pelos qual ficáramos acordem em que os sons da língua inglêsa são 43 ao menos e 44 quando muito, prontificuei-me a criar um alfabeto, para cujo fim o senhor Shaw tinha destinado uma importância notável, como remuneração ao vencedor dentre os competidores, juntamente a resolução de que, após dêle morrer, uma obra sua fôra imprimida usando o alfabeto escolhido.

A minha obra fôra concluída no espaço de três semanas mais ou menos; enviei-lha, ficando na espera do êxito.

O meu bom maestre, o finado Listprando

Potrélly, professor de "letras belas" no Instituto Dórico "Gracioso Bem-em-Casa" – a caligrafia é a porta dos empregos, soía êle dizer-nos – tivera ficado satisfeito com o resultado dos esforços do seu ex-aluno.

De tradus

Dar n-am mai primit nici o știre despre alfabetul nou pentru limba engleză, și am motiv să cred că niciodată n-o să primesc. De fapt domnul Shaw a trecut în viața mai bună, și nici măcar dl Sweet, secretarul său, nu mi-a mai scris.

Este știut că în limba engleză ortografia și fonetica nu sunt conservatoare. Ar fi suficient, pentru a o demonstra, să cităm "goal" și "jail" care se pronunță la fel, și la fel se întâmplă cu "ewe" și "you", în timp ce "read", "lead", "row" și alte cuvinte au fiecare două pronunții, cu două semnificații diferite. Aceste aberații apar și în alte limbi: dintre cele neolatine excelează franceza, după care urmează imediat portugheza înainte de reformă. Și azi această limbă, în ciuda reformei, are o grafie care se diferențiază de pronunție în mod mult mai marcat decât italiana și spaniola.

Dar alte probleme se leagă de expresia grafică a gândirii, rupând scriitura din acel imobilism care o plămădește de secole, pentru a face din ea și forme și culori cu care, în loc de folosirea adjectivelor și adverbilor, se pot pune în evidență mai mult nuanțele, sensurile și orientările spiritului, ale gândului, ale imaginației.

(Din "Evoluții și revoluții" de Yhgub Homsare)

PARTEA A TREIA RECAPITULAȚIA ȘI SISTEMATIZAREA CONJUGĂRILOR

Această a treia parte grupează și ordonează noțiuni deja studiate, în scopul de a le avea la îndemână pentru o consultare rapidă.

A. VERBE DE CONJUGARE NEREGULATĂ COMUNĂ

a) Verbe diftongate

Nu sunt neregulate absolut, doar că fac derogare la anumite persoane de la diferite timpuri de la flexiunile normale ale verbelor regulate absolute. Sunt încadrate în clase, fiecare clasă regrupând câteva zeci de verbe.

140.- Verbe în -ear

Introduc un -i- lichid eufonic între vocala tematică -o- și desinențele persoanelor I, a II-a și a III-a singular și a III-a plural la indicativ prezent și conjunctiv prezent, deci atunci când vocala -o- este tonică:

ondear [õdiár]: *ondeio, ondeias, ondeia, ondeamos, ondeais, ondeiam; que eu ondeie etc.*

recear: *receio, receias, receia, receamos, receais, receiam;*

que eu receie, receie, ..., receiem.

141.- Verbe în -iar

Dintre acestea, unele primesc desinențele regulate la toate timpurile și persoanele (v. *variar*), altele însă se comportă ca cele în -ear, schimbând pe -i- în -ei- atunci când -i- trebuie să primească accent tonic:

vitoriar = a aclama

vitoreio, vitoreias, vitoreia, vitoriamos, vitoriais, vitoreiam;
que eu vitoreie, vitoreies, vitoreie, vitoriamos, vitorieis, vitoreiem.

Actualmente tendința este de a reconduce aceste verbe către conjugarea regulată, ca *variar*.

negociar, *negociou - negoceio, negoceies, negoceia, negociamos, negociais, negoceiem;*

La fel se conjugă: **agenciar** = a negocia, a obține; **ansiar** = a fi îngrijorat; **basofiar** = a lăuda cu exagerare; **cadenciar** = a cadența, a da cadența; **comerciar**; **incendiar**; **influențiar**; **mediar** = a sta la mijloc, a împărți în două; **negociar**; **obsequiar** = a aduce omagii; a dărui; **paliar** = a a atenua, **penitenciar** = a impune penitențe; **premiar**; **presenciar**; **sentenciar**; **vitoriar** = a aclama.

142.- Verbe în -air

Acestea intercalează un -i- când după -a- trebuie să urmeze în mod normal un -o sau alt -a. Desinența de la persoana I singular de la prezent indicativ este -io, în consecință tot prezentul conjunctivului este diftongat (v. și *144):

atrair = a atrage

atraio, atrais, atraai, atraímos, atraís, atraem;

que eu atraia, atraias, atraia, atraíamos, atraiais, atraiam.

sair = a ieși

saio, saias, saia, saímos, saís, saem;

que eu saia, saias, saias, saíamos, saiais, saiam.

b) Verbe cu desinență modificată

143.- Suprimarea lui -e final se întâmplă la verbele terminate în **-zer**, **-zir**. Persoanele a III-a singular de la indicativ prezent pierd pe -e final; aceste verbe pot să-l păstreze sau să-l piardă la persoana a II-a singular de la imperativ, dacă -z- este precedat de vocală: **prazer** = a plăcea, *praz* = place (ind), *praze* sau *praz* (imperativ); **traduzir** = a traduce, *traduz* (ind), *traduze* sau *traduz* (imperativ); **conduzir** = a conduce, *conduz* (ind), *conduze* sau *conduz* (imperativ);

Când -z- este precedat de consoane, se menține -e- la fiecare formă: **franzir**, *franze* (ind. și imper.).

144.- Modificarea a două desinențe

La verbele în **-oer**, **-air**, **-uir**, persoanele a II-a și a III-a singular de la indicativ prezent schimbă în -i- vocala desinențială -e-:

moer = a măcina *móis* = macini, *mói* = macină;

atrair = a atrage *atrais*, *atrai*;

possuir = a posedă, *possuis* *possui*.

c) Verbe care slăbesc vocala temei

145.- **Slăbire redusă**: de la -e- în -i-: **vestir**, *visto, vestes etc*; și de la -o- în -u-: **dormir**, *durmo, dormes etc*. Sunt deci slăbite toate persoanele conjunctivului prezent, prin slăbirea persoanei I de la indicativ prezent: **vestir**, *visto* – *que eu vista, vistas, ... vistam*; **dormir**, *durmo* – *que eu durma, durmas, ... durmam*.

La fel pentru următoarele verbe:

de la -e- în -i-:

aderir; **advertir** = a avertiza; **aférir** = a verifica; **aspergir** = a stropi; **assentir** = a fi de acord; **auferir** = a obține, a culege; **compelir** = a obliga; **competir** = a concura; **deferir** = a îngădui; **despir** = a jefui; **diferir** = a diferi (a fi diferit); **digerir** = a digera; **discernir** = a a discerne; **divergir**; **divertir**; **emergir** = a ieși la suprafață; **enxerir** [inșerir] = a insera; **ferir** = a răni; **gerir** = a administra; **imergir** = a se scufunda; **impelir** = a împinge; **inerir** = a adera, a sta lipit; **inferir** = a deduce; **ingerir**; **inserir**; **investir**; **mentir**; **perseguir** = a persecuta; **preferir**; **preterir** = a omite; **proferir**; **proseguir** = a continua; **referir** = a referi; **refletir**; **repelir** = a respinge; **repetir**; **revestir**; **seguir**; **servir**; **submergir** = a se scufunda; **sugerir**; **transferir**; **vestir**;

de la -o- în -u-:

abolir; **cobrir** = a acoperi; **demolir**; **descobrir** = a descoperi; **dormir**; **encobrir** = a ascunde; **engolir** = a înghiți; **recobrir**; **tossir**;

146.- **Slăbire difuză**, care schimbă -e- și -o- tematice de la indicativ prezent când asupra acestor vocale trebuie să cadă accentul tonic.

-e- → -i-:

agredir; *agrido, agrides, agride, agredimos, agredis, agridem*; analog se conjugă: **adenegrir** = a înnegri; a denigra; **despedir** = a concedia; a saluta; **prevenir** = a preveni; **remir** = a elibera; a mântui; **serzir** = a coase

în puncte mici; **transgredir** = a încălca o lege, a nu respecta.

Slăbirea de la -o- la -u- are două tipuri: unul este exemplificat de unicul verb **moscar** = a o șterge, care păstrează -o- la persoanele I și a II-a plural de la indicativ prezent și conjunctiv prezent: *musco, muscas, musca, moscamos, moscais, muscam; que eu musque, musques, musque, mosquemos, mosqueis, musquam*.

Al doilea tip se slăbește ca **moscar** la indicativ prezent, dar conjunctivul prezent este slăbit integral, ca de regulă: **sortir** = a asorta: *surto, surtes, surte, sortimos [surtímuș], sortis [surtiș], surtem; que eu surta, surtas, surta, surtamos, surtais, surtam*. Ca **sortir** se conjugă: **cortir** = a drege; **poir** = a curăța, a lustrui. **Cortir** și **ordir** au și formele *curtir, urdir*, cu conjugare regulată. **Sortir** semnifică și "a da origine, a produce efect, a reuși" și atunci se scrie și *surtir*, verb regulat.

d) Verbe care întăresc vocala tematică

147.- De la -u- în -o- la persoanele a II-a și a III-a singular și a III-a plural la indicativ prezent și la persoana a II-a singular de la imperativ:

subir = a urca – *subo, sobes, sobe, subimos, subis, sobem*.

La fel se conjugă: **acudir** = a alerga către; **bulir** = a agita; **cuspir** = a scuipa; **fugir** = a fugi; **sumir** = a face să dispară.

La fel, verbele derivate de la **struere**, precum **construir** și **destruir**, care fac: *construo [cõstrúu], constrós, constrói, construimos, construis, constroem*, dar metafohia lui -u- în -o- este facultativă la persoanele a II-a și a III-a singular indicativ prezent și a II-a singular la imperativ.

De la -e- în -a-: **apiadar-se**, care este unicul care întărește vocala tematică la persoanele I, a II-a și a III-a singular și a III-a plural indicativ prezent și conjunctiv.

B. VERBE NEREGULATE ABSOLUTE

Sunt cele a căror (sau ale căror) neregularitate este individuală, adică nu sunt comune cu cele de la alte verbe. Conjugările lor au făcut obiectul exercițiilor practice de-a lungul lucrării și le vom repeta aici, pentru o consultare rapidă. În lista următoare, cele notate cu asterisc au tema variabilă la perfectul simplu (pretérito perfeito) și la pretérito mais-que-perfeito simples și, de asemenea, viitorul conjunctiv nu este identic cu infinitivul personal.

148.- apiedar-se = a se îmbătoșa

cabér* = a încăpea

dar* = a da; se conjugă la fel **redar** = a reda

crer = a crede; la fel: **descrer** = a nu crede

dizer* = a spune; la fel: **contradizer** = a contrazice; **desdizer** = a dezice; **interdizer** = a interzice; **predizer** = a prezice

estar* = a fi, a se afla, a se găsi

fazer* = a face; la fel: **contrafazer** = a contraface; **desfazer** = a desface; **perfazer** = a îndeplini, a perfecta; **refazer** = a reface; **satisfazer** = a satisface

haver* = a avea (aux), a se afla; la fel: **reaver** = a avea din nou, este defectiv, folosește numai timpurile la care se conservă -v-

ir* = a merge

jazer* = a zăcea

ler = a citi; la fel: **reler** = a reciti

medir = a măsura; la fel: **remedir** = a măsura din nou

moscar = a o șterge

ouvir = a auzi

parir = a naște

pedir = a cere

Este greșită folosirea conjugării verbului *partir* pentru verbe care nu sunt derivate de la el, precum: *impedir* = a împiedica; *desimpedir* = a goli (de mobilă); a elibera locul; *despedir* = a concedia; *expedir* = a expedia – a căror conjugare corectă este după modelul lui *vestir*: *impido, despido, expido* – cu atât mai mult că există verbele: *empecer* = a împiedica; *empeçar* = a încălca, a încurca;; *desempecer* = a elibera locul, ale căror persoane ar putea da naștere la echivocuri: *impeço, empeço*, de exemplu.

saber* = a ști

ser* = a fi

ter* = a avea (aux); a poseda; la fel: **conter** = a conține; **deter** = a deține; **manter** = a menține; **obter** = a obține; **reter** = a reține, a împiedica; **suster** = a menține

trazer* = a a duce (către cel care vorbește)

valer = a valora

*ver** = a vedea; la fel: *antever* = a prevedea; *entrever* = a întrevea; *prever* = a prevedea; *rever* = a revedea, dar nu și *prover* = a dota, a aproviziona

Precaver = a preveni, *precaver-se* = a se pregăti dinainte, nu derivă de la *ver*, sunt defectiv deoarece le lipsesc cele trei persoane de singular și a III-a plural de la indicativ prezent, dar se conjugă regulat.

Nici *atrever-se* = a îndrăzni, nu derivă de la *ver*, și este regulat.

*vir** = a veni; la fel: *avir* = a reconcilia; *convir* = a conveni; *desavir* = a pune în discordie; *malavir* = a se încăiera.

Toate aceste verbe se vor regăsi în tabelul de verbe ce urmează, date ca model pentru toate celelalte, cu conjugările complete ale timurilor cre sunt neregulate ori prezintă excepții.

C. MEMORATOR AL CONJUGĂRILOR VERBALE DUPĂ DESINENȚE

149.- Conjugarea I – vocala caracteristică -a-

<i>-ar</i>	care cuprinde și verbele în -aiar, -oiar, -uiar (*16) (<i>mudar, ensaiar, apoiar, conluiar</i>)
<i>-ear</i>	(<i>passear</i>)
<i>-iar</i>	(<i>variar</i>) (fără diftongare)
<i>-iar</i>	(<i>premiar</i>) (cu diftongare)
<i>-guar</i>	(<i>minguar</i>) (*79)
<i>-quar</i>	(<i>obliquar</i>) (*79)
<i>-uar</i>	(<i>continuar</i>) (fără a fi precedată de g sau q)

Conjugarea a II-a – vocala caracteristică -e-

<i>-er</i>	(<i>vender</i>) (*17)
<i>-azer</i>	(<i>aprazer</i>)
<i>-oer</i>	(<i>moer</i>)

Conjugarea a III-a – vocala caracteristică -i-

<i>-ir</i>	(<i>urdir</i>) (*18)
<i>-air</i>	(<i>atrair, cair, sair</i>)
<i>-uir</i>	(<i>possuir</i>); (<i>construir</i>)
<i>-guir</i>	(<i>arguir</i>)
<i>-uzir</i>	(<i>introduzir</i>)

Conjugare neregulată absolută – cu vocala caracteristică -o-

<i>-ôr (-or)</i>	(<i>pôr</i>)
------------------	----------------

CONJUGAREA VERBELOR AUXILIARE

TER		INDICATIVO	HAVER
		<i>Presente</i>	
tenho	temos	hei	h(av)emos
tens	tendes	hás	h(av)eis
tem	têm	há	hão
		<i>Pretérito imperfeito</i>	
tinha	tínhamos	havia	havíamos
tinhas	tínheis	havas	havíeis
tinha	tinham	havia	haviam

	<i>Pretérito perfeito</i>			
tive	tivemos	houve	houvemos	
tiveste	tivestes	houveste	houvestes	
teve	tiveram	houve	houveram	

	<i>Pretérito mais-que-perfeito simples</i>			
tivera	tivéramos	houvera	houvéramos	
tiveras	tivéreis	houveras	houvéreis	
tivera	tiveram	houvera	houveram	

	<i>Futuro imperfeito</i>			
terei	teremos	haverei	haveremos	
terás	tereis	haverás	haveréis	
terá	terão	haverá	haverão	

	<i>Pretérito perfeito composto</i>			
tenho tido	temos tido	tenho havido	temos havido	
tens tido	tendes tido	tens havido	tendes havido	
tem tido	têm tido	tem havido	têm havido	

	<i>Pretérito mais-que-perfeito composto</i>			
tinha tido	tínhamos tido	tinha havido	tínhamos havido	
tinhas tido	tínheis tido	tinhas havido	tínheis havido	
tinha tido	tinham tido	tinha havido	tinham havido	

	<i>Futuro perfeito composto</i>			
terei tido	teremos tido	terei havido	teremos havido	
terás tido	tereis tido	terás havido	tereis havido	
terá tido	terão tido	terá havido	terão havido	

SUBJUNTIVO

	<i>Presente</i>			
tenha	tenhamos	haja	hajamos	
tenhas	tenhais	hajas	hajais	
tenha	tenham	haja	hajam	

	<i>Pretérito imperfeito</i>			
tivesse	tivéssemos	houvesse	houvéssemos	
tivesses	tivésseis	houvesse	houvésseis	
tivesse	tivessem	houvesse	houvessem	

	<i>Futuro imperfeito</i>			
tiver	tivermos	houver	houvermos	
tiveres	tiverdes	houveres	houverdes	
tiver	tiverem	houver	houverem	

	<i>Pretérito perfeito composto</i>			
tenha tido	tenhamos tido	tenha havido	tenhamos havido	
tenhas tido	tenhais tido	tenhas havido	tenhais havido	
tenha tido	tenham tido	tenha havido	tenham havido	

	<i>Pretérito mais-que-perfeito composto</i>			
tivesse tido	tivéssemos tido	tivesse havido	tivéssemos havido	
tivesses tido	tivésseis tido	tivesses havido	tivésseis havido	
tivesse tido	tivessem tido	tivesse havido	tivessem havido	

	<i>Futuro perfeito composto</i>			
tiver tido	tivermos tido	tiver havido	tivermos havido	
tiveres tido	tiverdes tido	tiveres havido	tiverdes havido	
tiver tido	tiverem tido	tiver havido	tiverem havido	

CONDICIONAL

	<i>Imperfeito</i>			
teria	teríamos	haveria	haveríamos	
terias	teríeis	haverias	haveríeis	
teria	teriam	haveria	haveriam	

	<i>Perfeito composto</i>			
teria tido	teríamos tido	teria havido	teríamos havido	
terias tido	teríeis tido	terias havido	teríeis havido	
teria tido	teriam tido	teria havido	teriam havido	

IMPERATIVO

sejas seja	sejais sejam	estejas esteja	estejais estejam
<i>Pretérito imperfeito</i>			
fôsse fôsses fôsse	fôssemos fôsseis fôssem	estivesse estivesse estivesse	estivéssemos estivésseis estivessem
<i>Futuro imperfeito</i>			
fôr fores fôr	formos fordes forem	estiver estiveres estiver	estivermos estiverdes estiverem
<i>Pretérito perfeito composto</i>			
tenha sido tenhas sido tenha sido	tenhamos sido tenhais sido tenham sido	tenha estado tenhas estado tenha estado	tenhamos estado tenhais estado tenham estado
<i>Pretérito mais-que-perfeito composto</i>			
tivesse sido tivesses sido tivesse sido	tivéssemos sido tivésseis sido tivessem sido	tivesse estado tivesses estado tivesse estado	tivéssemos estado tivésseis estado tivessem estado
<i>Futuro perfeito composto</i>			
tiver sido tiveres sido tiver sido	tivermos sido tiverdes sido tiverem sido	tiver estado tiveres estado tiver estado	tivermos estado tiverdes estado tiverem estado

CONDICIONAL

<i>Imperfeito</i>			
seria serias seria	seríamos seríeis seriam	estaria estarias estaria	estaríamos estariéis estariam
<i>Perfeito composto</i>			
teria sido terias sido teria sido	teríamos sido teríeis sido teriam sido	teria estado terias estado teria estado	teríamos estado teríeis estado teriam estado

IMPERATIVO

sê! seja! (você)	não sejais!	sejamos! sêde! sejam! (Vs)	não sejais!
está esteja! (você)	não estejas!	estejamos! estai! estejam! (Vs)	não estejais!

INFINITIVO

<i>Infinitivo impessoal simples</i>			
	ser		estar
<i>Infinitivo pessoal simples</i>			
ser seres ser	sermos serdes serem	estar estares estar	estarmos estardes estarem
<i>Infinitivo impessoal composto</i>			
	ter sido		ter estado
<i>Infinitivo pessoal composto</i>			
ter sido teres sido ter sido	termos sido terdes sido terem sido	ter estado teres estado ter estado	termos estado terdes estado terem estado

PARTICÍPIO PASSADO

sido	estado
------	--------

GERUNDIO

sendo	estando
-------	---------

VERBOS REGULARES

VOZ ATIVA

I -ar	II -er	III -ir
----------	----------	-----------

INDICATIV

Presente

-o	-amos	-o	-emos	-o	-imos
-as	-ais	-es	-aes	-es	-is
-a	-am	-e	-em	-e	-em

Pretérito imperfeito

-ava	-ávamos	-ia	-íamos	-ia	-íamos
-avas	-áveis	-ias	-íais	-ias	-íeis
-ava	-avam	-ia	-iam	-ia	-iam

Pretérito perfeito

-ei	-amos	-i	-emos	-i	-imos
-aste	-astes	-este	-estes	-iste	-istes
-ou	-aram	-eu	-eram	-iu	-iram

Pretérito mais-que-perfeito simples

-ara	-áramos	-era	-éramos	-ira	-íramos
-aras	-áreis	-eras	-éreis	-iras	-íreis
-ara	-aram	-era	-eram	-ira	-iram

Futuro imperfeito

-arei	-aremos	-erei	-eremos	-irei	-iremos
-arás	-arais	-erás	-erais	-irás	-irais
-ará	-arão	-erá	-erão	-irá	-irão

Pretérito perfeito composto

tenho + participiul trecut al verbului de conjugat

Pretérito mais-que-perfeito composto

tinha + participiul trecut al verbului de conjugat

Futuro perfeito composto

terei + participiul trecut al verbului de conjugat

SUBJUNTIVO

Presente

-e	-emos	-a	-amos	-a	-amos
-es	-eis	-as	-ais	-as	-ais
-e	-em	-a	-am	-a	-am

Pretérito imperfeito

-asse	-ássemos	-esse	-éssemos	-isse	-íssemos
-asses	-ásseis	-esses	-ésseis	-isses	-ísseis
-asse	-assem	-esse	-essem	-isse	-issem

Futuro imperfeito

-ar	-armos	-er	-ermos	-ir	-irmos
-ares	-ardes	-eres	-erdes	-ires	-irdes
-ar	-arem	-er	-erem	-ir	-irem

Pretérito perfeito composto

tenha + participiul trecut al verbului de conjugat

Pretérito mais-que-perfeito composto

tivesse + participiul trecut al verbului de conjugat

Futuro perfeito composto

tiver + participiul trecut al verbului de conjugat

CONDICIONAL

Imperfeito

-aria	-aríamos	-eria	-eríamos	-iria	-iríamos
-arias	-aríeis	-erias	-eríeis	-irias	-iríeis
-aria	-ariam	-eria	-eriam	-iria	-iriam

Perfeito

teria + participiul trecut al verbului de conjugat

			IMPERATIVO		
	-emos		-amos		-amos
-a	-ai	-e	-ei	-e	-i
-e	-am	-a	-am	-a	-am

Pentru celelalte persoane se folosește conjunctivul prezent.

Forma negativă:	não fales!	não faleia!
	não escrevas!	não escrevais!
	não dividas!	não dividais!

		INFINITIVO	
	-ar	-er	-ir
		GERUNDIO	
-ando	pentru conjugarea I:	chamando	de la <i>chamar</i>
-endo	pentru conjugarea a II-a:	movendo	de la <i>mover</i>
-indo	pentru conjugarea a III-a:	dormindo	de la <i>dormir</i>
-ondo		pondo	de la <i>pôr</i>

DIATEZA PASIVĂ

INDICATIVO

Presente:	sou louvado, -a; somos louvados, -as
Pret.imp.:	era louvado, -a; éramos louvados, -as
Pret.perf.:	fui louvado, -a; fomos louvados, -as
Pmqp simples:	fôra louvado, -a; fôramos louvados, -as
Futuro imperf.:	serei louvado, -a; seremos louvados, -as
Pret.perf.comp:	tenho sido louvado, -a; temos sido louvados, -as
Pmqp comp.:	tinha sido louvado, -a; tínhamos sido louvados, -as
Futuro perf.:	terei sido louvado, -a; teremos sido louvados, -as

SUBJUNTIVO

Presente:	que seja louvado, -a; que sejamos louvados, -as
Pret.imp.:	que fôsse louvado, -a; que fôssemos louvados, -as
Futuro imperf.:	se tiver sido louvado, -a; se tivermos sido louvados, -as
Pret.perf.:	que tenha sido louvado, -a; que tenhamos sido louvados, -as
Pmqp comp.:	que tivesse sido louvado, -a; que tivéssemos sido louvados, -as
Futuro perf.cp:	se tiver sido louvado, -a; se tivermos sido louvados, -as

CONDICIONAL

Presente:	seria louvado, -a; seríamos louvados, -as
Perfeito:	teria sido louvado, -a; teríamos sido louvados, -as

IMPERATIVO

sê louvado, -a; sêde louvados, -as

INFINITIVO

ser louvado, -a; ser louvados, -as

DIATEZA PASIVĂ

INDICATIVO

Presente:	(eu) levanto-me, (tu) levantas-te, (êle, ela) levanta-se, (nós) levantamo-nos, (vós) levantais-vos, (êles, elas) levantam-se
Pret.imp.:	(eu) levantava-me etc
Pret.perf.:	(eu) levantei-me etc
Pmqp simples:	(eu) levantára-me etc
Futuro imperf.:	(eu) levantar-me-ei sau (eu) me levantarei etc, (tu) levantar-te-ás, (êle, ela) levantar-se-á (nós) levantar-nos-amos, (vós) levantar-vos-eis, (êles, elas) levantar-se-ão
Pret.perf.comp:	(eu) tenho-me levantado etc
Pmqp comp.:	(eu) tinha-me levantado etc
Futuro perf.:	(eu) me terei levantado etc

SUBJUNTIVO

Presente:	que (eu) me levante etc
Pret.imp.:	que (eu) me levantasse etc
Futuro imperf.:	se (eu) me levantar etc
Pret.perf.:	que (eu) me tenha levantado etc
Pmqp comp.:	que (eu) me tivesse levantado etc
Futuro perf.cp:	se (eu) me tiver levantado etc

CONDICIONAL

Presente: (eu) levantar-me-ia sau eu me levantaria, (tu) levantar-te-ias, (êle, ela) levantar-se-ia, (nós) levantar-nos-iamos, (vós) levantar-vos-íeis, (êles, elas) levantar-se-iam
Perfeito: eu me teria levantado sau ter-me-ia levantado etc

IMPERATIVO

levanta-te, levante-se; levantamo-nos; levantai-vos, levantem-se

LISTA VERBELOR NEREGULATE

Verbele sunt aranjate în ordine alfabetică; după verbul titlu se dă verbul după modelul căruia se conjugă; eventual se dau indicații suplimentare sau excepții proprii.

abrir	part.pass. <i>aberto</i>	a deschide
abster-se	<i>ter</i>	a împiedica, a se abține
acudir	<i>subir</i>	a se apropia
advertir	<i>preferir</i>	a avertiza, a preveni
afluir	<i>concluir</i>	a curge
agredir	<i>prevenir</i>	a ataca
altear-se	<i>passear</i>	a se înălța
aprazer	<i>prazer</i>	a-i plăcea
atrair	<i>sair</i>	a atrage
barbear	<i>passear</i>	a bărbieri
basear	<i>passear</i>	a se baza, a fonda
caber		a încăpea, a avea, a conține
Ind.pr.:	caibo, cabes, cabe, cabemos, cabeis, cabem	
Pret. perf.:	coube, coubeste, coube, coubemos, coubestes, couberam	
Pmqp:	coubera, couberas, coubera, coubéramos, coubereis, couberam	
Conj. prez.:	caiba, caibas, caiba, caibamos, caibais, caibam	
Imperfeito:	coubesse, coubesses, coubesse, coubéssemos, coubésseis, coubessem	
conj. perf.:	couber, couberes, couber, coubermos, couberdes, couberem	
cair	<i>sair</i>	a cădea
cear	<i>passear</i>	a cina
cobrir	<i>dormir, pp. coberto</i>	a acoperi
compelir	<i>preferir</i>	a obliga
compor	<i>pôr, pp. composto</i>	a comune, a alcătui
concluir		a conchide
Ind.pr.:	concluo, concludis, conclui, concluimos, concludis, concluem	
Pret. perf.:	concluí, concluíste, concluiu, concluimos, concluístes, concluíram	
Pmqps:	concluíra, concluíras, concluíra, concluíramos, concluíreis, concluíram	
Conj. imperf.:	concluisse, concluisseis, concluisse, concluissemos, concluisseis, concluissem	
Conj. viitor	concluir, concluíres, concluir, concluímos, concluídes, concluírem	
Part.pass:	concluído	
condizer	<i>dizer</i>	a conveni; a fi de acord cu
condoer	<i>doer</i>	a-i fi milă, a se emoționa
conduzir	<i>produzir</i>	a conduce
conseguir	<i>preferir</i>	a obține, a ajunge, a parveni
consentir	<i>sentir</i>	a consimți
construir		a construi
Ind.pr.:	construo, constróis (-uis), constrói (-ui), construimos, construímos, construímos, construímos, construímos (-uem)	
Pret. perf.:	construí, construíste, construíu, construimos, construístes, construíram	
Pmqps:	construíra, construíras, construíra, construíramos, construíreis, construíram	
Imperfeito:	construía, construías, construía, construíamos, construísseis, construíssem	
Conj. imperf.:	construísse, construísseis, construísse, construíssemos, construísseis, construíssem	
Conj. f.:	construir, construíres, construir, construímos, construídes, construírem	
Part.pass.:	construído	
consumir	<i>subir</i>	a consuma, a uza

contribuir	<i>concluir</i>	a contribui
convir	<i>vir</i>	a conveni, a fi de acord
crer		a crede
Ind.pr.:	creio, crês, crê, cremos, credes, crêm	
Pret. perf.:	cri, crêste, creu, cremos, crêstes, creram	
Conj. prez.:	creia, creias, creia, creiamos, creiais, creiam	
dar		a da
Ind.pr.:	dou, dás, dá, damos, dais, dão	
Pret. perf.:	dei, deste, deu, demos, destes, deram	
Pmqps:	dera, deras, dera, deramos, déreis, deram	
Conj. prez.:	dê, dês, dê, demos, deis, dêm	
Conj. imperf.:	desse, desses, desse, déssemos, désseis, dessem	
conj.viitor:	der, deres, der, dermos, derdes, derem	
decair	<i>sair</i>	a decade
deduzir	<i>produzir</i>	a deduce
descrer	<i>crer</i>	a deveni incredul
descreever	<i>escrever</i>	a descrie
descobrir	<i>dormir; pp: descoberto</i>	a descoperi
despedir-se	<i>pedir</i>	a concedia, a trimite, a lansa
desprazer	<i>prazer</i>	a nu-i plăcea
destruir	<i>construir</i>	a distruge
dispor	<i>por, pp: disposto</i>	a dispune
distribuir	<i>concluir</i>	a distribui
dizer		a spune, a zice
Ind.pr.:	digo, dizes, diz, dizemos, dizeis, dizem	
Pret. perf.:	cconstruí, construíste, construii, construímos, construístes, construíram	
Pmqps:	construía, construíras, construíra, construíramos, construíreis, construíram	
Imperfeito:	constrúia, constrúias, constrúia, construíamos, constrúeis, constrúiam	
Conj. imperf.:	construísse, construísses, constrúisse, constrúissemos, constrúissses, constrúissem	
Conj. f.:	construir, constrúies, construir, construímos, construídes, construírem	
Part.pass...:	construído,	
doer	<i>moer</i>	a durea
dormir		a dormi
Ind.pr.:	construo, constróis (-uis), constrói (-ui), construímos, constrúis, constróem (-uem)	
Conj. imperf.:	constrúisse, constrúissses, constrúisse, constrúissemos, constrúissses, constrúissem	
doer	<i>moer</i>	a durea
dormir		a dormi
Ind.pr.:	durmo, dormes, dorme, dormimos, dormis, dormem	
Conj. prez.:	durma, durmas, durma, durmamos, durmais, durman	
eleger	<i>pp. eleito</i>	a alege
encobrir	<i>cobrir</i>	a acoperi, a ascunde
entregar	<i>pp. entrego</i>	a remite
equivaler	<i>valer</i>	a echivala
escrever	<i>pp. escrito</i>	a scrie
estar		a fi (determinat)
Ind.pr.:	estou, estás, está, estamos, estais, estão	
Pret. perf.:	estive, estiveste, estêve, estivemos, estivestes, estiveram	
Pmqps:	estivera, estiveras, estivera, estivéramos, estivéreis, estiveram	
Conj. prez.:	esteja, estejas, esteja, estejamos, estejais, estejam	
Conj. imperf.:	estivesse, estivesses, estivesse, estivéssemos, estivésseis, estivessem	
Conj. futuro:	estiver, estiveres, estiver, estivermos, estiverdes, estiverem	
estrear	<i>passear</i>	a folosi pentru prima dată
excluir	<i>concluir</i>	a exclude; a se depărta
expedir	<i>pedir</i>	a expedia
expor	<i>pôr; pp: exposto</i>	a expune
extrair	<i>sair</i>	a extrage, a (se) retrace
fazer		a face

Ind.pr.:	faço, fazes, faz, fazemos, fazeis, fazem
Futuro:	farei, farás, fará, faremos, fareis, farão
Pret. perf.:	fiz, fizeste, fêz, fizemos, fizestes, fizeram
Pmqps:	fizera, fizeras, fizera, fizéramos, fizéreis, fizeram
Conj.prez.:	faça, faça, faça, façamos, façais, façam
Conj. imperf.:	fizesse, fizesse, fizesse, fizéssemos, fizésseis, fizessem
Conj. f.:	fizer, fizeres, fizer, fizermos, fizerdes, fizerem
Imperativ:	faze; fazei
Part.pass.:	feito

ferir	<i>preferir</i>	a răni
frigir		a frige
Ind.pr.:	frijo, freges, frege, frigimos, frigis, fregem	
folhear	<i>passear</i>	a răsfoi
fugir	<i>subir</i>	a fugi
ganhar	<i>pp.: ganho</i>	a câștiga
gastar	<i>pp.: gasto</i>	a folosi
gear	<i>passear</i>	a îngheța
gorjear	<i>passear</i>	a vocaliza; a ciripi
granjear	<i>passear</i>	a însămânța un teren

haver		a avea
Ind.pr.:	hai, hás, há, havemos, haveis, hão	
Pret. perf.:	houve, houveste, houve, havemos, houvestes, houveram	
Pmqps:	houvera, houveras, houvera, houveramos, houveréis, houveram	
Conj.prez.:	haja, hajas, haja, hajamos, hajais, hajam	
Conj. imperf.:	houvesse, houvesse, houvesse, houvésemos, houvéseis, houvessem	
Conj. f.:	houver, houveres, houver, houvermos, houverdes, houverem	

impedir	<i>pedir</i>	a împiedica
impor	<i>pôr; pp. imposto</i>	a impune
incluier	<i>concluier</i>	a include
induzir	<i>produzir</i>	a induce
influir	<i>concluier</i>	a influența
inserir	<i>preferir</i>	a insera
interferir	<i>preferir</i>	a interfera
intervir	<i>vir</i>	a interveni
introduzir	<i>produzir</i>	a introduce
ir		a merge, a se duce

Ind.pr.:	vou, vais, vai, vamos, ides, vão
Pret. perf.:	fui, fôste, foi, fomos, fôstes, foram
Pmqps:	fôra, fôras, fôra, foramos, foreis, fôram
Futuro simp.:	irei, iás, irá, iremos, ireis, irão
Conj.prez.:	vá, vás, vá, vamos, vades, vão
Conj. imperf.:	fôsse, fôsse, fôsse, fossemos, fosseis, fôssem
Conj. futuro:	fôr, fôres, fôr, formos, fordes, forem
Infín. pass.:	ir, ires, ir, irmos, irdes, irem

jazer		a zăcea, a sta întins
Ind.pr.:	---, ---, jaz, ---, ---, jazem	

ler	<i>crer</i>	a citi
luzir	<i>produzir</i>	a luci
manter	<i>ter</i>	a hrăni, a întreține
mediar	<i>odiar</i>	a împărți în două
medir	<i>pedir</i>	a măsură
mentir	<i>mentir</i>	a minți
moer		a măcina

Ind.pr.:	mô, môis, mói, moemos, moeis, moem
Pret. perf.:	moí, moeste, moeu, moemos, moestes, moeram
Imperfect	moía, moías, moía, moíamos, moieis, moiam
Part.pass.:	moído

nomear	<i>passear</i>	a numi
obter	<i>ter</i>	a obține
odiar		a urî, a detesta
Ind.pr.:	odeio, odeias, odeia, odiamos, odiais, odeiam	
Conj.prez.:	odeie, odeies, odeie, odiiemos, odieis, odeiem	
opor	<i>pôr; pp.: oposto</i>	a opune
ouvir		a auzi
Ind.pr.:	ouço (oiço), ouves, ouve, ouvimos, ouvis, ouvem	
Conj.prez.:	ouça (oiça) ouças (oiças), ouça (oiça), ouçamos (oiçamos), ouçais (oiçais), ouçam (oiçam)	
pagar	<i>pp.: pago</i>	a plăti
pedir		a cere
Ind.pr.:	peço, pedes, pede, pedimos, pedis, pedem	
Conj.prez.:	peça, peças, peça, peçamos, peçais, peçam	
passear		a se plimba
Ind.pr.:	passeio, passeias, passeia, passeamos, passeais, passeiam	
Conj.prez.:	passeie, passeies, passeie, passeemos, passeeis, passeiem	
perder		a pierde
Ind.pr.:	perco, perdes, perde, perdemos, perdeis, perdem	
Conj.prez.:	perca, percas, perca, percamos, percais, percam	
perfazer	<i>fazer</i>	a perfecționa, a completa
perseguir	<i>seguir</i>	a urmări
poder		a putea
Ind.pr.:	posso, podes, pode, podemos, podeis, podem	
Pret. perf.:	pude, pudeste, pude, pudemos, pudestes, puderam	
Pmqps:	puđera, puđeras, puđera, puđéramos, puđéreis, puđeram	
Conj.prez.:	possa, possas, possa, possamos, possais, possam	
Conj. imperf.:	puđesse, puđesses, puđesse, puđéssemos, puđésseis, puđessem	
Conj. futuro:	puđer, puđeris, puđer, puđeremos, puđeris, puđerem	
polir		a șlefui
Ind.pr.:	pulo, pules, pule, polimos, polis, pulem	
Conj.prez.:	pula, pulas, pula, pulamos, pulais, pulam	
pôr		a pune
Ind.pr.:	ponho, pões, põe, pomos, pones, põem	
Pret. perf.:	pus, puseste, pôs, pusemos, pusestes, puseram	
Pmqps:	puđera, puđeras, puđera, puđéramos, puđéreis, puđeram	
Futuro simp.:	porei, porás, porá, poremos, poreis, porão	
Imperfect:	punha, punhas, punha, púnhamos, púnheis, punham	
Conj.prez.:	ponha, ponhas, ponha, ponhamos, ponhais, ponham	
Conj. imperf.:	puđesse, puđesses, puđesse, puđéssemos, puđésseis, puđessem	
Conj. futuro:	puđer, puđeris, puđer, puđeremos, puđeris, puđerem	
Infin. pass.:	pôr, pores, pôr, pormos, pordes, porem	
Part. pass.:	pôsto, -a, -os, -as	
possuir	<i>concluir</i>	a poseda, a avea
prazer		a plăcea (cuiva)
Ind.pr.:	---, ---, praz, ---, ---, prazem vão	
Pret. perf.:	---, ---, prouue, ---, ---, prouueram	
Conj. imperf.:	---, ---, prouuesse, ---, ---, prouuessem	
Conj. futuro:	---, ---, prouuer, ---, ---, prouuerem	
preferir		a prefera
Ind.pr.:	prefiro, preferes, preferere, preferimos, preferis, preferem	
Conj.prez.:	prefira, prefiras, prefira, prefiramos, prefirais, prefiram	
prevenir		a preveni
Ind.pr.:	previno, prevines, previne, prevenimos, prevenis, previnem	
Conj.prez.:	previna, previnas, previna, prevenimos, previnais, previnam	
produzir		a produce
Ind.pr.:	produzo, produzes, produz, produzimos, produzis, produzem	
progredir	<i>prevenir</i>	a progresa
prosseguir	<i>preferir</i>	a continua; a urmări
proibir		a interzice

Ind.pr.:	proíbo, proíbes, proíbe, proibimos, proibis, proibem	
Conj.prez.:	proíba, proibas, proíba, proibamos, proibais, proibam	
provir	<i>vir</i>	a proveni
querer		a vrea, a avea nevoie de
Ind.pr.:	quero, queres, quere, queremos, quereis, querem	
Pret. perf.:	quis, quiseste, quis, quisemos, quisestes, quiseram	
Pmqps:	quisera, quiseras, quisera, quiséramos, quisérais, quiseram	
Conj.prez.:	queira, queiras, queira, queiramos, queirais, queiram	
Conj. imperf.:	quisesse, quisesses, quisesse, quiséssemos, quisésseis, quisessem	
Conj. f.:	quiser, quiseres, quisier, quisermos, quisierdes, quisierem	
recrear-se	<i>passear</i>	a-i fi frică
recobrir	<i>cobrir</i>	a reacoperi
reconstruir	<i>construir</i>	a reconstrui
recrear-se	<i>passear</i>	a (se) recrea
reduzir	<i>produzir</i>	a reduce
referir	<i>preferir</i>	a se referi
refletir	<i>preferir</i>	a reflecta
relampaguear	<i>passear</i>	a lumina, a fulgera
reler	<i>ler</i>	a reciti
reluzir	<i>produzir</i>	a străluci
remediar	<i>odiar</i>	a remedia
repetir	<i>preferir</i>	a repeta
repor	<i>pôr; pp. reposto</i>	a repune
reproduzir	<i>produzir</i>	a reproduce
requerer		a cere, a recalama
Ind.pr.:	requeiro, requeres, requere, requeremos, requereis, requerem	
Conj.prez.:	requeira, requieras, requeira, requieramos, requierais, requieiram	
ressentir-se	<i>sentir</i>	a resimți
reter	<i>ter</i>	a reține
rever	<i>ver</i>	a revedea
revestir-se	<i>preferir</i>	a se îmbrăca din nou
rir		a râde
Ind.pr.:	rio, ris, ri, rimos, rides, riem	
Conj.prez.:	ria, rias, ria, riamos, riais, riam	
rodear	<i>passear</i>	a împrejmui
saber		a ști
Ind.pr.:	sei, sabes, sabe, sabemos, sabeis, sabem	
Pret. perf.:	soube, soubes, soube, soubemos, soubestes, souberam	
Pmqps:	soubera, souberas, soubera, soubéramos, soubéreis, souberam	
Conj.prez.:	saiba, saibas, saiba, saibamos, saibais, saibam	
Conj. imperf.:	soubesse, soubesses, soubesse, soubéssemos, soubésseis, soubessem	
Conj. f.:	souber, souberes, souber, soubermos, souberdes, souberem	
sair		a ieși
Ind.pr.:	saio, saís, sai, saímos, saís, saem	
Pret. perf.:	saí, saístes, saíu, saímos, saístes, saíram	
Pmqps:	saíra, saíras, saíra, saíramos, saíreis, saíram	
Imperfeito:	saía, saías, saía, saíamos, saíeis, saíam	
Conj.prez.:	saia, saias, saia, saiamos, saiais, saiam	
Conj. imperf.:	saísse, saísseis, saísse, saíssemos, saísseis, saíssem	
Conj. f.:	saír, saíres, saír, saírmos, saírdes, saírem	
Part.pass.:	saído	
saquear	<i>passear</i>	a seca
satisfazer	<i>fazer</i>	a satisface
saudar		a saluta; a felicita
Ind.pr.:	saúdo, saúdas, saúda, saudamos, saudeis, saúdam	
Conj.prez.:	saúde, saúdes, saúde, saudemos, saudeis, saúdem	
seguir	<i>preferir</i>	a urma

semear	<i>passear</i>	a semăna (boabe)
sentir		a simți
Ind.pr.:	sinto, sentes, sente, sentimos, sentis, sentem	
Conj.prez.:	sinta, sintas, sinta, sintamos, sintais, sintam	
ser		a fi
Ind.pr.:	sou, és, é, somos, sois, são	
Pret. perf.:	fui, foste, foi, fomos, fostes, foram	
Pmqps:	fôra, fôras, fôra, fomos, forais, fôram	
Imperfeito:	era, eras, era, éramos, éreis, eram	
Conj.prez.:	seja, sejas, seja, sejamos, sejais, sejam	
Conj. imperf.:	fôsse, fôsses, fôsse, fossemos, fosseis, fôssem	
Conj. futuro:	fôr, fôres, fôr, formos, fordes, forem	
Imperativo:	sê; sêde	
servir	<i>preferir</i>	a servi
sobrevir	<i>vir</i>	a surveni
soer	<i>moer</i>	a obișnui
sorrir	<i>rir</i>	a surâde, a râde
subir		a urca
Ind.pr.:	subo, sobes, sobe, subimos, subis, sobem	
subscriver-se	<i>escrever</i>	a subscrie, a se semna
substituir	<i>concluir</i>	a substitui
sugerir	<i>preferir</i>	a sugera
supor	<i>pôr; pp: suposto</i>	a presupune
trair	<i>cair</i>	a trăda
transgredir	<i>progredir</i>	a contraveni
transportar	<i>pôr; pp.: transporto</i>	a trece peste, a apune
ter		a avea, a ține
Ind.pr.:	tenho, tens, tem, temos, tendes, têm	
Pret. perf.:	tive, tivestes, tiveu, tivemos, tivestes, tiveram	
Pmqps:	tivera, tiveras, tivera, tivéramos, tivéreis, tiveram	
Imperfeito:	tinha, tinha, tinha, tínhamos, tínhais, tinham	
Conj.prez.:	tenha, tenha, tenha, tenhamos, tenha, tenham	
Conj. imperf.:	tivesse, tivesses, tivesse, tivéssemos, tivésseis, tivessem	
Conj. futuro:	tiver, tiveres, tiver, tivermos, tiverdes, tiverem	
tossir	<i>dormir</i>	a tuși
traduzir	<i>produzir</i>	a traduce
trazer		a aduce
Ind.pr.:	trago, trazes, traz, trazemos, trazeis, trazem	
Pret. perf.:	trouxe, trouxeres, trouxe, trouxemos, trouxeis, trouxeram	
Pmqps:	trouxera, trouxeras, trouxera, trouxéramos, trouxéreis, trouxeram	
Conj.prez.:	traga, tragas, traga, tragamos, tragais, tragam	
Conj. imperf.:	trouxeisse, trouxeisses, trouxeisse, trouxeissemos, trouxeissem	
Conj. futuro:	trouxeir, trouxeires, trouxeir, trouxeirmos, trouxeirdes, trouxeirem	
valer		a valora
Ind.pr.:	valho, vales, vale, valem, valeis, valem	
Conj.prez.:	valha, valhas, valha, valhamos, valhais, valham	
ver		a vedea
Ind.pr.:	vejo, vês, vê, vemos, vêdes, vêem	
Pret. perf.:	vi, viste, viu, vimos, visteis, viram	
Pmqps:	vira, viras, vira, víramos, víreis, viram	
Conj.prez.:	veja, veja, veja, vejamos, veja, sejam	
Conj. imperf.:	visse, visses, visse, vissemos, visseis, vissem	
Conj. futuro:	vir, vires, vir, virmos, virdes, virem	
Part. pass.:	visto	
vestir	<i>preferir</i>	a îmbrăca
vir		a veni

Ind.pr.:	venho, vens, vem, vimos, vindes, vêm
Pret. perf.:	vim, vieste, veio, viemos, viestes, vieram
Pmqps:	viera, vieras, viera, viéramos, viéreis, vieram
Imperfeito:	vinha, vinhas, vinha, vinhamos, vinheis, vinham
Conj.prez.:	venha, venhas, venha, venhamos, venhais, venham
Conj. imperf.:	viesses, viesses, viesse, viéssemos, viésseis, viessem
Conj. futuro:	vier, vieres, vier, viermos, vierdes, vierem
Part. pass.:	vindo
Gerundio:	vindo

A P E N D I C E

DERIVAÇÃO PRÓPRIA

-ade, -dade, -ez(a), -dão, -ura	= exprimă starea, situația
<i>amizade</i>	prietenie
<i>habilidade</i>	îndemânare
<i>intrepidez</i>	curaj
<i>firmeza</i>	fermitate
<i>escuridão</i>	obscuritate
<i>verdura</i>	verdeață
-ão, -ção, -são, -ada, -ida, -mento, -dura	= exprimă acțiune sau rezultatul acțiunii
<i>união</i>	unire, uniune
<i>direção</i>	direcție
<i>confusão</i>	confuzie, tulburare, neliniște, rușine
<i>chegada</i>	sosire
<i>chamamento</i>	chemare, apel
<i>quebradura</i>	rupere, sfâșiere, ruptură
<i>saida</i>	ieșire
-tor, -dor, -sor, -eiro, -ista	= exprimă persoana care cunoaște și face o meserie
<i>inventor</i>	inventator
<i>cantador</i>	cântăreț
<i>professor</i>	profesor
<i>mineiro</i>	miner
<i>artista</i>	artist
-agem	= exprimă acțiune, act, faptă
<i>viagem</i>	călătorie, voiaj
<i>lavagem</i>	spălat
-ada, -agem	= exprimă noțiuni generale (colective)
<i>armada</i>	flota maritimă
<i>folhagem</i>	frunziș
-al, -edo, -ida	= exprimă ideea grupului de plante de același fel
<i>olival</i>	plantație de măslini
<i>cafézal</i>	plantație de arbori de cafea
<i>alamêda</i>	alee bordurată cu verdeață
<i>vinhedo</i>	vie, podgorie
-eiro, -eira	= denumește arborele, planta
<i>castanheiro</i>	castan
<i>ervilheira</i>	mazăre
-ada	= lovitură dată cu ceva
<i>palmada</i>	lovitură cu palma, pâlmuială

--ada	= strângerea a ceva	
<i>colherada</i>		recoltă, recoltare
-ança, -ença, -ância, -encia	= acțiune; stare, fapt	
<i>mudança</i>		mutare, schimbare
<i>constância</i>		constanță
<i>doença</i>		boală
<i>impaciência</i>		nerăbdare
-ismo	= teorie, sistem	
<i>marxismo</i>		marxism
<i>socialismo</i>		socialism
-ista	= cel care urmează sau adoptă o teorie	
<i>marxista</i>		marxist
-inho, -inha, -zinho, -zinha, -ito, -ita	= diminutiv	
<i>voluminho</i>		volumaș, cărticică
<i>irmãzinha</i>		surioară
<i>florinha</i>		floricică
<i>canito</i>		cățeluș
-ete, -eta, -ejo, -acho, -ote, -oto	= diminutiv peiorativ	
<i>papelete</i>		hârtioară
<i>animalejo</i>		animal mic
<i>riacho</i>		râuțel
<i>ilhote</i>		insuliță
-ão (ona), -zarrão, -rão, -aço, -aça	= augmentativ	
<i>casão, casarão</i>		căsoaie
<i>rapagão</i>		flăcău mare
<i>mulherena</i>		muiere mare
<i>homenzarrão</i>		copiloi
<i>caloraço</i>		zăduf, arșiță
-ável, -ével, -, -ível	= care poate fi ...	
<i>contestável</i>		contestabil
<i>indelével</i>		de neatins
<i>legível</i>		lizibil
-ano, -ense, -ês	= arată originea geografică	
<i>napolitano</i>		napolitan
<i>francês</i>		francez
-al, -ar, -ão, -oso, -ento, -esco, -isco	= arată conformația sau originea	
<i>vicinal</i>		lăturalnic
<i>angular</i>		unghiular; colțuros
<i>aldeão</i>		sățesc
<i>fortunoso</i>		fericit
<i>corpulento</i>		corpulent
<i>pitoresco</i>		pitoresc

FOLOSIREA INDICATIVULUI

Presente – are aceleași valori ca în românește:
Levanto-me sempre às seis = mă scol totdeauna la șase;
Chove abundantemente = plouă cu găleata;
Parto amanhã = plec mâine;

Quatro anos vão passados = acum patru ani;
Ele ainda habita... = el locuiește încă în ...

Pretérito imperfeito

a) servește ca timp al povestirii: *ele gostava de*

ler = lui îi plăcea să citească;

b) prezintă o acțiune trecută survenită în timpul altei acțiuni trecute:

êle falava enquanto eu escrevia a carta = el vorbea în timp ce eu scriam scrisoarea;

quando êle era aluno estudava muito = când era elev, studia mult;

c) se folosește adesea în descrieri: *êle trazia uma gravata nera* = el purta o cravată neagră;

d) se poate folosi în loc de Condițional imperfecto: *eu partia (partiria) se fôsse preciso* = aș fi plecat (plecam) dacă era necesar.

Pretérito perfeito simples folosește la redarea unei acțiuni terminate în trecut:

Enquanto eu trabalhava entrou no meu quarto = în timp ce eu lucram, a intrat în camera mea;

Meu pai chegou ontem às dez da noite = tatăl meu a sosit ieri la zece din noapte;

Visitei a biblioteca = am vizitat (am fost la) biblioteca;

Já foi alguma vez a Lisboa? = ați fost vreodată la Lisabona?

Pretérito mais-que-perfeito (simples și composto) exprimă o acțiune trecută, anterioară unei alte acțiuni trecute:

Êle não estava em casa, tinha ido (sau: *fôra*) *ao teatro* = el nu era acasă, plecase la teatru.

Nós já tínhamos saído (sau: *sairamos*) *quando o senhor chegou* = noi ieșiserăm deja când ați venit dvs (domnule).

Forma **simples** se poate folosi:

a) în paralel cu **Condițional simples**, pentru exprimarea condiționării acțiunii: *se tivesse êste livro, eu o dera ao senhor* = dacă ar fi această carte a mea, v-aș da-o;

b) în propozițiile condiționale subordonate, în

paralel cu **Imperfecto de Subjuntivo**: *êle poderia fazer isto se quisera* = el ar putea face asta, dacă ar vrea.

Forma **simples** se mai poate folosi de asemenea pentru exprimarea unor acțiuni trecute absolute, neînsoțite de alte acțiuni: *êle partira ao romper do dia* = a plecat în zori.

Futuro imperfecto folosește pentru:

a) acțiune în viitor: *falar-lhe-eo amanhã* = îi voi vorbi mâine; aceeași acțiune este semnificată de "ir + infinitiv";

b) propozițiile secundare când regenta exprimă incertitudine: *não está aqui, estará ali* = nu-i aici, o fi acolo.

Pretérito perfeito composto exprimă acțiune trecută, nu prea depărtată în timp, terminată sau neterminată:

Tenho falado com êle todos os dias = am vorbit cu el în fiecare zi (dar pot să mai vorbesc și acum cu el);

Êle tem trabalhado muito esta semana = a muncit mult săptămâna aceasta;

Tenho estado um pouco constipado, mas já estou melhor = am fost un pic răcit, dar acum sunt bine.

Futuro perfeito folosește la:

a) exprimarea unei acțiuni viitoare anterioare unei alte acțiuni viitoare: *quando êle vier, eu já terei comprado o livro* = când el va veni, eu voi fi cumpărat deja cartea;

b) în propozițiile secundare, când se exprimă incertitudine: *quando eu voltar terás feito este trabalho* = când mă voi întoarce, tu vei fi terminat lucrarea aceasta.

FOLOSIREA CONJUNCTIVULUI

Verbul la **Subjuntivo** folosește pentru exprimarea acțiunilor irealizabile, dorite, incerte, nesigure, dubitative. Se folosește în frazele secundare condiționale.

Se folosește:

1) în frazele subordonate, după prepoziția *que*:

a – dacă în fraza regentă se exprimă dorință, rugămintă, ordin, necesitate: *é preciso que fechemos as janelas* = trebuie să închidem ferestrele;

b – dacă în regentă se exprimă îndoială, dubiu, neîncredere: *suponho que não venha* = presupun că nu vine;

c – dacă în regentă se exprimă emoție, tristețe, mirare, surprindere, teamă, regret, compasiune, milă: *tenho medo que caias* = mi-e teamă să nu cazi.

2) în subordonate circumstanțiale:

a – de scop (după conjuncțiile *paraque, até que etc*);

b – de timp, a căror acțiune se petrece în viitor (după conjuncțiile *quando, enquanto, antes que, depois que etc.*);

c – condiționale (după conjuncțiile *pôsto que, contanto que, dado que etc.*);

d – concesive (după *ainda que, não obstante que etc.*);

dá-lhe papel para que escreva a carta = dă-i hârtie să scrie scrisoarea;

disse que esperaria até que chegasse o trem = a spus că va aștepta să sosească trenul;

telegrafe-me logo que o senhor chegue = telegrafiați-mi când sosiți;

êle vira a não ser que seja starefado = sosește dacă nu va fi ocupat;

ainda que seja difícil, estou disposto a ajudá-lo = cât ar fi de greu, sunt dispus să vă ajut.

Notă: în portugheza actuală se folosește

Futuro de Subjuntivo, care exprimă o acțiune anterioară momentului vorbirii, și care acțiune precedă o altă acțiune din viitor.

Futuro de Subjuntivo se folosește:

a) în condiționale secundare după *se, exceto se, salvo se: se fizer bom tempo amanhã, darei um passeio* = dacă mâine va fi timp frumos, voi face o plimbare;

b) în circumstanțiale de timp după *quando, enquanto: farei aquilo quando puder* = voi face asta când pot (voi putea).

După alte conjuncții se folosește **Presente de Subjuntivo**: *ainda que corramos não o alcançaremos* = dacă alergăm nu-l ajungem din urmă.

3) în secundare atributive care precizează atributul posibil sau necesar: *eu procurava um homem que falasse português* = căutam un om care să vorbească portugheza.

Dar: *eu conhecia um homem que falava português* = eu cunoșteam un om care vorbea portugheza.

În aceste cazuri se poate folosi și **Futuro de Subjuntivo**: *tôda a pessoa que disser isso não tem razão*

= cine (va) spune asta, greșește.

4) în expresii consacrate: *não me digas isto!; viva a liberdade!*

FOLOSIREA CONDIȚIONALULUI

Condicional Imperfeito folosește la exprimarea condiției dacă acțiunea se poate îndeplini în prezent sau în viitor: *dar-lho-ia se pedisse* = i l-aș da dacă mi-ar cere.

Condicional composto exprimă condiția pentru acțiune trecută: *eu teria sido feliz se tivesse tomado os teus conselhos* = aș fi fost fericit dacă ți-ar fi ascultat sfaturile.

Condicional se mai poate folosi:

a) pentru fraze dubitative: *seria verdade?* = o fi adevărat?

b) pentru adresarea prezentă politicoasă: *não poderia dizer-me?...* = mi-ați putea (dvs) spune?...

Condicional se utilizează și pentru o acțiune viitoare, următoare unei acțiuni trecute (viitorul în trecut): *disse que viria* = a zis că vine (că va veni) (a zis că ar veni).

ACORDAREA SUBJONCTIVULUI CU INDICATIVUL ȘI CONDIȚIONALUL

Timpul regentei	Subordonata în raport de acțiune	
Indicativo presente	- simultană sau posterioră <i>creio que venha</i> = cred că vii (că vei veni) - anterioară <i>creio que viesses</i> <i>creio que tenhas vindo</i>	- Subjuntivo presente - Subjuntivo pretérito imperfeito sau - Subjuntivo pretérito perfeito
Indicativo Futuro imperfeito	- posterioră <i>crerei que venhas</i> <i>crerei se vieres</i>	presente Subjuntivo sau futuro imperfeito Subjuntivo
Indicativo Pretérito imperfeito Pretérito perfeito Pretérito mqp	- simultaneitate sau posteritate <i>cria que viesses</i>	- pretérito imperfeito Subjuntivo

Condicional presente	<i>cri que viesses</i> <i>crera que viesses</i> <i>creria que viesses</i>	
	- anterioritate	- pretérito mais-que-perfeito Subjuntivo
	<i>cria que tivesses vindo</i> <i>cri que tivesses vindo</i> <i>crera que tivesses vindo</i> <i>creria que tivesses vindo</i>	

C U P R I N S

Introducere	1
Noțiuni preliminare ALFABETUL	3
Consoane	4
Diferențe de pronunțare între Portugalia și Brazilia	4
Accentul	5
Diviziunea silabică	5
Conjugarea verbelor <i>ser</i> și <i>estar</i>	7
<i>Ter, haver</i>	9
Verbele regulate	11
Despre ARTICOL	13
Despre SUBSTANTIV	14
<i>Dar</i>	17
Despre prepoziții	18
<i>Ver</i>	19
Despre prepoziții (continuare și final)	20
<i>Ir</i>	20
Despre adjectiv	21
<i>Fazer</i>	22
Gradul adjectivelor	23
<i>Dizer</i>	24
Despre numerale	25
<i>Modificar, possuir, introduzir</i>	26
Despre pronume	27
<i>Vir</i>	28
<i>Pôr</i>	30

Despre adjective și pronume indefinite.	31
<i>Rir</i>	33
Despre pronumele personal.	34
<i>Passear, premiar</i>	34
<i>Ler, crer</i>	37
<i>Cair, sair, atrair</i>	38
<i>Querer, ensaiar, apoiar, conluar</i>	39
Modificări ortografice și fonetice	40
<i>Saber</i>	41
Verbe auxiliare	42
<i>Poder</i>	43
Infinitiv	43
Indicativ	44
<i>Caber</i>	45
Condițional, conjunctiv	45
<i>Trazer</i>	46
Imperativ	47
<i>Medir, ouvir, pedir</i>	48
Infinitivul personal.	49
<i>Perder, valer</i>	50
Gerunziu, participiu, anumite construcții verbale.	51
<i>Prover, requerer, parir</i>	51
Participiul trecut.	52
<i>Vestir, agredir</i>	54
Verbe auxiliare accidentale	56
<i>Cobrir, moscar, resfolegar</i>	56
Verbe cu conjugare incompletă.	57
<i>Jazer, moer</i>	58
Din nou despre prepoziții	59
<i>Frigir, fugir</i>	60
Despre adverb.	61
<i>Construir</i>	62
Despre conjuncții	64
<i>Apiedar-se</i>	65
Despre interjecții, punctuație, falși prieteni.	65
<i>Voar</i>	67
Recapitularea și sistematizarea conjugărilor.	68